

Otvorena pitanja pridjeva u hrvatskome standardnom jeziku

Pudić, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:006571>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-30**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

JELENA PUDIĆ

**OTVORENA PITANJA PRIDJEVA U HRVATSKOME STANDARDNOM
JEZIKU**

Diplomski rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

JELENA PUDIĆ

**OTVORENA PITANJA PRIDJEVA U HRVATSKOME STANDARDNOM
JEZIKU**

Diplomski rad

JMBAG: 144-DH, redovita studentica

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Morfologija hrvatskoga standardnog jezika

Mentorica: doc. dr. sc. Blaženka Martinović

Pula, prosinac 2015.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Jelena Pudić, kandidatkinja za magistru edukacije hrvatskoga jezika i književnosti, ovime izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Pula, 18. prosinac 2015.

Potpis:

Izjava o korištenju autorskog djela

Ja, Jelena Pudić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom *Otvorena pitanja pridjeva u hrvatskome standardnom jeziku* koristi na način da navedeno autorsko djelo kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Pula, 18. prosinac 2015.

Potpis:

Sadržaj

Sadržaj	5
1. Uvod	7
2. O pridjevima u normativnim priručnicima	9
2. 1. Pridjevi u suvremenim gramatikama.....	9
2. 1. 1. Pridjevi i brojevne riječi	13
2. 2. Pridjevi u pravopisima	14
2. 3. Pridjevi u rječnicima	17
2. 3. 1. Pridjevi unutar kolokacijskih sveza	17
2. 3. 2. Paronimija.....	21
2. 4. Pridjevi u savjetnicima.....	24
3. Gramatička svojstva pridjeva	28
3. 1. Određeni i neodređeni vid pridjeva	29
3. 1. 1. Deklinacija određenih pridjeva.....	30
3. 1. 2. Navesci.....	33
3. 1. 3. Deklinacija neodređenih pridjeva.....	35
3. 1. 4. Razlike između deklinacija	36
3. 1. 5. Uporaba dvaju oblika pridjeva.....	38
3. 1. 6. Glasovne promjene.....	41
3. 2. Nepromjenljivi pridjevi	41
3. 3. Komparacija	43
3. 3. 1. Stupnjevi komparacije	43
3. 3. 2. Komparativ	44
3. 3. 3. Superlativ.....	45
3. 3. 4. Perifrastična komparacija	45
3. 3. 5. Apsolutni komparativ i superlativ.....	47
3. 4. Naglasak pridjeva.....	48
3. 4. 1. Prozodijska obilježja naglasnih složenica	49
4. O pridjevima na sintaktičkoj razini	52
4. 1. Sročnost.....	52
4. 2. Kategorija roda	54

4. 3. Atributivna konstrukcija	56
4. 4. Komparativna konstrukcija.....	58
4. 5. Redosljed premodifikacijskih pridjeva.....	60
5. O pridjevima na tvorbenoj razini.....	63
5. 1. Glagolski pridjevi	65
6. Uporaba određenih i nepdredenih pridjeva funkcionalnim stilovima	67
6. 1. Uvod	67
6. 2. Građa i pristup.....	68
6. 3. Određeni i neodređeni pridjevi u znanstvenome stilu.....	68
6. 3. 1. Određeni i neodređeni pridjevi u znanstvenim tekstovima iz jezikoslovnih područja.....	68
6. 3. 2. Određeni i neodređeni pridjevi u znanstvenim tekstovima iz nejezikoslovnih područja..	71
6. 4. Određeni i neodređeni pridjevi u administrativnom stilu	73
6. 5. Određeni i neodređeni pridjevi u publicističkome stilu	75
6. 6. Analiza rezultata i zaključak.....	77
7. Zaključak	79
8. Izvori	80
9. Literatura	82
10. Sažetak.....	85

1. Uvod

Standardni jezik je nadregionalan, konstruiran kako bi se olakšala komunikacija među jezično različitim regijama ili slojevima nekog jezika. Kodificiran je i opisan u normativnim knjigama na temelju uzusa. Stalno se mijenja zbog čega se zabilježene norme stalno propituju. Kada je u pitanju hrvatski standardni jezik, valja napomenuti da normativni priručnici nisu uvijek suglasni, a najbolje to pokazuje broj trenutačno važećih pravopisa. Otvorenim pitanjima možemo nazvati razlike u propisanim normama, nekodificirane pojave u uporabi, ali i razliku između norme i uporabe. Budući da se jezik stalno mijenja, pretpostavili smo da otvorenih pitanja ima i kada su u pitanju pridjevi što nas je nagnalo da ih istražimo. Cilj nam je istražiti otvorena pitanja pridjeva na svim jezičnim razinama i u radu objediniti. Polazeći od pretpostavke da ih ima na svim jezičnim razinama, istražili smo kako su opisani u suvremenim gramatikama, pravopisima, rječnicima i savjetnicima, monografijama, prije svega *Uvod u pridjev* Ivana Markovića, te člancima koji govore o njima, koja su im gramatička svojstva te ih, u potrazi za otvorenim pitanjima, opisali i proučili na sintaktičkoj i tvorbenoj razini.

Istražujući pridjeve u gramatikama, definirali smo ih i naveli njihovu podjelu, a pisali smo i o pridjevima unutar brojevnih riječi. U poglavlju o pisanju pridjeva proučili smo dijelove pravopisa koji govore o sastavljenom i nesastavljnom pisanju pridjeva, pisanju velikoga početnog slova te preuzetih stranih pridjeva što uključuje i posvojne pridjeve izvedene od stranih imena. U rječnicima smo proučili način na koji su obrađeni pridjevi, unutar toga i pridjeve kao dijelove kolokacijskih sveza te paronimiju. Naveli smo i nekoliko savjeta o uporabi pridjeva, a druge smo savjete povezali s dijelovima rada u kojima se podudaraju. U poglavlju pod nazivom *Gramatička svojstva pridjeva* obradili smo određene i neodređene pridjeve, njihovu deklinaciju, uporabu i glasovne promjene koje se javljaju, a nakon njih i nepromjenljive pridjeve. U tom smo poglavlju govorili i o komparaciji (stupnjevima komparacije, perifrastičnoj komparaciji, apsolutnome komparativu i superlativu) te o naglasku pridjeva. Na sintaktičkoj razini, proučili smo sročnost unutar koje smo se posebno dotaknuli kategorije roda, atributivne i komparativne konstrukcije i redosljeda premodifikacijskih pridjeva, a na kraju i pridjeve na tvorbenoj razini unutar koje smo obradili i glagolske pridjeve. Rad smo završili istraživanjem određenih i neodređenih pridjeva u znanstvenome, administrativnome i publicističkome stilu jer su to stilovi iz normativistike.

Analizirali smo tekstove iz tih triju funkcionalnih stilova kako bismo istražili njihovu uporabu, deklinaciju i uporabu navezaka.

2. O pridjevima u normativnim priručnicima

2.1. Pridjevi u suvremenim gramatikama

Pridjevi su zasebna vrsta riječi koja označava kakvoću ili svojstvo onoga što je označeno onime čemu se pridijevaju. Suvremene hrvatske gramatike ih definiraju ovako:

„Pridjevi su riječi kojima se iskazuje *kakvo je, čije je i od čega je* ono što znači riječ uz koju stoje.“ (Silić–Pranjković 2005: 133)

“Pridjevi su riječi kojima se izriču svojstva predmeta i pojava, označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima. Primjeri: *zèlenā livada, nèpoznāt nètko, vèlika olúja, djèčjā glâd, sèstrina màrama*. (Barić i dr. 2005: 173, dalje u tekstu: *Hrvatska gramatika*).

„Pridjevi (adjektivi) su riječi koje označuju stvarna ili zamišljena statična obilježja predmeta mišljenja izrečenih imenicama i drugim vrstama riječi koje označuju samostalne pojave. Pridjev sužava značenje riječi kojoj se pridjeva. (...) Svojim oblikom pridjevi iskazuju četiri gramatička obilježja: rod, broj, padež i određenost/neodređenost“ (Babić i dr. 1991: 613, 615, dalje u tekstu: *Akademijina gramatika*).

„Pridjevi su promjenjiva vrsta trorodnih riječi sa sklonidbom i stupnjevanjem, određenim i neodređenim oblikom, a pridijevaju se imenicama i znače osobine stvari, bića i pojava.“ (Ham 2007: 51)

Prema gramatikama od Kašića pa naovamo, pridjevi se po značenju dijele na opisne, gradivne i posvojne. Brabec, Hraste, Živković razlikuju opisne (kvalitativne), prisvojne (posesivne) i građevne (materijalne). (Brabec-Hraste-Živković 1961). Takva podjela stoji i u *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* (Simeon 1969: II, 168-169) prema kojemu se u posvojne pridjeve ubrajaju i odnosni, relativni, koji znače pripadnost u širem smislu. U *Akademijinoj gramatici* podjela je pridjeva također trodjelna pa se pridjevi dijele na: opisne (kvalitativne), odnosne (relacijske) i gradivne kao posebnu međuvrstu, a posvojni su pridjevi dio odnosnih. Opisni pridjevi znače tvorna i netvorna svojstva predmeta (*visok, nevjerojatan*), a pripadaju im i glagolski pridjevi radni (*ishlapio, požutio*) i trpni (*priznat, mučen*). Odnosni izriču svojstva koja predmet ima u odnosu na drugi predmet (*očev, gornji, sadašnji*), a pripadaju im i popridjevljeni glagolski prilozi (*svijétlěčī, lútajūčī*). Podvrsta su odnosnih gradivni pridjevi koji imaju zajedničke osobine i s opisnima i s odnosnima. S prvima im je

zajedničko to da kao građa nose i kvalitetu (*biserna, staklena*), a mogu biti i određenoga i neodređenoga oblika (*pljesniv, pljesnivi*). Često odgovaraju na pitanje *kakav? (dřven), a* obilježja opisnih pridjeva imaju kada se upotrebljavaju u prenesenom značenju (*zlâtnō dijete, čělíčnā volja*). Tvorbeno pripadaju odnosnima; uvijek su izvedene riječi koje se ne mogu se komparirati u svom osnovnom značenju ¹ (**drvènjij, *mramòrnij, zagrebàčkij*, renesànsnij**; *jâko žèljezan*, vrlo zlâtan*, veoma zágrebāčkī*, vrlo ràtni**) (Belaj - Tanacković Faletar 2014) Zajednička im je i veza s drugim predmetom, a uvijek znače podrijetlo. I u Raguža nailazimo na trodiobu pridjeva u kojoj izostavlja gradivne pridjeve, a odnosne i posvojne razdvaja pa pridjeve dijeli na opisne, odnosne i posvojne. U Hrvatskoj gramatici pridjevi se tradicionalno dijele na opisne (kvalitativne) koji "izriču osobine i odgovaraju na pitanje *kàkav*", gradivne (materijalne) koji "izriču tvarnost, od čega je što napravljeno" te posvojne (posesivne) koji "izriču pripadanje ili kakvu drukčiju povezanost onoga što znače imenice uz koju stoje s onim što znače riječi od kojih su izvedeni. Jedni od njih znače povezanost s jednim primjerkom, npr. *bràtov, kàput, mājčino pismo, lugáreva kùća*. Odgovaraju na pitanje *čiji*. Drugi izriču povezanost s vrstom i bliži su opisnim pridjevima, npr. *gòspodskō dijéte, vùčjā ćūd, kòzjē mlijéko, bènzinskī mòtōr, mājčinskā ljúbav.*"² (HJS 174).

Uz tu trodijelnu podjelu, navodi se još i dvodijelna prema kojoj se pridjevi dijele na opisne, koji su po definiciji isti kao i u trodijelnoj podjeli te odnosne³ koji obuhvaćaju gradivne i posvojne te opisne koji znače vrijeme i prostor. Dvodioibu pridjeva u svojoj gramatici donose i Težak-Babić (Težak-Babić 1996), a Tafra ih definira ovako: "Opisni pridjevi označuju jedno svojstvo predmeta (u najširem značenju riječi predmet), izdvojeno od svih drugih svojstava, koje može biti različita intenziteta, a odnosni pridjevi označuju svojstvo

¹ U određenim, vrlo rijetko, kontekstima odnosni i gradivni pridjevi dolaze u komparativnim oblicima. U prvom je redu to beletristički stil. (Znika 1997)

² Ham upozorava da nije dobro umjesto posvojnoga pridjeva upotrijebiti imenicu s prijedlogom *od: juha od bake* - bākinā juha, knjiga od Maje* - Mājīnā knjiga*.

³ Znika predlože podjelu na opisne i neopisne pridjeve jer svi su pridjevi u nekom odnosu s imenicom pa bi po tome svi mogli biti odnosni, a odnosni morfološki pripadaju različitim tipovima sklonidbe. Opisni se od neopisnih razlikuju i tipom morfološke paradigme: obličnim razlikovanjem određenosti i neodređenosti. O Posvojnima i odnosnim pridjevima te njihovoj podjeli na razrede više u: Znika, M.: Opisni i odnosni pridjevi, *Suvremena lingvistika*, br. 43-44, Zagreb, 1997., str. 341-357; Znika, M.: Status glagolskih pridjeva, *Rasprave IHJJ*, br. 31., 2005.

predmeta na osnovi odnosa prema drugom predmetu.”(Tafra 1995: 47). Gramatički se razlikuju, navodi, po sufiksima, kvalitativnosti, komparaciji, vidu, vrsti deklinacije i motiviranosti. Na kraju ćemo spomenuti i diobu Silića i Rosandića (Silić-Rosandić 1979) koji dijele pridjeve na kvalitativne i relacijske. Formalna razlika među njima jest u tome da kvalitativni mogu, a relacijski ne mogu imati nulti morfem, tj. kvalitativni mogu, a relacijski ne mogu biti nemotivirani. Kvalitativnim pridjevima izražava se svojstvo, a relacijskima pripadnost, tvornost, namjena i odnos pa se može reći da je to zajednički naziv posvojnih, finalnih, gradivnih i pridjeva odnosa. Iz navedenoga se može vidjeti da je tradicionalna tročlana podjela na opisne, gradivne i posvojne pridjeve u nekim gramatikama zamijenjena dvočlanom na opisne i odnosne koji, između ostaloga, podrazumijevaju gradivne i posvojne. (Mićanović 2000).

Takva se podjela pokazala dobrom jer se prema njoj mogu odrediti gramatičko-semantička svojstva što je Tafra (1988) pregledno i učinila u sljedećoj tablici (prema: Marković 2010: 86)⁴:

	Opisni	Odnosni
Sufiksi	<i>-an, -ø, -at, -iv, -ast...</i>	<i>-ni, -ji, -ski, -ov, -in...</i>
Kvalitativnost (“izmjerljivost”, pa i stupnjevitost)	+	-
Komparacija	+	-
Vid (“određenost”)	+	+
Gramatička oznaka vida	+	ø
Imenička deklinacija	+	+-
Zamjenička deklinacija	+-	+-
Motiviranost (“tvorenost”)	+-	+

⁴ Usp. Znika 1997.

Marković (2010) uočava da, prema tablici, posvojni sufixi *-ov/-ev, -in* nose u sebi određenost, a ne neodređenost kako je uvriježeno, jer imaju anaforičku sposobnost⁵:

Imam dva šala. Crveni i crni. Crveni mi je draži.

Imam dva šala. Crven i crn. Crven mi je draži.

On nam donosi podjelu prema semantičkim tipovima (Marković 2012):

1. **dimenzija** (*màlen, dũg, tãnak, vřtak, plřtak, řirok*)
2. **dob** (*nòv, mlãd, òdrãstao*),
3. **vrijednost, složenost i kvalifikacija** (*dòbar, dřvan, òsnovni, òdrėđen, nėposredan*)
4. **boja**⁶ (*mřk, òbojen, řinjĩ, mrãčan*)
5. **fizičko i tjelesno svojstvo** (*pòtpun, ròđen, bũčan, nãg, tũp*)
6. **ljudska osobina**⁷ (*mìo, ùzbuđen, ràdostan*)
7. **brzina** (*břz, hřtar, spòr*)
8. **složenost** (*lãk, tėžãk, slòžen, jėdnostãvan*)
9. **sličnost** (*drũgĩ, òstãlĩ, rãznĩ, nřkakãv*),
10. **kvantifikacija ili obasizanje** (*sãv, cjelòkupan, mnògi, nijedan, dvostruk, kolik*),
11. **prostorni i vremenski položaj** (*vãnjskĩ, gòrnjĩ, sũsjednĩ, blřzak; pròřlĩ, vjėčnĩ, rãn, mòdėran*)
12. **redni brojevi** (*nũltĩ, tĩsũcĩ, pòsljednĩ, nijėdan*),
13. **posvojnost i odnos** (*mãterin, morfòlořkĩ, starinskĩ, tũđ, nėsvrstãn, nãtrijev*)
14. **gradivnost** (*stãklen, plãstičan, vòden*).

U različitim kontekstima pridjevi mijenjaju svoje značenje pa tako *lijėp* ironično može značiti ružan, a *křseo* može biti i osmijeh; *tòple* mogu biti boje, a *hlãdno* srce. Više značenja

⁵ Anafora je tip odnosa između dvaju jezičnih elemenata u kojemu je interpretacija drugoga (tzv. anaforičkog izraza) uvjetovana interpretacijom prvoga (tzv. anaforičkog referenta, antecedenta).

⁶ Prva četiri tipa jezgri su pridjevski tipove bez obzira na veličinu pridjevske klase.

⁷ Ovi su pridjevi gotovo "nerazlučivi" od pridjeva koji izriču vrijednost, složenost i kvalifikaciju.

često imaju pridjevi na *-ski*: *dječji film* znači film koji su snimila djeca, koji je namijenjen djeci i koji je o djeci.

2. 1. 1. Pridjevi i brojevne riječi

U hrvatskome jeziku postoje četiri podskupa jezičnih jedinica koje znače pojam čistoga broja, a pripadaju različitim vrstama riječi te su međusobno bliske tvorbeno, funkcionalno i semantički pa se nazivaju brojevne riječi. Tafrá (2005: 11-53) ih razvrstava prema tome jesu li oni brojevi ili nisu. Uočila je da se pod brojevima obrađuju riječi drugih leksičko-gramatičkih razreda pa smatra da se brojevne imenice, brojevni pridjevi i brojevni prilozi trebaju obrađivati kao imenice, pridjevi i prilozi, kao što su primjerice pridjevi *tróstruk* i *dvòji*, *tròji*⁸. Brojevni su pridjevi riječi *jèdni*, *-e*, *-a*; *dvòji*, *-e*, *-a*; *tròji*, *-e*, *-a*. Upotrebljavaju se (u konstrukciji bez prijedloga, kada se sklanjaju) uz imenice koje nemaju jednine (*dvòjē škàre*), uz imenice koje znače parove parove ili cjeline od više različitih primjeraka (*osmèrīm živòtinjama*) i umjesto glavnih brojeva (*sedmèrīm kòlima*). Brojevni se pridjevi sklanjaju kao zamjenica *môj* u množini (HJS):

N *dvòji*, *dvòje*, *dvòja* / ž.r. *dvòja*

G *dvòjih*

D *dvòjim(a)*

A *dvòje*

V *dvòji*, *dvòje*, *dvòja*

L *dvòjim(a)*

I *dvòjim(a)*

Najčešće se upotrebljavaju NAV množine, a rjeđe u jednini jer tada imaju značenje pridjeva, tj. množinskoga broja na *-struk* (*dvòji pòsao*). U *Hrvatskoj gramatici* i Anićevu *Rječniku* je *dvòje* zbirni broj iako u primjerima *dvòje djècē* i *dvòje hlàče* iako *dvòje* nije ista brojevna riječ: zbirni broj je u prvom primjeru, a u drugom pridjev, zbog slaganja s imenicom. Isto je i s brojevnom riječi *tròje* u primjerima *nas tròje* i *tròje hlače*. S druge strane brojevne

⁸ U *Akademijinoj gramatici* stoji da se brojevne imenice u množini upotrebljavaju kao brojevni pridjevi.

riječi *đba*, *dvâ* su prema Babiću (Tafrâ 2005) pridjevi iako se ne slažu s imenicom. Pridjev je i oblik *obòjima*, a ne zbirni broj kako stoji u *Hrvatskoj gramatici* (2005). U hrvatskome su jeziku mogući (iz stilističkih i pragmatičkih razloga) i množinski oblici *dvóje sùze*, *dvóji dókazi*, *dvóji izbori* izjednačuju s imenicama *pluralia tantum* pa za kvantifikaciju onoga što znače služe brojevni pridjevi. Po pridjevnoj sklonidbi se mijenjaju i brojevni pridjevi *jèdni*, *dvòj̄*, *tròj̄* koji imaju i sva tri roda. Dolaze samo uz imenice *pluralia tantum* pa se upotrebljavaju samo u množini, ali u upotrebi je i ž. r. jednine: *dvòjā djèca*, *dvòjē djècē*.⁹

2. 2. Pridjevi u pravopisima

Kada je riječ o sastavljenom i nesastavljenom pisanju, razlikuje se pisanje polusloženica i pravih složenica (Babić-Finka-Moguš 2002: 67,68). Prave su složenice pridjevi:

- koji se tvore od raznih osnova sa spojnikom -o- (*dvòkrevetnī*, *jèdnodnēvnī*, *srèdnjoškolskī*). Tako se vladaju i pridjevi složeni s prilogom koji pobliže označuje pridjev, a priložni se dio posebno ne ističe (*mnogopòštovānī*, *malopòznāt*) te pridjevi izvedeni od dvočlanih zemljopisnih imena (*slavonskobródskī*, *njùjorškī*);
- koji su složeni prefiksima domaćega podrijetla (*prèddiplōmskī*, *prigrādskī*, *sùlūd*, *nàdbubrežnī*);
- koji su složeni prefiksima stranoga podrijetla (*prozápahnjačkī*, *antiràtnī*) ili riječima stranoga podrijetla (*brutodrùštvenī*);
- koji su složeni s rječicom *ne* (*nevidljiv*, *nepromòčiv*, *nepopùstljiv*);
- koji su složeni s osnovom -struk (*dvòstruk*, *stòinstruk*);
- čiji se jedan sastavni dio ne upotrebljava samostalno (*infřacrven*, *pòvremen*, *svèstran*, *pàravōjnī*).

Kao polusloženice pišu se:

- sastavljeni pridjevi ravnopravni značenjem (*Bròdsko-pōsavskā župànija*, *cřno-bījelā hāljlina*)
- posvojni pridjevi izvedeni od dvostrukih prezimena (*Břlić-Mažùranićkin*) ili onih koji se odnose na dva ili više autora (*Bàbić-Fīnka-Mògušev*)

⁹ Jedninski oblici *dvoj*, *četver* su se, prema Akademijinu rječniku, upotrebljavali do 18. Stoljeća i značili su dvostruk, a danas se izgubila jednina i razlikovanje roda u jednini.

- pridjevi koji u prvome dijelu imaju broj ili slovo (*18-kàrātnī*).

Kada su u pitanju posvojni pridjevi izvedeni od dvostrukih prezimena u BFM i BM iz jedinog primjera *Břlić-Mažuranićkin*¹⁰ nije jasno odnosi li se to i na muška prezimena jer se ženska ionako pišu sa spojnicom. Finka-Ham-Moguš smatraju da treba jer se pri tvorbi posvojnoga pridjeva prva sastavnica dvostrukoga prezimena ne mijenja (*Kàčić-Miošićev*), a tako stoji i u *Pravopisnom priručniku* (2004).

Velikim se početnim slovom pišu pridjevi kao prva riječ imena (*Vèlikī mèdvjed, Tèslina ùlica, Mâla Kàpela, Gòrnji grād, Svètō Trójstvo, Mâjčin dān, Kàtoličkā cřkva, Hřvātskā vójaska, Dìvljī zāpad, Sèljačkā búna, Dòmovinskī rāt*), kao atributi srasli s imenom (*Ljudèvit Pòsavskī, Pìpin Mâlī*) osim kada nisu ime ili dio imena (npr. ako pokazuju zemljopisni položaj: *divljī zāpad, jugoistočna Európa* ili stupanj svetosti: *svèti Àntūn, blāženī Àlojzīe Stepínac*). Tako se pišu i odnosni pridjevi na *-ov, -ev, -in* izvedeni od vlastitih imenica (*Màrijīn, brātōv*), na *-ji* (*Bòžji*¹¹) i odnosni pridjevi izvedeni iz naziva vrhovnih poglavara država i vjerskih zajednica kada se pišu bez titule (*Prédsjednīčīn, Pâpīn*) za razliku od odnosnih pridjeva na *-ski, -ški, -čki, -čki* koji se pišu malim početnim slovom (*màtošěvskī, àzījskī*). (usp. Matković 2006: 32)

U BFM razlikuje se pisanje imena svetaca i blagdana što je ispravljeno u BM: "Kada se riječ crkva odnosi na sakralnu građevinu, onda je opća imenica i piše se malim početnim slovom: *crkva svetog Petra, crkva svetog Marka*." (Babić-Moguš 2010: 42). Tako je i u institutskome pravopisu (prema kojemu se nazivi bogomolja pišu malim početnim slovom (*katedrāla svètōgā Stjèpānā /zágrebačkā katedrāla / zágrebačkā prvostólnica*). Velikim se početnim slovom pišu imena bogomolja bez riječi crkva, kapelica, katedrala, bazilika, prvostolnica (*Hřvātskī mŭčenīci*).

Prezeti strani pridjevi dobivaju hrvatski pridjevni završetak *-(a)n* i pišu se kao i naši pridjevi (*pikàntan, vřzuālan, sòlidāran, àžūran*); rijetki su oni koji ga ne dobivaju, a sklanjaju se i pišu kao naši (*fin, mònotōn, mòndēn*), a malo je i već spomenutih nesklonjivih pridjeva koji su također prezeti bez završetka. Latinske pridjeve s prefiksima *ab-, ad-, ob-, sub-* u

¹⁰ Frančić-Hudeček-Mihaljević (2006: 50,) napominju kako je posvojni pridjev *Brlić-Mažuranićkin* primjeren za razgovorni stil, ali ne i stilove u kojima se norma dosljednije poštuje.

¹¹ Odnosni pridjev *Božji* piše se velikim slovom kada se odnosi na Boga, a malim kada se odnosi na bogove. (Institutski pravopis)

izvedenicama pišu se ponašeno (*àpsolutān, òpscēn, sùptropskī*). Prefiks *sub-* ostaje nepromijenjen kada drugi dio riječi počinje sa *p-* (*subpòlāran*). Pravopisno su uređeni i pridjevi izvedeni od stranih vlastitih imena (BM):

Posvojni pridjevi od osobnih imena pišu se velikim početnim slovom. Imena na *-ov* tvore pridjev dodavanjem sufiksa *-ljev* (*Čehovljev*), a pridjevi na *-ov, -ev, -in* od romanskih imena tvore se kao i od naših riječi (*Dumasov, Goetheov*), tek iznimno nastavak upravlja prema izgovoru (*Camus, Camusev >Kamijev<*). U institutskome pravopisu stoji da se u ovome slučaju umeće intervokalno *j* (*Camusjev*). Strana imena i prezimena koja završavaju na *-i, -y* ili *-ee* tvore se od genitivne osnove sufiksom *-ev*, a pridjevu se umeće intervokalno *j* (*Leopardijev, Vignyjev, Leejev*) osim kada *y* i *i* imaju vrijednost glasa *j* (*Grayev, Westroyev*). Nije svugdje tako. Prema *Pravopisnome priručniku* pridjevi na *-ov/-ev, -in* izvedeni od stranih imena ljudi "pišu se onako kako se pišu i imena od kojih su izvedeni" (*Pravopisni priručnik* 2004: 160) uz napomenu da na *-ev* završavaju pridjevi koji se tvore od imena s osnovom na *i* i *j* (*Appendiniev, Camusev, Ysilantiev*). Ženska vlastita imena na *-o* tvore posvojne pridjeve kao i hrvatska koja završavaju na *-a* (*Mariko - Marikin*), a muška imena na *-a* tvore posvojni pridjev kao i ženska, odnosno odbacivanjem završnoga *-a* i dodavanjem sufiksa *-in* (*Botta - Bottin, Lima - Limin*). Imena koja završavaju na *-e* koje se ne čita (*Molière, Shakespeare*) zadržavaju taj samoglasnik i pri tvorbi pridjeva (*Shakespeareov, Molièreov*), a imena koja završavaju na naglašeno *-o* (koje se može različito pisati) također završavaju na taj samoglasnik pri tvorbi posvojnih pridjeva (*Mirabeauov*). Pridjevi od romanskih imenica na *-ca, -co* tvore se od osnove na *-k* (*Petrarca, Petrarkin; Tosca, Toskin, Bianca - Biankin*). Francuska vlastita imena koja završavaju na muklo *-e* tvore posvojni pridjev tako da se *-e* odbaci i dodaje sufiks *-in* (*Jannettein*). Pridjevi na *-ski* izvedeni od ponašenica pišu se prema ponašenom obliku (*fidžijskī, njemačkī, turskī*), a oni izvedeni od ostalih imena mjesta pišu se izvorno do morfemske granice (*bòlonjskī, càmbričkī, kīelskī*). *Pravopisni priručnik* propisuje drukčije, u njemu stoji da se pridjevi i imena stanovnika izvedena od stranih imena naseljenih mjesta "pišu transkribirano i podliježu pravilima o pisanju prilagođenica" (*Pravopisni priručnik* 2004: 161), što pokazuju i pridjevi ondje navedeni (*ànkōnskī, kèmbričkī, dízeldōrfskī*). Pridjev se piše ponašeno ako je tako usvojen (*àrtēškī zdénac < Artois, bòrdōškā júha < Bordeaux*), a kao usvojenice pišu se pridjevi na *-ovski, -evski, -inski* (*molijèrōvskī, šèkspirōvskī*). (usp. Matković 2006: 41)

Iz navedenoga se može zaključiti da nisu svi pravopisi jasni kada su u pitanju posvojni pridjevi izvedeni od dvostrukih prezimena, a neusuglašeni su u pisanju posvojnih pridjeva od vlastitih imena.

2. 3. Pridjevi u rječnicima

Kada je riječ o leksikografiji, često se nailazi na nepotpunu obradu višeznačnosti što može dati krivu sliku o semantičkoj strukturi, ali i o gramatičkim obilježjima.

Takav primjer je obrada pridjeva *křvav* jer nije opisano njegovo značenje u različitim sintagmama (*křvavē đčđ, křvavđ pđglđd, křvavđ rđt, křvavđ zđpad*). U semantičkoj obradi višeznačne riječi treba polaziti od primarnog, općeg značenja do sekundarnog, metaforičkoga (Tafra 2005), a zbog nepažnje nazivi postaju i *pđnořvnđ kđnđđ, rđsnđ kđnđđ, đzvorskđ vđda...* Definicije ne smiju biti kružne, a u Anićevu pridjev *smđšen* definiran je sinonimima *smđten, zbđnđen, rastrđsen* dok pridjev *smđten* nije opisan, ali je dio definicije priloga *smetđno* i imenice *smđtenđst*. Natuknica *zbđnđenđst* se pojavljuje bez *zbđnđen* kao i *bđran* bez *bđrno*. Neke su leksikografske definicije tipizirane jer se leksičke jedinice mogu razvrstati u razrede prema svojim zajedničkim semantičkim i gramatičkim obilježjima pa se tako definiraju, između ostaloga, i odnosni pridjevi. U Anićevu su rječniku *đstđ* i *sđm* pridjevi, a *sđv* zamjenica i pridjev, ali se ne razabire koja se od pet značenja odnose na zamjenicu, a koja na pridjev. Razgraničenje odnosnih i opisnih pridjeva tipa *sđnđčan* i *sđnđčanđ* bolje je riješeno u RHJ-LZ. Anić je izmiješao opisne i odnosne pridjeve tog tipa iako se radi o opisnom, a sve gradivne (*kđsitrenđ*) morfološki obilježio kao određene¹².

2. 3. 1. Pridjevi unutar kolokacijskih sveza

Kolokacija je najkraće i najjednostavnije definirana kao kombinacija ili sveza dviju ili više riječi. Definiraju se kao jezične jedinice na sintagmatskoj razini, a prema Blagus Bartolec to je "...posebna leksička sveza na sintagmatskoj razinitemeljena na značenjskoj povezanosti samostalnih leksičkih jedinica u kojoj se konkretiziraju njihova značenja." (2014: 80). Njihov je nastanak, odnosno spojivost pojedinačnih sastavnica u kolokacijsku svezu, rezultat

¹²U hrvatskim gramatikama stoji da samo opisni pridjevi imaju određeni i neodređeni lik, a u jezikoslovnoj literaturi kako kategorija uopće nije pridjevna kategorija

sintagmatizacije (Tafrā 2005) koja označuje čvršći naćin leksićke i sintaktićke spojivosti rijeći. Pritom ne nastaju nove leksićke jedinice, odnosno nova znaćenja, niti pojedinaćne sastavnice gube svoju samostalnost, nego samo mijenjaju ili prilagođuju svoj znaćenjski potencijal jedna drugoj. Njihova su formalna obilježja ustaljenost pojavljivanja u govoru, opetovanost, ćvrstoća povezanih leksema, odnosno mala ili nikakva mogućnost zamjene pojedinaćnih sastavnica, veća vjerojatnost supojavljivanja i predvidljivost pojavljivanja. Kolokacijske se sveze svode na dva stupnja semantićke motivacije: *primarnu* koja je pristuna u svezama ćije sastavnice ulaze u savez na osnovu svojih primarnih znaćenja i *sekundarnu* koja se razgranićuje na dva tipa semantićkih odnosa: metonimijski (*džèpnā knjiga, žûtā kùća, bijêla kàva, mlijèćnī zûb*) i metaforićki (*cfnī dāni, slijèpī pûtnīk, téškā voda*). Rijeći koje tvore kolokacijsku savez nazivaju se *kolokacijke sastavnice*, a razlikujemo glavnu (bazu, osnovu ključnu rijeć, nosiva rijeć, natuknica, osnovna natuknica, knjućni element) i promjenjivu (kolokat). Najćešće su imenske kolokacije, sveze rijeći koje se na morfološkoj razini sastoje od imenica i pridjeva ili imenice i imenice.

2. 3. 1. 1. Klasifikacija kolokacijskih veza

Dvanaest je tipova kolokacijskih sveza razvrstanih u osam skupina (Blagus Bartolec 2014: 80-104)

Osnovni tip kolokacijskih sveza su kolokacijske sveze kao realizacija primarnoga znaćenja koja odgovara podjeli sastavnica na osnovu i kolokat. Taj tip sveze najćešće ćine pridjev i imenica, imenica i imenica u genitivu kao atribut te imenica i pridjevložno padežni-izraz. Zasniva se na osnovnom stupnju konkretizacije primarnoga znaćenja što i jest glavni uvijet postojanja kolokacijske sveze. obje se sastavnice povezuju na osnovu svojih primarnih sadržaja, a nastala kolokacijska savez specificira primarne sadržaje sastavnica u skladu s izvanjezićnim kontekstom na koji se referira. Ona se ne mođe zamijeniti jednom rijećju koja ima jednako kontekstno znaćenje. Blagus Bartolec (2014: 93) navodi između ostaloga i ove primjere:

- glazba: *elektrònićkā/elèktrònskā, fòlklòrnā, klàsićnā, bìljnā, plèsnā, sàkrālnā*
- ispit: *dìplòmskī, dŕžavnī, prijāmnī, rāzredbenī, strùćnī, vòzāćkī*
- kartica: *grāfićkā, identifikācijskā, krèdītñā, mèmōrijskā, òbrtnićkā, pòreznā, potròšāćkā, stùdentskā, zvùćnā*

➤ kruh: *bèskvasnī, cfnī, bijēlī, ìntegrālnī, pòlubijēlī, prepèchenī*; slobodne veze: *dugùljastī òkrūglī, sùhī, svjèžī*

➤ odjeća: *civīlnā, djèčjā, mùškā, rādnā, spòrtskā, svèčanā, vjèrskā, záštītnā, žènskā*

➤ postaja: *autóbusnā, bènzīnskā, càrīnskā, meteoròloškā, mjèrnā, náplatnā, policījskā, rādījskā, svèmīrskā, vātrogāsnā, veterīnārskā, žèljeznīčkā*

➤ staza: *àtlètskā, biciklīstīčkā, kòzjā, pjèšāčkā, plīvāčkā, planīnārskā, pòlètno-slètnā, pòučnā, skijāškā*; slobodne veze: *gòrskā, šljùnčanā, šùmskā*

➤ vozilo: *bòrbenō, dðstāvnō, mòtòrnō, òklopnō, policījskō, slùžbenō, tèrēnskō, vātrogāsnō, žèljeznīčkō*; slobodne veze: *nòvō, pòlòvnō, rābljenō, skùpō*

Osnovni tip ima i strukturu prijedložno-padežnoga izraza. Dva su tipa¹³:

1. prijedložno-padežni izraz koji nije zamjenjiv jednom riječju; takva je kolokacijska sveza trorječna, ali i dalje binarna s obzirom na broj samoznačnih riječi:

aparāt za kavu, čamac na jedra, komplikacije u trudnoći, krema za ruke, kruh sa sjemenkama, naočale za plivanje, osiguranje od štete, kuća u nizu, okvir za sliku, spužva za posuđe, torba za plažu, vreća za smeće...

2. prijedložno-padežni izraz koji je zamjenjiv jednom riječju – pridjevom:

dvorana za koncerte/hokèjāškā dvorana, glazba za film/filmskā glazba, krema od čokolade/čòkolādnā krema, naknada za roditelje/ròditeljnā naknada, presvlake za automobil/automòbilske presvlake, garnitura za sjedenje/sjèdēcā garnitura, zglob na ruci/rùčnī zglob...

Svi ostali tipovi kolokacijskih sveza, s obzirom na formalne i sadržajne razlike, grupirani su unutar jedne zajedničke skupine. Unutar te su skupine:

1. kolokacijske sveze koje se mogu zamijeniti jednom riječju¹⁴:

¹³ Među dvjema skupinama kolokacijskih sveza s prijedložno-padežnim izrazom samo je formalna razlika jer se od nekih ne može tvoriti pridjev.

¹⁴ Unutar ove skupine Blagus Bartolić (2014: 98) razlikuje tri tipa kolokacijskih sveza s obzirom na zamjenjivost riječima iste ili različite tvorbene skupine koje. Za naš je rad dovoljno zadržati se na ovoj razini podjele.

prìvātnī poduzetnik – privatnik, *màloljetnā osoba* – màloljetnik, *vjènčanā haljina* – vjenčanica, *dvorana/prostor/soba za rađanje* – rađaonica, *bijēlī prah* – kokain, *daske koje život znače* – pozornica, *šesto čulo* – instinkt, *pòsljednji ispraćaj/oproštaj* – sprovod...

2. kolokacijske sveze s jednom sastavnicom koja odstupa od svog primarnog značenja¹⁵:

crnā kutija, *crni humor*, *plāvā kosa*, *sīvā ekonomija*, *slijēpā ljubav*, *slijepā ulica*, *stārā cura*, *smřtnī strah*...

3. kolokacijske sveze čije se sastavnice mogu zamijeniti sinonimima:

blīstav/sjājan rezultat, *crnī/tēškī dani*, *dòbar/blīzak prijatelj*, *òdličan/izvrstan učenik*, *òštrā /žèstokā zima*, *slāvan/znamènit glumac*, *žārkā/vrûcā želja*...

4. kolokacijske sveze čije se sastavnice ne mogu zamijeniti sinonimima¹⁶:

blāgā zima – ne *njèžnā zima*¹⁷, *jākā kava* – ne *mòcnā/snázān kava*¹⁸, *tijēsna pobjeda* – ne *ùskā pobjeda*, *žārkō sunce* – ne *vrûce sunce*...

5. kolokacijske sveze čije sastavnice imaju ograničenu mogućnost kombiniranja¹⁹:

bòcatā voda, *òrlovskī nos*, *mùškā prostitutka*, *kònjškō hrzanje*, *psècī lavež*, *trúdnā žena*...

6. kolokacijske sveze s komplementarnom imenicom²⁰: *anđeo čuvar*, *jezik posrednik*, *ptica selica*, *sin jedinac*, *zemlja uvoznica*...

7. kolokacijske sveze simboličnoga značenja²¹: *bijēlā kuta* (liječnik), *plāvā kuverta* (mito), *sīvī dim* (izbor pape), *žūtā ruža* (ljubomora)...

¹⁵ Kolokacijsko značenje u ovom tipu sastavnica nastaje povezivanjem dviju sastavnica od kojih jedna zadržava primarno značenje, a druga se ostvaruje na temelju jednog od svojih sekundarnih značenja. Većina se takvih sveza naziva frazemima.

¹⁶ U ovakvoj kolokacijskoj svezi dolazi uvijek dolazi samo jedna sastavnica iako postoje i drugi sinonimi s kojima bi se mogao tvoriti isti značenjski odnos. Odmak od primarnog značenja nije redovita pojava unutar svih sveza ovoga tipa, a taj odmak se temelji na odnosu između konkretnoga i apstraktnoga značenja.

¹⁷ Sinonimija je moguća uz imenice pogled i dodir (*blāg / njèžan pogled/dodir*)

¹⁸ Sinonimija je moguća uz imenicu *glavobolja* (*jākā / tēškā glavobolja*)

¹⁹ Tomu je takozbog ograničenoga izvanjezičnog konteksta njihove uporabe

²⁰ Dvije imenice u tom tipu sveza su značenjski, jedna drugoj nadopuna. Takve su sveze obično dio kakva posebnoga leksika (administrativnoga, političkoga, publicističkoga, znanstvenoga). Pravopisno se razlikuju od polusloženica sastavljenih od dviju promjenjivih riječi od kojih se sklanja samo druga sastavnica (*rak-rane*, *biser-grane*) jer se u takvim svezama sklanjaju obje sastavnice pa se pišu bez spojnice, kao dvorječna veza.

Na kraju, postoji znatan broj sveza koje imaju obilježja čvrstih sveza, ali se ne mogu uvrstiti ni u jednu navedenu skupinu. To su pozdravi, stereotipi, zahvale, čestitke i sl.:

dòbar dān¹, dramatičan incident, eskalacija sukoba, dame i gospodo, drâgī naši, nēizmjērno zahvalan...

2. 3. 2. Paronimija

Paronimi (bliskoznačnice, sličnoznačnice) su riječi istoga korijena i istoga leksičko-gramatičkoga i leksičko-semantičkoga razreda, slične po izrazu i sadržaju. "Bliskoznačnost (sličnoznačnost) može biti hrvatski naziv za paronimiju, tj. semantički odnos dviju ili više riječi iste vrste, iste tvorbene porodice, bliska značenja, ali međusobno isključive u istom kontekstu (npr. *mésnī, mēsnat; crvènitī, crvènjētī; adrèsāt, adrèsant*)"²² (Tafra 2005: 225). Zamjenljivost zbog sličnozvučnosti veoma je česta kod paronima jer su oni slični i po značenju, a zamjenom paronimnih parnjaka prenosi se potpuno drugo značenje. Paronimija je najčešći izvor odstupanja od jezične norme jer zbog izrazne sličnosti i zbog toga što su iz istog semantičkoga razreda, sadrže jak potencijal zamjenjivosti u istim kontekstima, a od istokorijenskih sinonima razlikuju se u značenju, odnosno imaju djelomično podudarna značenja (*dřvenī/dřvnī, súsjednī/súsjedskī, nēsosan/nesnòšljiv*). Najmanje su istraženi rubni, neprototipni primjeri²³, ako što su *terminològijškī/terminòloškī*.

Na temelju provede ankete među jezikoslovcima i gimnazijalcima, Tafra (2005 240-247) je zaključila kako su najčešći razlozi zamjenjivanja paronimnih parnjaka prevelika zvučna i značenjska sličnost (*bòdljav/bòdljikav*), nepoznavanje tvorbene osnove (*ìmeničkī < imenik, ìmeničnī < ìmenica*), nepoznavanje značenja sufikasa (*-ast*: sličnost; *-at*: obilnost; *kròšnjast*: poput krošnje, *kròšnjat*: koji je velike krošnje), nepoznavanje valentnosti (*crvènitī/crvènjētī*),

²¹ Na leksičkoj razini obje sastavnice zadržavaju svoja primarna značenja kojima označuju izvanjezični sadržaj, ali ti izvanjezični sadržaji imaju posebnu simboličnu vrijednost.

²² U hrvatskome se sličnoznačnicama i suznačnicama nazivaju sinonimi, odnosno podvrstom sinonima. Tafra smatra da nema kriterija kojima bi se to moglo utvrditi pa, iako je najtočniji hrvatski naziv *bliskoznačnice*, upotrebljava međunarodni naziv *paronimi* te napominje kako ne treba zaboraviti da su to i *bliskozvučnice*. (Tafra 2005: 254-255)

²³ Leksičke jedinice ili jesu ili nisu sinonimi iako u literaturi ima govora o potpunim i nepotpunim sinonimima i homonimima. Složit ćemo se s Tafrom da paronimi jesu ili nisu te da ne postoje *kvaziparonimi*, leksičke jedinice različita korijena, slučajno fonetski slične, iako u literaturi i one nalaze svoje mjesto među paronimima. (Tafra 2005:239)

morfemska neprozirnost (*o-/od-*: *òštetiti/òdštetiti*), nepoznavanje značenja posuđenica (*èfektno/èfektivno*), nepoznavanje konteksta (*cesta > cèstòvnī, brodarstvo > bròdarskī*), nedovoljna značenjska razgraničenost (*bròjni/bròjèvnī*), jezična ekonomija (pretežna upotreba pridjeva *elèktrònskī*). (usp. Matković 2006: 83).

Prema tvorbi dijelimo ih na sufiksalne, prefiksalne i korijenske²⁴. U hrvatskome jeziku su najbrojniji sufiksalni, među njima pridjevi. Dalje se razvrstavaju prema razgraničavanju tvorbenih sredstava, npr. pridjevi sa sufiksom *-eći* i *-ski*: *gòvedī/gòvedskī, -ni* i *-ski*: *súsjednī/súsjedskī, -ast* i *-at*: *kròšnjast/kròšnjat*. Uzroci problema u razumijevanju i uporabi paronim su najčešće nejasno značenjsko razgraničenje u netipičnim sintagmama (*strùčnō/strùkòvnō obrazovanje*), tvorbeni neprozirnost (*gràđèvnī/gràđèvīnskī*), značenjska neprozirnost (*elèktrònskī/elektròničkī*), a granice između istog i različitog značenja često nisu jasne (*čítak/čítljiv, mèsnāt/mèsnī, žùljav/žuljèvit*).

Jedan od načina nastanka paronima je desinonimizacija odnosno paronimizacija, a najplodnija je među pridjevima jer ih se velik broj tvori sinonimnim sufiksima. U opisnih pridjeva (Babić 1986, dalje u tekstu *Tvorba*) značenja se nekih pridjeva sa sufiksom *-(a)n* podudaraju sa značenjem pridjeva izvedenim od iste osnove drugim opisnim sufiksima: *-ovit, -evit, -at, -nat, -av, -njav, -it, -ljiv, -iv, -(j)an, -en...*, a ta se ukrštanja rješavaju na leksičkoj razini. Jedan će se dio tih dubleta desinonimizirati (*plàčan/plàčljiv, zàborāvan/zaborāvljiv*), a drugi ostati bez jednog parnjaka (zastarjeli su *pròbāvan, ráspādan, prìhvātan*, a ostali *raspàdljiv, probàvljiv, prìhvàtljiv*). Desinonimizacija je česta u odnosnih pridjeva tvorenih sufiksom *-ni* i *-ski* (*izvorskī/izvòrnī, zátvornī, zàtvorskī, súsjednī/súsjedskī, knjížnī/knjížskī, ròdòvnī/ròdovskī, národnī/národskī*), ali i drugih (*-ast* i *-lik*: *scròlik/srècast; -ø* i *-an*: *bèzok/bèzočan; -an* i *-ljiv*: *plàčan/plàčljiv; -ni* i *-ovni/-evni*: *vòdnī/vòdenī; -ni* i *-ski*: *súsjednī/súsjedskī*,). U tvorbi se sinonimni sufiksi upotrebljavaju zato da bi se njihovom desinonimizacijom rasteretila višeznačnost. Tako su nastali mnogi paronimski parovi: *ròdòvnī /ròdnī, lìsnī/lìstòvnī, vřšnī/vřhòvnī, knjížnī/knjížèvnī, vòdnī/vòdenī, svìlenī/svìlnī*²⁵. Desinonimizacija se razlikuje od tvorbe odnosnih pridjeva drugim sufiksima da bi se izbjegla

²⁴ O tome je pisala Tafra (2005: 259).

²⁵ O tome je li ispravnije *put svile* ili *svilni put* savjetuje Babić (2001). Odnosni pridjev od imenice *svila* tvori se sufiksom *-ni*: *svilni*, a desinonimizacija omogućuje supostojanje dvaju pridjeva.

istopisnost s određenim likovima opisnih pridjeva na *-(a)n* i odnosnih pridjeve na *-ni*. Odnosni i opisni pridjevi nisu sinonimi pa se ne mogu ni desinonimizirati (*brôjnî/brôjêvnî*²⁶, *vřsnî/vřstenî*).

Određeni se likovi opisnih pridjeva izuzimaju od ostalih paradigmatskih oblika i stavljaju u odnos s kanonskim likovima ostalih riječi jer su granični slučajevi između fleksije i derivacije pa se sklonidbom razlikuju od određenog lika, svojevrsnog morfološkog parnjaka, ali samo u općem jeziku. U terminološkim sustavima se pojavljuju kao samostalne leksičke jedinice bez neodređenog pridjeva. Usto, oni se često zamjenjuju sa svojim suznačnim i suzvučnim parnjakom, a kao takvi ulaze i u paronimijske odnose: *îzvôrnî* (umjesto *îzvôran*)/*îzvorskî*²⁷, *vřsnî* (umjesto *vřstan*)/ *vřstenî*. Parovi *súsjednî/súsjedskî* i *îzvôrnî/îzvorskî* su u paronimijskom odnosu, ali prvi je par nastao desinonimizacijom, a drugi nije jer opisni i odnosni pridjevi ne mogu biti u sinonimi. Kako bi se izbjegli jezični konflikti, pridjevi se različito tvore, npr. tvorba *masa* > *mâsnî* nikad nije iskorištena kako bi se izbjegla istopisnost s odnosnim pridjevom *mâsnî* < *mast* i određenim likom opisnoga pridjeva *mâstan*. Iskorišten je drugo odnosni sufiks i dobiven paronimni par: *mâsenî/mâsôvnî*.

Kad je riječ višeznačnica, izvedeni preuzimaju samo dio toga značenja. Tako se pridjev *dřvenî* odnosi na *drvo* samo kad je u pitanju tvar. Dubletnom se tvorbom rasterećuje višeznačnost odnosnih pridjeva. Tako su nastali pridjevi *rôdnî* i *rôdovskî*, a predlaže se i *rôdovnî*. To su sinonimi budući da su motivirani istom imenicom i tvoreni istim sinonimnim sufiksima, a desinonimizacijom su nastala tri pridjeva koji su preuzeli svaki svoj dio značenja imenice *rôd*. Granični primjeri mogu se riješiti pomoću semantike. Na primjer, jedan dio složenih pridjeva s nultim sufiksom sinoniman je s pridjevima na *-an* (*bèzub* i *bèzubân*, *bèzbrad* i *bèzbradân*), ali taj se tvorbeni uzorak ne može primijeniti na sve jer su se neki primjeri desinonimizirali (*bèzok/bèzočan*), a neki ostali bez parnjaka (*bezòbrazan* je zadržao samo sekundarno značenje). Između sinonimnih sufikasa *-lik* i *-ast* u standardu se daje

²⁶ Odnosni se pridjev podudara s određenim likom opisnoga (*brôjnî problemi*, *brôjnî pridjevi*) pa se u takvim slučajevima iskorištava sinonimna tvorba: umjesto odnosnog pridjeva *brôjnî* koristi se odnosi *brôjêvnî*. Oba znače 'koji se odnosi na broj', ali se preporučuje da se samo *brôjêvnî* upotrebljava u tom značenju kako bi *brôjnî* ostao u upotrebi kao određeni lik opisnoga pridjeva *brôjan* u značenju *mnôgî*. Zbog nebilježenja naglasaka, iako su naglasno različiti, određeni lik opisnoga i odnosnoga pridjeva (*brôjnî* : *brôjnî*) su slovopisno jednaki.

²⁷ Oba oblika znače 'koji se odnosi na izvor i izvore', ali se prvi lik u tom značenju ne upotrebljava. U značenjsku opreku s *îzvorskî* ušao je pridjev *îzvôran* u svom određenom obliku.

prednost tvorbi sufiksom *-ast* (*krūškast* pred *kruškólik*). Ipak, *sřcast* i *srcólik* su se desinonimizirali pa prvi znači 'koji je nalik srcu; dragi lijep kao srce', a drugi 'koji ima oblik stiliziranog srca'. Desinonimizacijom pridjevnoga para *gòrljiv* i *gòriv* dobiveni su paronimi koji ovise o kategoriji živosti (*gòrljiv čòvjek*; *gòriv materijāl*). Paronimija i sinonimija teško se razgraničuju u višeznačnicama koje bi jednim svojim značenjem mogle biti sinonimi, a drugim paronimi (*čítak* i *čítljiv*).

2. 4. Pridjevi u savjetnicima

Savjetnici se kao normativne knjige naslanjaju na gramatike, pravopise i rječnike, a kada je riječ o pridjevima, savjetnici se u nekim dijelovima podudaraju s drugim normativnim priručnicima. To se odnosi na definiciju i podjelu pridjeva, njihovo pisanje, sklonidbu odnosnih i posvojnih pridjeva, uporabu duljega i kraćega nastavka određenih pridjeva, tvorbu glagolskoga pridjeva radnoga i trpnoga, deklinaciju brojevnikih pridjeva, paronime. Savjete o navedenome iz četiriju savjetnika (Babić 1995, HJS, Matković 2006, Zoričić 1998) ćemo uklopiti u poglavlja u kojima se tim temama detaljnije bavimo pa ćemo za ovo poglavlje izabrati nekoliko o uporabi pridjeva.

Nerijetko se javljaju nedoumice o uporabi pridjeva izvedenih od imenica za neživo koji dolaze sa sufiksima *-ni* i *-ski*. Normativu prednost imaju pridjevi na *-ni* (*predikātnī, òbjektnī, òbālīnī*). (Zoričić 1998: 266-268, Matković 2006: 90). U HJS je pojašnjena značenjska razlika između pridjeva *gòvedī* i *gòvedskī*. Pridjev *gòvedī* znači 'koji se odnosi na govedinu' (*gòvedī gulaš, gòvedī odrezak*). Pridjev *gòvedskī* znači 'koji se odnosi na goveda' (*gòvedskā koža, gòvedskī rogovi, gòvedskī tor*). Značenjski se razlikuju i pridjevi *gēnskī, gēnetskī* i *genētičkī*. Pridjev *gēnskī* znači 'koji se odnosi na gene' (*gēnskā svojstva, gēnskī kod / gēnskā šifra, gēnskā terapija, gēnskē mutacije*). Pridjev *genētičkī* znači 'koji se odnosi na genetiku' (*genētičkā istraživanja, genētičkī laboratorij*). Pridjev *gēnetskī* rabi se u značenju 'koji je uvjetovan genima, koji se prenosi genima' (*gēnetskā bolesti, gēnetskī poremećaj*). (usp. Matković 2006: 130). Pridjevi *kòžnī, kòžnat* i *kòžast* značenjski se razlikuju. Pridjev *kòžnī* znači 'koji se odnosi na kožu' (*kòžnā bolest, kòžnā upala, kòžnā industrija*), pridjev *kòžnat* znači 'koji je izrađen od kože' (*kòžnata torba, kòžnat novčanik, kòžnata garnitura*), a pridjev *kòžast* znači 'koji je nalik na kožu, koji je poput kože' (*kòžasti listovi*). Pridjevi *zřnat* i *zřnast* značenjski se razlikuju. Pridjev *zřnat* znači 'koji obiluje zrnima, čiji plod sadržava zrna', npr.

zrnat kukuruz, *zrnat* suncokret, *zrnat* plod, a pridjev *zrnast* znači 'koji je u obliku zrna, koji ima oblik zrna', npr. *zrnast* snijeg, *zrnasto* brašno, *zrnasta* građa ugljena/stijena. Pridjev *pàpìrnī* znači 'koji se odnosi na papir', a pridjev *papìrnat* znači 'koji je izrađen od papira' (**pàpìrnē* maramice / **pàpìrnī* rupčići, **pàpìrnī* omot, **pàpìrnā* ambalaža; *papìrnate* maramice / *papìrnati* rupčići, *papìrnati* omot, *papìrnata* ambalaža). Značenjski valja razlikovati i pridjev *sljèdēćī* u značenju idući, koji je na redu od glagolskog priloga sadašnjeg *slijédećī* (tragove), isto tako treba razlikovati i pridjev *svjètlēćī* od participa prezenta *svijétlēćī* u priložnoj službi. (Zoričić 1998: 55-57). Matković (2006: 62) savjetuje da se pridjev *ùnutàrnjī* treba rabiti u apstraktnom značenju (*ùnutàrnjā* politika), a *ùnutrašnjī* u konkretnom (*ùnutrašnjī* organi).

Hrvatskome standardnom jeziku ne pripadaju odnosni pridjevi **hòrmonalnī* 'koji se odnosi na hormone' i **institucionālnī* 'koji se odnosi na institucije'. Oni su nepravilno tvoreni od engleskih pridjeva *hormonal* i *institutional*, a pravilni su standardnojezični likovi tih pridjeva *hòrmonskī* i *institúcijskī*. Stoga je pogrešno: **hòrmonalnī* poremećaj, **hòrmonalnā* terapija, **institucionālnī* sustav, **institucionālnī* skrb, a pravilno: *hòrmonskī* poremećaj, *hòrmonskā* terapija, *institúcijskī* sustav, *institúcijskā* skrb. Ne pripada mu niti pridjev **klīzak*. Umjesto njega treba upotrebljavati pridjev *sklīzak* sa značenjem 'koji potiče sklizanje ili mu pogoduje, na kojem se lako može poskliznuti' (**Nakon kiše kolnik je klīzak; Nakon kiše kolnik je sklīzak.*) Ne pripadaju mu ni odnosni pridjevi **kùlturālnī* 'koji se odnosi na kulturu' i **strùkturālnī* 'koji se odnosi na strukturu'. Oni su nepravilno tvoreni od engleskih pridjeva *cultural* i *structural*, a pravilni su standardnojezični likovi tih pridjeva *kùltùrnī* i *strùktùrnī* (**kùlturālnī* studiji, **kùlturālnē* razlike, **strùkturālnī* fond, **strùkturālnā* analiza : *kùltùrnī* studiji, *kùltùrnī* razlike, *strùktùrnī* fond, *strùktùrnā* analiza). Pridjev *òperatīvan* znači 'koji je spreman za djelovanje; djelatan, radni, aktivan, djelotvoran, izvršni' (*òperatīvnī* oblici suradnje, *òperatīvnī* plan proljetne sjetve, *òperatīvnī* informatički sustav). Pridjev *operácījskī* znači 'koji se odnosi na operaciju' (*operácījskā* dvorana, *operácījskī* instrumenti).

Isto je i s odnosnim pridjevom **mùltidimenzionālnī* 'koji se odnosi na više dimenzija' ne pripada hrvatskomu standardnom jeziku, a pravilan je standardnojezični lik toga pridjeva *mùltidimēnzijskī*. Najbolje je upotrijebiti lik *vīšedimēnzijskī* (**mùltidimenzionālnī* pristup, **mùltidimenzionālnā* priroda svemira, a bolje: *mùltidimēnzijskī* pristup ili još bolje: *vīšedimēnzijskī* pristup, *mùltidimēnzijskā* priroda svemira, ili još bolje: *vīšedimēnzijskā*

priroda svemira). To se odnosi i na odnosni pridjev **mùltikulturālnī* 'koji se odnosi na više kultura' koji je nepravilno tvoren od engleskoga pridjeva *multicultural*, a pravilan je standardnojezični lik toga pridjeva *mùltikultūrnlī*. Najbolji je lik: *višekultūrnlī* (**mùltikulturālnā* sredina, **mùltikulturālnō* društvo : *mùltikultūrnlā/višekultūrnlā* sredina, *mùltikultūrnlō/višekultūrnlō* društvo). Glagolski pridjev **spljòšten* ne pripada hrvatskomu standardnom jeziku jer u tvorbenome nizu nema likova **pljoha*, **pljošni* ili **pljoština*, nego samo *ploha*, *plošni* i *ploština* pa umjesto glagolskoga pridjeva **spljòšten* treba upotrebljavati glagolski pridjev *splòšten*.

Pridjevi izvedeni od dviju imeničnih osnova pišu se, ovisno o svojem značenju, sa spojnicom i bez nje. Pridjevi izvedeni od dviju imeničnih osnova koji se pišu bez spojnice (*imovinskoprāvnī*, *knjžēvnokritičkī*, *knjžēvnoùmjetničkī*, *ùstāvnoprāvnī*). Ti su pridjevi izvedeni od skupina koje označuju jedan pojam (*ìmovinskō pravo*, *knjžēvna kritika*, *knjžēvnā umjetnost*, *ùstāvnō pravo*). Pridjevi izvedeni od dviju imeničnih osnova pišu se kao polusloženica (*drùštvenō-političkī*, *ròbnō-nòvčanī*, *ùstāvno-prāvnī*). Ti su pridjevi izvedeni od dviju imenica koje označuju dva pojma (*društvo* i *politika*, *roba* i *novac*, *ustav* i *pravo*, a znače: *drùštvenī* i *političkī*, *ròbnī* i *nòvčanī* i *ùstāvnī* i *prāvnī*).

Od imenica muškog roda na *-ar* (*šumar*, *strojar*) posvojni se pridjev izvodi sufiksima *-ev* i *-ov*. Te se izvedenice u *HJS* normativno izjednačuju (*šùmārev* i *šùmārov*), dok Frančić-Hudeček-Mihaljević (2005) prednost daje pridjevu na *-ov*.

Kada su u pitanju trpni pridjevi, Babić (1995: 160-161) napominje da glagoli na *-stīti* pridjeve trpne tvore na različite načine. Većina ima normalno (*čàstīti-čàšćen*, *pričēstīti-pričēšćen*, *učvrstīti-ùčvršćen*), nekolicina ima samo *-šten* (*křstīti-křšten*, *kòristīti-kòrišten*, *prēmjestīti-prēmješten*), a ima ih koji se kolebaju između tih dviju mogućnosti (*izūšten/izūšćen*, *òsvijēšćen/òsvijēšten*, *prèmošćen/prèmošten*, *òmāšten²⁸/òmāšćen*). Zato savjetuje: *òvlāšćen*, ali *ožàlošćen*. Pisao je o pridjevu *srebrn* kojemu su u praksi i savjetnicima pravilna dva lika *srèbrn* i *srèbren* iako je u teoriji u prednosti *srebren* jer tvorba riječi pokazuje da je suglasničko *r* u prošlosti postajalo samoglasničko, ali je taj postupak napušten i svi su pridjevi s takvim *r* zastarjelice (*kòsitrn*, *jùtrnjī*, *rèbrnlī*). Svi osim pridjeva *srèbrn*. Oblik

²⁸ U značenju *obojen*.

ridjeva *ùskrsnī* je neutralniji, sustavniji i običniji od oblika *ùskršnjī* iako su , napominje, oba oblika pravilna. Matković (2006: 121, 122) se slaže da prednost treba dati pridjevu *ùskrsnī*, ali ne i liku *sùbotnī* pred *sùbotnjīm*.

Tafra (2005) se osvrnula na izrabljenice, čijoj pojavi često pridonosi prešutna nepodobnost nekih riječi i ideološka opterećenost. Upozorava na pretjeranu uporabu pridjeva *názočan* i davanju značenja koja taj pridjev nema pri čemu se često narušavaju i gramatička pravila standardnoga jezika (**bili su názočnī na sjednici, bili su názočnī sjednici, bili su na sjednici*). "Sve je živo i neživo nazočno, čak su u *lizosomima nazočni enzimi*, a i to je prije svega *názočnō u informatici i stranim jezicima*." (Tafra 2005: 206). Prema Akademijinu Rječniku *nazočan* znači 'koji je kome kao na očima' pa se može odnositi samo na čovjeka. (usp. Matković 2006: 134). Isto se može reći i za *takòzvānī*, atribut nerado spominjanim imenima i nazivima (tzv. *socijalno-liberalna era*, tzv. *nezavisni mediji*). Jedna od najizrabljenijih riječi je pridjevi *hřvātskī*, a za primjer valja navesti sintagmu *hřvātskō Podunavlje (Jadran, Pounje, Posavina)*. Čak joj se daje status imena pa se oba člana pišu velikim slovom. U svim funkcionalnim stilovima su omiljeni i pridjevi *kvàlitatīvan* i *kvàlitatīvan* što pokazuje da su stare posuđenice izgubile svoje pravo značenje i lik što se pokazalo u pokušaju zamjenjivanja domaćom inačicom. Stara međunarodnica *kvalitēta* je dio hrvatskoga leksika i ne može se izbaciti iz njega, ali jezična norma preporučuje *kakvòca* kao domaću riječ. Ipak, upotreba opisnog pridjeva *kvàlitētan* i odnosnog *kàkvoćnī* pokazuje njihovu pogrešnu uporabu. *Kvàlitētan* se upotrebljava u značenju *òdličan, dòbar*. Protuznačnice su *nekvalitetan* i *nekvaliteta*, ali pravilnost uporabe toga pridjeva je upitna jer imenica *nèkvalitēta* nije u uporabi. Umjesto pridjeva *kvàlitētan* hrvatski jezik nudi velik izbor riječi kojima se određuje osobina: *òdličan, izvřstan, dòbar*. Ako bismo zamijenili pridjev *kvàlitētan* pridjevom *kàkvoćan*, dobili bismo *kàkvoćnu igru, kàkvoćnu pripremu, kàkvoćni materijal, kàkvoćna osoba* što pokazuje da se primjer *kvàlitētan* treba zamijeniti riječima čija će obavijest biti potpunija. Opisni pridjev *kvàlitētan*, zaključuje, ne postoji nego samo odnosni pridjev *kvàlitētnī* (koji se odnosi na kvalitetu), npr. *kvàlitētna razlika* (razlika u kvaliteti). To vrijedi i za pridjev *kàkvoćni*, što potvrđuje usporedba s pridjevima *kvàntitatīvnī* i *količīnskī*. Nekad se ne zna ni točno značenje pridjeva *rēlatīvan* i *àpsolūtan*. Upotrebom se takvih internacionalizama potiskuju mnoge druge riječi te se uopćavanjem ne prenosi pravi sadržaj poruke zbog čega se jeziku smanjuje semantička raznolikost. (Tafra 2005).

3. Gramatička svojstva pridjeva

O terminu *kategorija* pisala je Akhmanova (1971, prema Pišković 2011) koja gramatičkim oblikom smatra rod, broj i lice, a klasom podjelu riječi na vrste. No narav se kategorije mijenja ovisno o klasama. Pridjevske su riječi su rodno promjenjive pa je rod u njih morfološka gramatička kategorija za razliku od imenica u kojih je rod uglavnom isti u svim oblicima pa je rod leksičko-gramatička kategorija. Morfološka se kategorija temelji na opoziciji dvaju ili više nekompatibilnih gramatičkih oblika i nije stalno obilježje riječi za razliku od leksičko-gramatičke koja je reprezentativno i stalno obilježje riječi u svim njezinim oblicima. *Flektivne* se kategorije, odnosno one s formalnom realizacijom²⁹ dijele u tri vrste: 1. *inherentne* su one u kojih je domena sama riječ (rod, broj, deklinacijska vrsta); 2. *relacijske* su one koje odražavaju položaj riječi u većoj strukturi (padež); 3. kategorije koje se u riječi aktiviraju pri *slaganju* s inherentnim i/ili relacijskim kategorijama koje druge riječi. Tako, primjerice, rod u hrvatskome jeziku ovisi o vrsti riječi koju obilježava: imenicama je rod inherentna kategorija jer su rodno nepromjenjive, a pridjevima, pridjevskim zamjenicama, glagolskim pridjevima ličnim zamjenicama za treće lice, rednim i nekim glavnim brojevima *flektivna* kategorija jer su rodno promjenjive.

Pridjeve se smatra imenskim riječima jer se slažu s imenicama i zamjenicama kojima se pridijevaju, a i sintaktički se vladaju slično pa je *sročnost* prva kategorija pridjeva o kojoj u gramatikama obično bude riječ. Ipak, to nije *inherentna pridjevska kategorija* kao što su *komparacija*, *mocija*, *glagolske kategorije glagolskih pridjeva* i *deklinacijska vrsta* koja je ujedno i *konfiguracijska kategorija*. Pridjevi se mijenjaju se prema rodu, broju, padežu i vidu³⁰. Po načinu na koji određuju imenicu mogu biti neodređenog i određenog vida (usp. *Akademijina gramatika*; Marković 2012). Inherentne kategorije imenice (rod, broj i određenost), te konfiguracijska kategorija padeža uvjetuju pridjev koji modificira imenicu da

²⁹ Za razliku od *selektivnih* koje označavaju stalno svojstvo riječi.

³⁰ Marković uočava kako sintaktička obilježja nikad nisu odredbena pa navedene odredbe ne mora biti tako, ali je ipak to najbolja ponuđena odredba. (Marković 2010).

bude u ovom ili onome obliku³¹, a po pridjevu koji modificira imenicu prepoznajemo njezin rod, npr. *vèlikī prīstālica, vèlikā prīstālica; mōj Vānja, mōja Vānja*.

Svaka riječ iz pojedinoga razreda nema sve kategorije svojstvene tomu razredu, a Adolfo Veber ih je još 1876. godine u *Slovnici hrvatskoj za srednja učilišta* nazvao "nepravilnicima". Njima se bavila Tafra (2005: 68-82) propitujući kategorije koje riječ uopće mora imati da bi bila svrstana u određenu vrstu uočivši da je gramatika više okrenuta pravilima, sustavu i analogiji, a manje izuzetcima. Istraživala je imenice, ali model se može primijeniti i na druge vrste riječi, u našem slučaju pridjeve. Tafra (2005) nam donosi kako je u svojoj slovnici A. Veber obadio nepravilnike kod pridjeva. "Kod pridjeva su "manjkavi": 1. koji nemaju pozitiv (*bliži, najbliži*), 2. koji nemaju komparativ (*gornji, prvi, posljednji, bližnji, najbližnjiji*), 3. koji nemaju komparativ i superlativ (s pet skupina pridjeva: posvojni, gradivni, koji znače vrijeme i mjesto: *desni, lijevi, ljetnji*, s predmetkom pre-: *prejak*, participi: *ostali, umrli, sljedeći*)" (Tafra 2005: 69)

3. 1. Određeni i neodređeni vid pridjeva

Pridjevi, po načinu na koji određuju imenicu, mogu biti određenog i neodređenog vida³²:

Neodređen *lijêp-∅ grad-∅ lijêp-a zemlj-a lijêp-o jezer-o*

Određen *lijêp-ī grad-∅ lijêp-a zemlj-a lijêp-ō jezer-o*

Kupila sam dva kaputa. Jedan kaput je bio cĕn, a drugi cĕven. cĕvenī kaput mi se brzo poderao pa sam češće nosila cĕnī.

Imenica *kaput* nije mijenjala svoj oblik jer je u obje rečenice u službi koja zahtijeva nominativ jednine, ali pridjevi koji ju pobliže označuju nemaju isti oblik u obje rečenice. U prvoj se rečenici iznosi osobina *kaputa* koja je dotad bila nepoznata, neodređena prije te rečenice. Tu je pridjev u neodređenom obliku. U drugoj je rečenici osobina već poznata, određena pa je taj pridjev u određenom obliku. "Neodređeni vid kazuje promjenjive osobine onoga što znače imenice i odgovara na pitanje *kakav*, npr. *lijêp dan, đštar nož, kōsa crta*,

³¹ O suznačnosti i semantičkoj nesamostalnosti pridjeva više u: Pranjković, Ivo: *Suznačne riječi i njihove vrste*, u: *Gramatička značenja*, Matica hrvatska, Zagreb, 2013.

³² Gramatička se oznaka određenosti naziva još i pridjevski vid jer gledište govornika ili pisca određuje izbor između određenoga i neodređenoga pridjeva.

šàreno tele, ràženī kruh. Određeni vid upotrebljava se kad se pridjevom izriče stalna osobina predmeta, odnosno kad se određuje između više stvari različitih osobina ona o kojoj se govori. Taj vid odgovara na pitanje *koji*, npr.

neodređeno: *Kupio sam jedan šešir s m e đ i jedan s i v.*

određeno: *S m e đ i sam ubrzo izgubio, s i v i nosim i danas.*“ (Hrvatska gramatika: 174)

Neodređeni pridjevi, dakle, ne određuju predmet mišljenja nego samo ističu jedno njegovo svojstvo svojim leksičkim sadržajem kvalificiraju predmet mišljenja ne određujući ga, nego samo ističući jedno njegovo svojstvo, a određeni ga svojim sadržajem identificiraju određujući ga jednim njegovim svojstvom. (Babić i dr. 1991).

3. 1. 1. Deklinacija određenih pridjeva

Određeni se pridjevi sklanjaju po *-og(a)/-eg(a)* deklinaciji, ovisno o tome završava li osnova pridjeva na nenepčani ili nepčani suglasnik: *bògatī – bògatōga, mòčnī – mòčnōga; vrûc – vrûcēga, šúpljī – šúpljēga.*

Deklinacija pridjeva na nenepčani suglasnik: -og(a)

<i>Jednina</i>	<i>Muški rod</i>	<i>Ženski rod</i>	<i>Srednji rod</i>
N	<i>vèlik-ī</i>	<i>vèlik-ā</i>	<i>vèlik-ō</i>
G	<i>vèlik-ōg(a)</i>	<i>vèlik-ē</i>	<i>vèlik-ōg(a)</i>
D	<i>vèlik-ōm(u,e)</i>	<i>vèlik-ōj</i>	<i>vèlik-ōm(u,e)</i>
A	<i>vèlik-ōg(a)</i> <i>vèlik-ī</i>	<i>vèlik-ū</i>	<i>vèlik-ō</i>
V	<i>vèlik-ī</i>	<i>vèlik-ā</i>	<i>vèlik-ō</i>
L	<i>vèlik-ōm(u,e)</i>	<i>vèlik-ōj</i>	<i>vèlik-ōm(u,e)</i>
I	<i>vèlik-īm</i>	<i>vèlik-ōm</i>	<i>vèlik-īm</i>

Množina

N	<i>vèlik-ī</i>	<i>vèlik-ē</i>	<i>vèlik-ā</i>
G	<i>vèlik-īh</i>	<i>vèlik-īh</i>	<i>vèlik-īh</i>
D	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>
A	<i>vèlik-ē</i>	<i>vèlik-ē</i>	<i>vèlik-ā</i>
V	<i>vèlik-ī</i>	<i>vèlik-ē</i>	<i>vèlik-ā</i>
L	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>
I	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>

Deklinacija pridjeva koji završavaju na nepčani suglasnik: -eg(a)

<i>Jednina</i>	<i>Muški rod</i>	<i>Ženski rod</i>	<i>Srednji rod</i>
N	<i>smèđ-ī</i>	<i>smèđ-a</i>	<i>smèđ-ē</i>
G	<i>smèđ-ēg(a)</i>	<i>smèđ-ē</i>	<i>smèđ-ēg(a)</i>
D	<i>smèđ-ēm(u)</i>	<i>smèđ-ōj</i>	<i>smèđ-ēm(u)</i>
A	<i>smèđ-ēg(a)</i> <i>smèđ-ī</i>	<i>smèđ-u</i>	<i>smèđ-ē</i>
V	<i>smèđ-ī</i>	-	<i>smèđ-ē</i>
L	<i>smèđ-ēm(u)</i>	<i>smèđ-ōj</i>	<i>smèđ-ēm(u)</i>
I	<i>smèđ-īm</i>	<i>smèđ-ōm</i>	<i>smèđ-īm</i>

Množina

N	<i>smèđ-i</i>	<i>smèđ-e</i>	<i>smèđ-a</i>
G	<i>smèđ-ih</i>	<i>smèđ-ih</i>	<i>smèđ-ih</i>
D	<i>smèđ-īm(a)</i>	<i>smèđ-īm(a)</i>	<i>smèđ-īm(a)</i>
A	<i>smèđ-e</i>	<i>smèđ-e</i>	<i>smèđ-a</i>
V	-	-	-
L	<i>smèđ-īm(a)</i>	<i>smèđ-īm(a)</i>	<i>smèđ-īm(a)</i>
I	<i>smèđ-īm(a)</i>	<i>smèđ-īm(a)</i>	<i>smèđ-īm(a)</i>

U ženskom rodu jednine i svim rodovima množine nastavci su kao i u tipu deklinacije -*og(a)*. Rod, broj i padež ovise o imenici koju označuju, ali u situacijama kad su imenički padeži homonimni, padež se određuje uz pomoć konteksta.

Po toj se deklinaciji sklanjaju pridjevi *g*-vrste (II. vrste) koja se još naziva *zamjeničkom*, *zamjeničko-pridjevskom* i *određenom*, a pripadaju joj pridjevi ovog oblika (Marković 2012):

a. pridjevi koji u N jednine muškoga roda imaju morf *-i*, a najčešće su opisni. Mogu pripadati i I. vrsti (*dìvljī, gòrnjī, šùmskī, plèmičkī, rādničkī, mùškī, sàdašnjī*)

b. pridjevi sa sufiksima *-ski, -ji, -nji, -šnji* (*hřvātskī, pāčjī, dānjī, strāžnjī, prijašnjī*). Pridjevi na *-ski* u imeničkoj službi koji su vlastita imena mijenjaju se po pridjevnoj sklonidbi. Tako je i s drugim slavenskim imenima koja su pridjevnoga podrijetla (*Musorgsk-i, -og(a), -om(u)*). Od takvih se imena izvodi pridjev na *-ov, -ev* (*Vronskijev, Gorkijev*)³³.

c. pridjevi sa sufiksima *-n-, -an-, -en-* (*papìrnat, gnjévan, stùdent*)

d. glagolski pridjevi (*rascvali (grm), mljeveni (orasi)*)

e. komparativi i superlativi svih pridjeva (*břžī, ljèpšī*)

³³ Pripadnost se može izricati i posvojnim genitivom tih imena: *djela Lisinskoga, opus Musorskoga*. Pridjevi na *(-ijev)ski* od imena znače *poput nositelja imena: musorgskijevski* - poput Musorgskoga, *lisinskijevski* - poput Lisinskoga.

f. broj i/ili zamjenica *jèdan*

3. 1. 2. Navesci

Navezak ili pokretni samoglasnik je samoglasnik koji dolazi na kraju nekih riječi bez kojih dotična riječ može biti, a da se nimalo ne mijenja njezino značenje. Imaju ga zavisni padeži pridjeva (*dobrog - dobroga*), zavisni padeži zamjenica (*mog - moga*), prilozi (*tad - tada*) i prijedlozi (*s - sa*). (usp. Težak-Babić: 1994: 55, 56). Navezivanje pridjeva i pridjevnih zamjenica muškoga i srednjega roda u genitivu, dativu i lokativu, smatra se odlikom njegovanijega stila pa su u funkcionalnim stilovima koji imaju stroži odnos prema normi (znanstveni, administrativni, publicistički) navesci poželjni, u književnoumjetničkome funkcionalnom stilu uporaba je navezaka slobodna, ali se navesci također često pojavljuju, dok se u razgovornome funkcionalnom stilu navesci rijetko pojavljuju. U normativnim knjigama može pronaći različite preporuke o uporabi navezaka, a Mišković (2014) ih je podijelila u dvije skupine. U prvu skupinu preporuka pripadaju one u kojima jezikoslovci pri navođenju primjera pridjevno-zamjeničke sklonidbe usporedo navode nastavke s navescima i bez njih i ne smatra se važnim koji se navezak nalazi u kojemu padežu, a drugoj skupini pripadaju preporuke onih gramatičara koji naveške *u* ili *e* vezuju uz određeni padež, ali govore i o lokativu bez naveska.

Preporuke prve skupine možemo pronaći u Hrvatskoj gramatici prema kojoj se duži nastavci koji završavaju na *-a*, *-u*, *-e* upotrebljavaju se podjednako kao i kraći (Barić i dr., 2005: 182). U pridjevno-zamjeničkoj sklonidbi *Gramatike hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* J. Silića i I. Pranjkovića nalazilazimo na trostrukost. Tako autori i u dativ i u lokativ spomenute sklonidbe stavljaju sve mogućnosti – kraći nastavak te dva dulja nastavka, npr. njegovomu, njegovome, njegovom. Ipak, Silić i Pranjković razlikuju „biraniji stil“, u kojemu se upotrebljavaju navesci, od ostalih stilova. U pridjevsko-zamjeničkoj se sklonidbi biranijega stila nastavci sa završnim *a* i *u* rabe kada iza zamjenice stoji pridjev u atributnoj ulozi, npr. *mojega dobrog prijatelja; mojemu dobrom prijatelju* (Silić, Pranjković, 2007: 125), isto tako stoji i u Hrvatskoj gramatici: “Kada je više pridjeva jedan za drugim, često se upotrebljava od prvoga dulji, a od drugoga kraći, npr. *Rječnik hrvatskoga kajkavskog književnog jezika*.” (Barić i dr., 2005: 180). Isto je i u HJS (primjerice, *hrvatskoga književnog jezika*), ali se dodaje da i druga riječ u atributnoj ulozi može imati dulji oblik (*hrvatskoga*

književnoga jezika) (HJS, 1999: 166). Važnim se za uporabu duljega nastavka drži i početak riječi poslije pridjeva ili zamjenice: kada zamjenicu ili pridjev s nastavkom *-og* slijedi riječ koja počinje glasovima *g, k, h*, nastavku se dodaje *a*: *mojega grada, mojega kaputa...* (Silić, Pranjković, 2007: 125). U HJS stoji da se dulji oblici pridjeva rabe kada je imenica ispuštena ili je pridjev u imeničnoj službi (HJS, 1999: 166). Frančić, Hudeček, Mihaljević ističu da se pri sklanjanju određenih pridjeva u genitivu može dodati navezak *a* (*dobroga*), a u dativu i lokativu *u* ili *e* (*dobromu, dobrome*) – ta su dva naveska prema njihovu mišljenju zamjenjiva. (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 119).

Preporuke druge skupine možemo pronaći u HJS, *Gramatici hrvatskoga jezika* Stjepka Težaka i Josipa Silića i *Školskoj gramatici hrvatskoga jezika* Sande Ham. Svi se spomenuti jezikoslovci slažu oko uporabe genitivnoga nastavka s naveskom *-oga* (*velikoga, dobroga, lijepoga*), ali se preporuke vezane uz dativ i lokativ dijelom razlikuju. U HJS se preporučuju dativni likovi s nastavkom *-omu* i lokativni s nastavkom *-om* ili *-ome*, a i drugi autori iz ove skupine kao i ostali jezikoslovci iz ove skupine, preporučuju nastavačko razlikovanje dativa i lokativa (Barić i dr., 1999: 166; Ham, 2007: 53- 54; Težak, Babić, 2003: 120). U HJS preporučuje se upotrebljavati lokativ sa samoglasnikom *e*, a dativ sa *u* na kraju nastavka, uz napomenu da su likovi s pokretnim *e* mogući samo onda kada je prvi samoglasnik nastavka *o*: *dobrome, lijepome*. Kada je prvi samoglasnik nastavka *e*, na kraju obavezno dolazi *u* ili lik bez samoglasnika: *mojemu, tvojemu/ mojem, tvojem* (HJS, 1999: 170). U njegovanome i biranome izrazu prednost treba dati genitivu s naveskom *a*, dativu s naveskom *u* i lokativu bez naveska ili s naveskom *e*, preporuča Sanda Ham (Ham, 2007: 53-54). Osobito preporučuje uporabu navezaka ako se zajedno pojavljuju dva pridjeva ili više njih, pri čemu navezak dolazi samo uz prvi pridjev (npr. *norme hrvatskoga standardnog jezika*). Prema Ham, kad je riječ o uporabi naveska u DLI mn. (ovisno o tome je li pridjev uz imenicu, odnosno bez imenice) ističe da su oba oblika pravilna, ali se oblik s naveskom rijetko upotrebljava ako je pridjev uz imenicu. Ako se pridjev upotrijebi bez imenice, tada se u instrumentalu množine treba upotrijebiti oblik s naveskom jer je oblik bez naveska isti kao instrumental jednine. (Ham, 2007: 54).

3. 1. 3. Deklinacija neodređenih pridjeva

Deklinacija pridjeva neodređenog vida (*imenična, imenično-pridjevska, neodređena*) slična je promjeni imenice uz koju stoji: pridjevi u ženskom rodu i imaju nastavke e-deklinacije i NGDAL muškoga i srednjeg roda jednine imaju nastavke imeničke e-deklinacije, a u muškom i srednjem rodu nastavke deklinacijskoga tipa *-og(a)/-eg(a)* kao i određeni pridjevi.

<i>Jednina</i>	<i>Muški rod</i>	<i>Ženski rod</i>	<i>Srednji rod</i>
N	<i>vèlik</i>	<i>vèlik-a</i>	<i>vèlik-o</i>
G	<i>vèlik-a</i>	<i>vèlik-ē</i>	<i>vèlik-a</i>
D	<i>vèlik-u</i>	<i>vèlik-ōj</i>	<i>vèlik-u</i>
A	<i>vèlik-a</i>	<i>vèlik-u</i>	<i>vèlik-o</i>
V	-	-	-
L	<i>vèlik-u</i>	<i>vèlik-ōj</i>	<i>vèlik-u</i>
I	<i>vèlik-īm</i>	<i>vèlik-ōm</i>	<i>vèlik-īm</i>
<i>Množina</i>			
N	<i>vèlik-i</i>	<i>vèlik-e</i>	<i>vèlik-a</i>
G	<i>vèlik-īh</i>	<i>vèlik-īh</i>	<i>vèlik-īh</i>
D	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>
A	<i>vèlik-e</i>	<i>vèlik-e</i>	<i>vèlik-a</i>
V	-	-	-
L	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>
I	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>	<i>vèlik-īm(a)</i>

1. pridjevskoj vrsti (imeničnoj, imenično-zamjениčnoj, neodređenoj, a-vrsti) pripadaju:

1. pridjevi koji u N jednine muškoga roda imaju nulti morfem (najčešće su to opisni pridjevi), a mogu pripadati i II. vrsti.

2. dio određenih, tj. posvojni pridjevi na *-ov*³⁴, *-ev*, *-ljev*, *-in*³⁵. Iako norma preporučuje njihovo sklanjanje prema imeničkoj sklonidbi (*ìvan-ov*, *-a*, *-u*) jer imaju samo neodređene likove, u razgovornom i administrativnom stilu se do toga slabo drži pa se ta promjena svodi samo na N jednine muškoga roda i A jednine muškoga roda kada imenica znači neživo dok su nastavci deklinacijskoga tipa *-og(a)/-eg(a)* određene deklinacije sve češći u GDAL jednine muškoga i srednjega roda. Posvojni pridjev od imenica na *-ica* (*Jùrica*, *Màrica*) glasi *Jùričīn*, *Màričīn*, a posvojni pridjevi od dvosložnih imena hipokorističnog podrijetla s dugouzlaznim naglaskom zadržavaju glas *c*: *Máca* – *Mácin*. (HJS, Babić 1995: 174, Zoričić: 1998: 82-84, Matković 2006: 60)

3. 1. 4. Razlike između deklinacija

Gramatički su morfemi neodređenih pridjeva kojim završavaju u N jednine *-∅*, *-a* i *-o*: *visok-∅*, *visok-a* i *visok-o* (s osnovom na nenepčani suglasnik), odnosno *-∅*, *-a*, *-e*: *smèđ-∅*, *smèđ-a*, *smèđ-e*, a određenih *-ī*, *-ā*, *-ō* (s osnovom na nenepčani suglasnik): *visok-ī*, *visok-ā*, *visok-ō* odnosno *-ī*, *-ā*, *-ē* (s osnovom na nepčani suglasnik): *smèđ-ī*, *smèđ-ā*, *smèđ-ē*.

Neodređeni oblik

Određeni oblik

bijêl

bijêlī

dřven

dřvenī

jâk

jâkī

³⁴ Osobna imena koja završavaju na dva suglasnika od kojih je *k* sklanjaju se po *a*-sklonidbi (*Marko*, *-a*, *-u*) pa prema tome dobivaju posvojni sufiks *-ov* (*Markov*).

³⁵ Pošto su određeni, ti posvojni pridjevi mogu imati vokativ koji u jednini muškoga roda ima nastavak *-∅*: *mamin sine*.

Neodređeni oblik se od određenoga u nekih pridjeva razlikuje i naglaskom u nekim akcenatskim tipovima, kvantiteti nastavačnih slogova i nastavcima u NGDAL muškoga i GDL srednjega roda:

Neodređeni oblik	Određeni oblik
<i>Trava je zelèna.</i>	<i>Ta zèlenā voda nije pitka.</i>
<i>Dečki su visòki.</i>	<i>Ti vèsokī dečki su zgodni.</i>
<i>Djevojke su lijépe.</i>	<i>To su naše lijêpê djevojke.</i>
<i>Djeca su dòbra.</i>	<i>Čija su ona dóbrā djeca?</i>

Nemaju svi pridjevi opreku određenost/neodređenost, odnosno posebne oblike dvaju vidova. Samo neodređeni oblik imaju pridjevi na *-ov, -ev, -in* i *-ovljev/-evljev*, npr. *Mârkov, Pránjićev, Ānin, brätōvljev, muževljēv*. Samo određeni oblik imaju pridjevi na *-ski, (bràtskī), -ji (svràčjī), -nji (jučèrašnjī), -inji (màterinjī), -šnji (sàdašnjī)* i *-ašnji (jučèrašnjī)*. (Silić – Pranjković 2005). "Odnosni pridjevi, osim gradivnih i posvojnih tvorenih sufiksima *-ov, -ev, -in* imaju samo određeni oblik" (Težak-Babić 2009), dok opisni i gradivni imaju oba oblika i određeni i neodređeni (*pljesniv/pljesnivi*)³⁶. Hrvatska standardnojezična norma dvoji kada su u pitanju gradivni pridjevi. Još je uvijek otvoreno pitanje mogu li gradivni pridjevi biti neodređeni. Neki jezikoslovci smatraju kako je riječ o pridjevima s obama likovima (usp. Hudeček-Frančić-Mihaljević 2005: 115). Marković smatra da bi se razlikama među deklinacijama trebalo prilaziti oblično i stilski, što je bliže uporabi, a ne tradicionalno semantički (str. 20 ovoga rada). Polazeći od konfiguracijski uvjetovanih deklinacija, moguće je i postojanje pridjeva koji pripadaju objema deklinacijama.

³⁶ "Kako je ustrojstvo izraza i jednih i drugih pridjeva isto, njihova će se neodređenost i određenost morati utvrđivati kontekstom. Tako će, primjerice, ustrojstvo izraza *majčino* uz *srce* i kad je srcu značenje neodređeno (opće, apstraktno) i kad je srcu značenje određeno (pojedinačno, konkretno) biti isto - *mâjčino sŕce*, pa će se i jedno i drugo značenje morati utvrditi kontekstom. To je razlog zašto će se pri neodređenom značenju ustrojstva izraza *mâjčino sŕce* pojaviti izraz *jedan, -na, -no* u svojstvu neodređenog člana: *Tu bi sad dobro došlo jedno majčino srce*. Nasuprot tomu će se u svojstvu određenog člana pojaviti nulti izraz: *Tu bi sad dobro došlo ø majčino srce*. Takav se način izražavanja neodređenosti značenja pridjeva – u pratnji izraza *jedan, -na, -no* – rabi posebno u administrativnome stilu, koji sve više gubi neodređene oblike pridjeva." (Silić – Pranjković 2005: 135)

3. 1. 5. Uporaba dvaju oblika pridjeva

Hrvatska gramatika (kao i ostale gramatike) u opisu pridjeva naglašava da određeni i neodređeni vid imaju samo opisni pridjevi, ali napominje da upotreba vidova nije sasvim razgraničena, pa se često u jednakim prilikama može upotrijebiti ili jedan ili drugi vid. (Silić i Pranjković 2005; Frančić, Hudeček i Mihaljević 2005).

Opisni su pridjevi u neodređenome obliku kada su dio predikata i u službi predikatnog proširka (*Kaput je nòv. Poslije bolesti postao je osjètljiv.*) (usp. Matković 2006: 109, 110). I uz imenicu u atributnom skupu dolazi pridjev neodređenoga vida (*kritičar òštra pera, djevojka lijépa stasa*) U toj je službi moguć i određenoga vida (*kritičar òštròg pera, djevojka lijépòg stasa*). Opisni pridjev ima samo određeni oblik:

1. kada uz imenicu stoji pokazna zamjenica (*taj tvrdòglavī dječak, onaj visokī muškarac*)

Uočili smo nedosljednost u *Hrvatskoj gramatici*. U dijelu gdje se govori o više atributa uz neku imenicu (str. 545-551), navode se kao prihvatljivi primjeri gdje se pojavljuje pokazna zamjenica s određenim pridjevom (*taj cñnī put do mene*) i primjeri gdje uz pokaznu zamjenicu stoji neodređeni pridjev (*Udarimo ovaj nèravan put pod noge*). Pokazna zamjenica daje određeno značenje, pa stoga pridjev ima određeni oblik.

2. kad je dio vlastita imena: *Petar Vèlikī, Dùgī otok*
3. kad je dio naziva: *bijèlī jasen, pìtomī kesten.*

Oblike neodređenog vida nemaju:

1. neki neizvedeni pridjevi kao što su: *jârkī, žârkī*
2. pridjevi koji završavaju na *-ci*: *ìdūcī, brījācī, šivācī*
3. pridjevi koji određuju imenicu s obzirom na položaj u prostoru i vremenu u kojem se nalazi ili iz kojeg dolazi ono što ona znači: *dèsnī, jùžnī, zèmnī, nebèskī, ljètnī, nòcnī, dâvnī, srednjovjèkòvnī*
4. pridjevi izvedeni od imenica sufiksima *-ni, -dni, -eni*, koji su izvedeni od imenica te su po tome bliži posvojnim nego opisnim pridjevima: *râdnī ogrtač, stòcnī fond, kùcnī red, tžbušnī govor.*

Posvojni pridjevi imaju samo neodređeni ili samo određeni vid. Samo određeni vid imaju pridjevi izvedeni sufiksima *-ji, nji, -šnji, ski/ki*, npr.: *kòzjī, jùtârnjī, ùnutârnjī, gràdskī, vòjnīčkī,*

mlàdīckī, skijāškī, ùboškī. Samo neodređeni vid imaju posvojni pridjevi izvedeni sufiksom -ov, -ev, -ljev, -in (*sīnov, Mīrkov, gràbov, bogatášev, strīčev, Kòvačić, Čèhovljev, svèkrvin, Ljùbičin*).

Pridjev u određenom obliku, prema *Hrvatskoj gramatici*, "dolazi kao atribut onda kad je pojam označen imenicom uz koju je atribut nekim svojim obilježjima poznat: iz konteksta, iz situacije, na drugi način ili otprije i kad su moguća najmanje dva predmeta označena tim pojmom koji se razlikuju barem jednom osobinom. Tada se nekim svojstvom, opisujući predmet, izdvaja jedan predmet i upravo tim svojstvom upućuje se na njega, a ne na neki drugi predmet. Zato se i pita: *koji* (od više predmeta)? A znamo da postoje najmanje dva." (*Hrvatska gramatika*: 542). Na primjer *Ušao je u kuću visok čovjek. Visokī je čovjek odjednom počeo fučkati*. U atributnoj se službi u genitivu, dativu i lokativu jednine muškog i srednjeg roda u razgovornom jeziku, kao i u administrativnom stilu, obično upotrebljavaju oblici određene deklinacije (*bràtōvōg(a) kaputa* umjesto *bràtōva*; *Tòmislavljevōm bratu* umjesto *Tòmislavljevū*; *svèkrvinōm bratu* umjesto *svèkrvinu*). U biranom se jeziku to izbjegava. Neodređeni se pridjev mora izabrati umjesto određenoga ako postoji samo jedan predmet označen tim pojmom i nema drugog od kojega bi se mogao razlikovati. Takva je npr. imenica *vrijéme* 'prilike u atmosferi', koja je u tomu značenju jedinična, nema dva takva vremena, i uz tu imenicu dolazi pridjev u neodređenom liku. Primjer: *Za lijépa vremena čuje se gatalinka*. (M. Peić)" (1997.:543). I Znika (1986) se slaže da imenica *vrijeme* u meteorološkom smislu nema množine pa nema mogućnosti da se uz nju upotrijebi pridjev u određenom već samo u neodređenom. Hrvatski meteorolozi najavljuju vrijeme sukladno tomu: *Bit će još lijépa vremena*.

Komparativi i superlativi mogu nositi značenje određenosti i neodređenosti (Znika 2002), ovisno o položaju u rečenici i ovisno o kontekstu. Kada su dio predikata, tada im je, kaže Znika, značenje neodređeno, a pridjevi odgovaraju na pitanje *kakav* (*On je pamètniji. On je danas nājbolji*). Govornici hrvatskoga jezika ponekad komparativ i superlativ dekliniraju kao neodređene pridjeve, što je pogrešno (*Nakon *dùljā čekanja*). Tu se radi o hiperkorekciji, oblicima koji nastaju po analogiji prema *njègovā stola, Mārkovu trgu*.

Prema Pranjkoviću (2000) kategorija neodređenosti/određenosti u hrvatskome jeziku se morfologizirala preko pridjevske sklonidbe, tj. preko opreke između određenih i neodređenih pridjeva. Iz toga, uvjeren je, najvećim dijelom proizlazi zabluda prema kojoj je riječ o nekakvoj pridjevskoj kategoriji, pa se ona u vezi s imenicama uglavnom ne spominje, nego se

spominje u vezi s pridjevima, točnije u vezi s podjelom pridjeva na određene i neodređene. Prema tome, određenost pridjeva ovisi izravno o imenici i njezinim inherentnim svojstvima. Na primjer, imenice *pòdmōrnica* i *tráva* u hrvatskome su ženskoga roda pa će i pridjev uz njih biti ženskoga roda, a ovisno o tome je li imenica određena ili neodređena pridjev će biti različita naglasaka:

Neodređeni	Određeni
<i>žút-a pòdmōrnica</i>	<i>žût-ā pòdmōrnica</i>
<i>zelèn-a tráva</i>	<i>zèlen-ā tráva</i>

I Marković (2012) se slaže³⁷ s tim da se tako sugerira da se određenost iskazuje pridjevom prema čemu bi se imenica trebala slagati prema pridjevu. Na taj se način, kaže, zanemaruju drugi načini iskazivanja određenosti (između ostaloga, pokaznim zamjenicama) i ne postavlja se pitanje određenosti imenice uz koju pridjeva nema. Zbog toga smatra da je korektnije govoriti o pridjevskim deklinacijama nego o pridjevskome vidu. Pridjevka deklinacijska vrsta je inherentna pridjevka kategorija te konfiguracijsko pridjevsko obilježje što potvrđuju, navodi, određeni oblici opisnih pridjeva koji ne mogu naći u predikatu (*Zgòdnī mladić. *Mladić je zgòdnī.*). Ona uvjetuje redosljed riječi (*Kao bik jākī mladić; Mladić kao bik jākī*). Određena deklinacija ne podrazumijeva uvijek određenost. Primjerice, pridjevi sa sufiksima -*ov/-ev* (*Mârkov, stričev*) stoje uz imenički pojam koji je određen kao ono što pripada točno određenom pojmu, a prema spomenutim deklinacijama to bi bili neodređeni pridjevi. U genitivu je obično *vrlo pòznāt/pòznātōg čovjeka* što samo pokazuje da deklinacijski tip ne znači određenost. Nadalje, pridjevi koji imaju samo jednu deklinaciju (*zīmskī*) imaju obličnu razliku samo u jednini muškoga i srednjega roda, a u množini i ženskome rodu razlika je samo naglasna. Razlika dviju deklinacija nije semantička (vidi str. 32 ovoga rada), nego, uočava Marković, sintaktička (određeni pridjev ne može biti dio predikata nego samo atribut) i stilistička (*mâjčīna*, a ne *mâjčīnōg* iako razlike u značenju nema), što vrijedi i za razlike u naglasku zbog čega smatra da je moguća podjela hrvatskih pridjeva prema obličnim vrstama

³⁷ I Tafra smatra se o pridjevnim deklinacijama trebalo govoriti u morfologiji, a u sintaksi o kategoriji određenosti.

bez obzira na njihovu određenost. Pripadnost vrsti određena je tvorbom pridjeva, a prema kojoj će se deklinaciji sklanjati ovisi o njihovoj sintaktičkoj službi.

3. 1. 6. Glasovne promjene

Neodređeni oblik pridjeva u N i A jednine (za neživo) muškoga roda imaju nepostojano *a* pridjevi koji završavaju na *-(a)k*, *-(a)lj*, *-(a)n*, *-(a)o*, *-(a)r*, npr. *kràtak – kràtkī, šúpaj – šúpljī, dīvan – dīvnī, nágao – nāglī, dòbar – dòbrī*. U padežima neodređenog oblika pridjeva bez nepostojanog *a* može doći do jednačenja suglasnika po zvučnosti (*ljùbak – ljùpkī, dřzak – dřskī, glàdak – glàtkī, tézak – téškī*) ili izostavljanja suglasnika u skupovima *stn* i *ždn* (*ràdostan – ràdosnī, nùždan – nùžnī*).

Pridjevi na *-(a)k* u komparativu nemaju nepostojano *a* (*kràtak – kràčī, vītak – vītkijī*), a pridjevi na *-s(a)n* i *-st* u jotiranoj osnovi komparativa zamjenjuju *s* sa *š* (*bijésan – bjèšnjī, čvrst – čvršćī*). U skupovima *stn* i *ždn* gube se *t* i *d* (*nùždan – nùžnijī, slàstan – slàstnijī*), a u komparativnoj se osnovi pridjeva prodovi i alternacija *ije/je* odnosno *ije/e* budući da se dugi slogovi pokraćuju (*lijèp – ljèpšī, bijèl – bjèljī, prijèk – prèčī, vrijédan – vrèdnijī*). Sve glasovne promjene provedene u komparativu ostaju i u superlativu (*nâjhràbrijī, nâjslàstnijī, nâjčèšćī*). U pridjeva koji počinju s *j* u superlativu ostaju dva *j* (*nâjjàčī, nâjjeftinijī, nâjjednostàvnijī*).

3. 2. Nepromjenljivi pridjevi

Marković smatra da treba opisati i III. deklinaciju jer se prema njoj vlada pridjev *nalik*, a pripada joj i dovoljan broj posuđenica; ona se, pretpostavlja, neće smanjivati - vjerojatnije je da će se povećavati pod utjecajem engleskoga jezika. Ovoj "slijepoj pjegi hrvatskih gramatika" (Marković 2012: 313) pripadaju nepromjenljivi pridjevi, a u njih je dvojbena treba li izdvajati ikakav gramatički morf. "Jedini domaći nesklonjivi pridjev je *nalik* (s obaveznom dopunom u dativu ili prijedložnoj sintagmi: *nalik ocu, on mu nije nalik, nalik na brata*), uz tek eventualno pokoji rijedak ili regionalan poput *nekevrsti, niškoristi (niškoristi mladić)*³⁸." (Marković 2010: 80). Redom su pridjevi posuđenih osnova, njih 50-ak:

³⁸ *Niškoristi* može biti i imenica: *A možeš li raspoznati seoskog đilkana, razbijača i niškoristi?* (I. Raos). HJR ima 10-ak potvrda upravo imeničke službe.

antibèbipilula, bēž odijelo, bòrdō baršun, bjānko mjenica, brùto promet, cinòber kišobran, demodê odijelo, drāp tkanina, fēš momak, fêr igrač, flègma tip, fóra frizura, frānko pošiljka, gāla predstava, gēj ponašanje, grátis dodatak, gūba cura, ìndigo boja, kàki odijelo, košêr hrana, krêm cipele, kûl frajer, lila rukavice, mǎčo izgled, mǎt žarulja, metàlik auto, nêfêr suđenje, nêto iznos³⁹, nôbl društvo, òker zid, pasèntik cipele, rahmètli otac, rēš pečenje, rètro odjeća, róza haljina, sèksī čarape, sìmpa cura, sùper knjiga, šik cipele, šlànk gospodin, švòrc dečko, târo težina, táze kava, trèndī odjeća, ùniseks parfem...

Najčešće je značenje tih pridjeva *boja, ljudska osobina, fizičko svojstvo, dob*. Njihova nesklonjivost ih razlikuje ne samo od ostalih pridjeva nego i imenskih riječi. Osim što su nesklonjivi, ne mijenjaju se mocijski, ne mogu se sintetički komparirati, a nisu podložni ni derivaciji pa ih možemo nazvati i nepromjenljivima. Mocijski se ne mijenjaju zato što su označitelji roda, broja i padeža pridjeva jedan sadržani u jednome morfemu, koji je u nepromjenljivih pridjeva u svim rodovima, padežima i obama vidovima morfem $-\emptyset$:

N	<i>bòrdō-\emptyset haljina</i>	<i>fêr-\emptyset igra</i>	<i>róza-\emptyset rukavice</i>
G	<i>bòrdō-\emptyset haljine</i>	<i>fêr-\emptyset igre</i>	<i>róza-\emptyset rukavica</i>

Ti pridjevi imaju svoja stupnjevita značenja pa možemo zaključiti da se ipak mogu komparirati. Doduše, ne sintaktički, zbog svoje nepromjenljivosti, ali da perifrastično (*više/manje sèksī*, *više/manje mǎčo*). Ti su pridjevi nepromjenljivi zbog toga što im se ne može dodati sufiks (*više òker- okèrijī*) jer su sufiksaciji podložni samo morfološko prilagođeni pridjevi kao što su *róza – ròskast* (zbog pravilne prilagodbe tog pridjeva *róza – rózi – rózo*, što normativni priručnici ipak još uvijek ne preporučuju). Nesklonjivim pridjevima se ne može dodati ni prefiks, što u razgovornom jeziku i nije pravilo pa čujemo i pridjeve *nêfêr, prêfóra, prêkûl, nâjsèksī*). Ne zna se zašto neke posuđene osnove ostaju nepromijenjene, za razliku od većine koja prolazi vrstu transmorfemizacije ili tvorbene prilagodbe da bi se uklopile u hrvatski pridjevski sustav.⁴⁰ Iako se morfološkim svojstvima izrazito razlikuju od drugih

³⁹ Pravopisi (BFM i BM) propisuju *neto-iznos* kao imeničku polusloženicu koja u prvom dijelu ima imenicu stranoga podrijetla za razliku od imeničke sveze kojoj je prvi dio nesklonjivi pridjev pa se ne smatra polusloženicom.

⁴⁰ Vjerojatno ima i izvanjezičnih razloga kao što je, primjerice, prestiž uporabe stranih riječi, ali i unutarjezičnih uvjeta koji se mora ispuniti da bi takvo što uopće bilo moguće. Dobar je primjer posuđivanje sintagmatskog (izravno: *šoubiznis, portfelj*; prevođenjem: *šperploča*) i sintagmatsko tvorbenog modela (*biser-djevojka*) koji nije

pridjeva, ne izdvajaju se u posebnu skupinu jer se svojim značenjem potpuno uklapaju u pridjevska značenja. Isto tako, ti pridjevi mogu funkcionirati i kao atributi i komplementi kopule (ali ne i predikatni proširci), a mogu im se dodati intenzifikatori.

Iako im hrvatske gramatike ne posvećuju posebnu pozornost može se reći da su, kao i drugi pridjevi, ovisni o imenici iako to ne pokazuju. (Usp. Marković 2010; Pranjković 2004).

3. 3. Komparacija

Pridjevi znače svojstvo, a istu osobinu neki predmeti mogu imati u različitoj mjeri zbog čega su skloni *uspoređivanju*, *stupnjevanju* pa se može reći da je najčešća i prava pridjevska inherentna kategorija upravo *komparacija*. Obično se kompariraju opisni pridjevi, za razliku od neopisnih⁴¹ koji se kompariraju samo kad su u prenesenom značenju odnosno kad izriču kvalitetu kao i opisni pridjevi.

Komparacija (gradacija, stupnjevanje) morfološka je, derivacijska⁴², promjena riječi (pridjeva ili priloga) kojom se njezino značenje stupnjuje od osnovne do najveće vrijednosti odnosno iskazuje veći ili manji stupanj njezina leksičkoga značenja, a podrazumijeva, uz morfološke, i sintaktičke načine iskazivanja stupnja. Ipak, to se ne odnosi na cijelu klasu jer postoji grupa pridjeva koji se ne mogu stupnjevatiti zbog svog oblika ili svojstva: *bōs*, *trōnožan*, *plīnskī*, *mājčīn*, *zādnojī*, *gōrnjī*...

3. 3. 1. Stupnjevi komparacije

Hrvatski jezik ima tri stupnja komparacije. Polazni, neobilježeni (u smislu komparacije) oblik jest *pozitiv*.

mlād čovjek

spōr natjecatelj

lāk zadatak

Druga se dva stupnja zovu *komparativom* i *superlativom*.

zakoračio od strane vrste sintagmatsko-tvorbene konstrukcije u kojoj se prvi dio ne sklanja do onih svojstvenih hrvatskomu jeziku u kojima je atributni dio pridjev. (Marković 2010: 81, 82)

⁴¹ Posvojni, odnosni i veći dio gradivnih.

⁴² Izvođenje jedne riječi iz druge pomoću sufiksa ili njegovim gubljenjem.

3. 3. 2. Komparativ

Komparativ je oblik kojim se iskazuje veći stupanj značenja pridjeva:

mlād-j-i -> *mlàđī* čovjek

spòr-ij-i -> *spòrijī* natjecatelj

lāk-š-i -> *lākšī* zadatak

Tvori se nastavcima *-ī* (ili *-ljī*), *-ijī*, *-šī* pred kojima se osnovni slog pokraćuje.

Nastavak *-ī*⁴³ imaju jednosložni pridjevi s dugim slogom (*žūt - žùćī*, *jâk - jàčī*, *sûh - sùšī*, *sijêr - sjèri*⁴⁴) osim *bôs*, *gôl*, *pûst*, *tûst*, *svêt*. U osnovi na *-st* zamjenjuje se s sa š (*čèšćī*, *gùšćī*). Komparativi se od pridjeva *nijêm*, *lijên* i *slân* tvori i nastavkom *-iji* pa ti pridjevi imaju dvojne oblike: *njèmljī* i *njèmiijī*, *ljènjī* i *ljènjijī*, *slànjī* i *slànijī*. Taj nastavak imaju i neki jednosložni pridjevi s kratkim slogom: *dùg - dùžī*, *mřk - mřčī/mrkijī*, *stròg - stròžī*, *tìh - tìšī*. Na *-ī* završavaju i komparativi nekih dvosložnih pridjeva i njihove složenice tvorene sufiksima *-(a)k*⁴⁵, *-(e)k*, *-(o)k*, *-el* koji u komparativu odbacuju sufiks: *glàdak - glàđī*, *kràtak - kràčī*, *ùzak - ùžī*. Od pridjeva *židak* i *mřzak* komparativ se tvori i nastavkom *-ī* i nastavkom *-ijī*: *židī/žitkijī*, *mřžī/mrskijī*. Pridjevi *górak*, *krèpak* i *kròtak* ne odbacuju nastavak *-ak*, nego samo nepostojano *a* pa su im komparativi *gòrčī*, *krèpčī*, *kròčī* iako je za posljednja dva uobičajeniji nastavak *-ijī*, *krèpkijī*, *kròtkijī*. Pridjevi sa završetkom *-san* imaju jotiranu osnovu s alternacijom *s/š*: *bijésan - bjèšnjī/bjèsnijī*, *tijésan - tjèšnjī/tjèsnijī*. Nastavak *-ljī* imaju pridjevi s osnovom na *b*, *p*, *v*: *grûb - grùbljī*, *skûp - skùpljī*, *krív - krìvljī*, a imaju ga i dvosložni pridjevi *dèbeo* i *dùbok*: *dèbljī*, *dùbljī*.

Nastavak *-ijī*⁴⁶ imaju jednosložni pridjevi s kratkim slogom: *stàr - stàrijī*, *vjèšt - vjèštijī*, *hròm - hròmijī*, a uz njih i pridjevi kojima osnova završavan na *-l* umjesto kojeg u padežima s nultim morfemom stoji *-o*, pa su u tim oblicima dvosložni: *mìo - mìlijī*, *vrèo - vrèlijī*, *zrèo - zrèlijī*, *trùo - trùlijī*. Taj nastavak imaju i, kako smo napomenuli, komparativi nekih

⁴³ Pridjevi čija osnova završava na nenepčani suglasnik osim na *-r* pred nastavkom — imaju jotiranu osnovu za razliku od onih čija osnova završava na nepčani suglasnik ili *-r* koji nemaju jotiranu osnovu.

⁴⁴ Boja: modrobijel, zelenkasta, siva, žućkasta, pepeljasta

⁴⁵ Pridjevi sa završetkom *-ak* u oblicima bez nepostojanog *a* imaju obezvučenu osnovu: *ljùbak - ljùpkijī*, *židak - žitkijī*, *dřzak - dřskijī*.

⁴⁶ U komparativima se pred ovim nastavkom skraćuju dugi slogovi, a naglasak je u slogu pred naglaskom.

jednosložnih pridjeva s dugim samoglasnikom: *bôs - bôsijī, gôl/gòl - gòlijī, pûst - pûstijī, lijên – ljènijī/ljènjī, nījem – njèmijī/njèmljī, slân - slànijī/slànjī, tûst - tûstijī, svêt – svètijī, štûr – štûrijī*. Tu su i komparativi višesložnih i dvosložnih pridjeva⁴⁷ osim onih s nastavkom *-ī*: *túžan – tûžnijī, srètan – srètnijī, kamènit – kamenitijī, slavoljùbiv – slavoljubljìvijī*. (usp.: Zoričić 1998: 100-102)

Nastavak -ši imaju samo tri pridjeva: *làk - làkšī, mèk - mèkšī, lijêp - ljèpšī*.

3. 3. 3. Superlativ

Superlativ je oblik kojim se iskazuje najveći stupanj značenja pridjeva:

nâj-břžī

nâj-spòrijī

naj- làkšī

Superlativ se tvori od komparativa tako da se preda nj stavi prefiks *nâj*⁴⁸: *nâjbðljī, nâjgðrī, nâjdùžī, nâjjàčī*⁴⁹, *nâjjàdnijī*.

3. 3. 4. Perifrastična komparacija

Uz sintetičke oblike za iskazivanje stupnja postoje i *perifrastične, opisne konstrukcije (vrlo blijed)*. Perifrastična je komparacija u hrvatskome jeziku moguća u pridjeva⁵⁰ u kojih je moguća i sintetička⁵¹, s česticom *više* ili *najviše*.

cřn

cřn

crn-j-ī

više cřn

⁴⁷ Ako se u pridjeva sa sufiksom *-an* ispred njega nađe skup *-st, -zd, -žd*, u oblicima bez nepostojanog *a* imaju okrnjenu osnovu: *slástan – slásnijī, nùždan – nùžnijī*.

⁴⁸ Modifikatorski element je i prefiks *-pre*: *prèvisok, prèdèbeo, prèškûp, prèvèlik, prèiškûsan*. Značenje mu se u nekih pridjeva od *previše* degradiralo na *jako* pa *prèlijêp* više ne znači *previše lijep*, nego *jako lijep*. Prvo se značenje u govoru postiže stankom između prefiksa i osnove: *pre-lijep*, ili naglašavanjem prefiksa *prèlijêp*. Taj je prefiks sve rašireniji u urbanome govoru i s imenicama: *Tip je prèmdčan; prècâr*. Čest je i u glagola (*precijeniti, preopteretiti, presoliti...*), a može ga se naći i uz imenice (*prevlast, premoć*).

⁴⁹ Ako pridjev počinje suglasnikom *j*, oba *j* ostaju.

⁵⁰ Perifrastičnom se komparacijom, uz pridjeve, mogu stupnjevat i imenice i glagoli (*manja budala, najveća budala; radim manje, radim najviše*). U novije su vrijeme sve češći i analitički superlativi imenica i glagola: *najosoba, najvoljeti*.

⁵¹ Pridjevi na *-ski* normativno se kompariraju perifrastrastično, ali se sve više pojavljuju i derivirani komparativi tih pridjeva: *hrvâtskijī, domaćinskijī*.

nâj-cŕnjī *najviše cŕn*

Opisno komparirati je dobro u rečenicama s naglašenim kontrastom *mànjē - vīšē*. (*Koliko mànjē hrábar, toliko vīšē glàsán*). U nepromjenjivih pridjeva i onih participskoga oblika jedino je perifrastična komparacija i moguća.

<i>iscŕpljujūci</i>	<i>vīšē iscŕpljujūci</i>
<i>sěksī</i>	<i>vīšē sěksī</i>
<i>nálik</i>	<i>vīšē nálik</i>

Perifrastična komparacija jedina je moguća i pri stupnjevanju po inferiornosti⁵² jer u hrvatskome nema afiksa kojima bi se mogli sintetički komparirati.

Pozitiv	<i>glúp</i>
Inferiornost	<i>mànjē glúp, nâjmànjē glúp</i>

Katkad je dobro opisno komparirati kako bi se izbjegli nesporazumi, kao u primjeru homografa *vrūci - vrūci*. Ponekad bi komparativi nekih pridjeva neobično zvučali pa su opisni stilski vrjedniji jer izriču apsolutno svojstvo (*...bio je vīšē razòčārān nego ikad*). Iako takvim slučajevima prednost treba dati sintetičkoj komparaciji (*Vīšē su sklòni njima nego nama. / Sklònijī su njima nego nama.*)

Riječi tipične za perifrastično stupnjevanje su, leksemi *vrlo* i *veoma* jer ne dolaze kao prilozima nego isključivo kao modifikatori pridjeva i priloga⁵³. Osim njih, perifrastičnoj komparaciji služe i druge čestice (Pranjeković 2005): *jâko, màlo, pūno, mnògo, dòsta, dðvòljno, skòro, pósebno, náročito, ìzuzētno, nēobično, dònèkle, jèdva, vīšē, mànjē, sùvīšē, prèvīšē, òdvišē, òdveć...* Smatra ih se, dakle, usporednom ili intenzifikatorskom česticom, modifikator koji je s pridjevom sročan u rodu (*mŕtav hládan, pùn pùnecat, sāv mðkar*), iako je riječ o posebnoj službi riječi koje se obično svrstavaju u priloge, što se temelji na tome da se ne mogu prilagati glagolima nego sudjeluju isključivo u perifrastičnom stupnjevanju pridjeva

⁵² Razlikujemo stupnjevanje prema ekvativnosti (jednakosti), superiornosti (višem stupnju) i inferiornosti (nižem stupnju).

⁵³ Marković (2010) upozorava da to u nestandardu nije pravilo. Isto tako, u starijoj hrvatskoj književnosti nemal je broj primjera u kojima su dvije rječice prilozima uz glagole (A. G. Matoš: *Vrlo se čudim*; A. Kovačić: *Sine moj, ti mi se veoma misliš*) pa kaže da su ta dva leksema na putu da se specijaliziraju isključivo za stupnjevanje pridjeva.

u kojemu imaju gradacijsko, a ne više temeljno značenje. Upravo je to odredbeno svojstvo koje pridjeve razlikuje od imenica: pridjevi mogu stupnjevati pridjeve.

Poredbenost se može pojačati i s nekoliko intenzifikatora: *dalèko bòljī, kudīkamo ljèpšī, neusporèdivo jàčī, znàtno šīrī*, a komparativ se često modificira i količinskim dodacima (*za klàsu bòljī, za glàvu vīšī, pèt pútā vèčī*). Intenzifikator *još* podrazumijeva da se što uspoređuje samo sa sobom (*sad je jòš bòljī*), a *iole* relativizira značenje komparativnog oblika s nekomparativnim (*ìole normàlnijī, ìole pristòjnijī* -> *ìole nòrmālan, ìole prístōjan*), dok negativan prizvuk dobije komparativ intenziviran s *màlo* (*màlo jàčā ìzjava*). Intenzifikatorima se može pojačati i superlativnost: *dalèko, neusporèdivo, uvjèrljivo nājbdljī*.

Pridjevi se stupnjuju (Marković 2010: 196), i kvalitativnim i kvantitativnim prilozima: *jèdva dðvoljān, jòš mlād, mào prīglūp, neočekīvāno prístōjan, spòlno prenòsiv, tvřdo kùhān...*, a među njima ima i onih stranih osnova: *fòrmālno nèpotpun, pòtencijālno òpāsan, rěš pèčen...*, onih koji su se s pridjevom gotovo frazeoložirali: *dùpkom pùn, šírom òtvoren...*, te imenskih sintagmi intenzifikatorskoga značenja: *ni u kòm slùčāju lāk, vèoma téžak, vjèrojātno nètòčan, lijèpo ùrèđen*. Neki kvalitativni pridjevi razvijaju i kvalitativna značenja (Mološnaja 1985, prema: Marković 2010): *ìzuzètno vèlik, ùžāsno popùstljiv...*, a uz pridjeve se mogu pojaviti i vremenski prilozima: *nīkad zabòravljēn, dávno prèžaljēn, òtprije pòznāt*. Razlikujemo stupnjevanje prema superiornosti, ekvativnosti i inferiornosti odnosno višem, istom i nižem stupnju, na primjer:

Pozitiv	<i>glúp</i>
Ekvativnost	<i>glùpāst, glúp pòpūt, tàkō glúp kào</i>
Superiornost	<i>glùpljī, vřlo glúp, prèglúp, nājglùpljī</i>
Inferiornost	<i>mānjē glúp, nājmanjē glúp</i>

3. 3. 5. Apsolutni komparativ i superlativ

U slučaju da standarda komparacije nema, drugi i treći stupanj komparacije se zovu apsolutnim komparativom i apsolutnim superlativom. Prvi iskazuje neodređeno viši stupanj, a drugi najveći mogući stupanj pojma.

stàrijī ljudi

mlàđī svijet

nòvijā hrvātskā književnost

prèpun stadion

pùna pùncata vreća

svèznajūći pripovjedač

Postoje pridjevi koji u svom osnovnom obliku označuju superlativnost i nije ih potrebno dodavati prefiks ni sufiks. To su pridjevi iz latinskoga: *mìnimālan*, *māksimālan*, *òptimālan*, a oblici oblici *nājminimālnijī*, *nājmaksimālnijī*, *nājoptimālnijī* su pleonazmi. Ima i naših pridjeva koji označuju svojstvo u visokome stupnju: *krasan*, *veličanstven* i nije ih uobičajeno stupnjevati kao ni pridjeve *přvi*, *pòsljednījī*, *zàdnījī*, *gòrnījī*, *dònjī* (**najprvijī*). Komparativi i superlativi ne tvore se ni od pridjeva *ěsencijālan*, *grāndiōzan*, *kāpitālan*, *ùlmatīvan*, *mònumentālan* itd. Komparativ i superlativ sklanjaju se kao određeni pridjevi.

3. 4. Naglasak pridjeva

Po prozodijskim obilježjima pridjevi se razdiobom dijele na dva osnovna oblična tipa pridjeva, promjenljivi i nepromjenljivi. Nepromjenljivi se tip dijeli na dva podtipa ovisno o nazočnosti ili izostanku uzlazne intonacije, a promjenljivi na podtip s istoslogovnim i neistoslogovnim preinakama. Podtipovi se dijele na osam skupova jedinica s obzirom na promjenu mjesta, tona i trajanja naglasaka, a skupovi jedinica na same naglasne jedinice. Pokazalo se da ima sedamnaest jedinica nepromjenljivoga tipa i šest jedinica promjenljivoga tipa. Neodređeni oblik pridjeva u sklonidbi ne mijenja naglasak oblika za ženski i srednji rod. Naglasak po rodovima mijenja se u promjenljivom tipu dok se u određenom vidu pridjeva naglasak ne preinačuje po rodovima ni u sklonidbi. U određenom obliku naglasak se ne mijenja po rodovima ni u sklonidbi.

Opreka po dužini i u pridjeva dolazi u naglašenom slogu i u bilo kojem slogu iza naglasaka, ali nikako prije naglašenog sloga. Zanaganasna dužina pripada ili osnovnoj riječi ili sufiksanim morfemima ili nastavačnim morfemima. Dužina u pridjevnoj osnovi dolazi u dugim slogovima, a neki pridjevi čuvaju dug sufiks osnovne riječi. Slog ostaje dug i nakon pomicanja naglasaka: *jùrīšnī*, *šùmārov*, *nāglūh* (*glūh*)... Dulji se kratak samoglasnik u pridjevskoj osnovi

ispred suglasničke skupine koja počinje zvonačnikom (*j, l, lj, m, n, nj, r, v*): *izvor > izvōrnī, čāj > čājnī*...Nemaju sve osnove to duljenje: *brāniteljskī, ikavskī*... Nnaglasna je dužina stalna u sufiksima koji završavaju na *-skī, -nī, -(a)n, -ācī, -āk*. Takvi su pridjevske tvorenice: *ōžujskī, dūšēvnī, dījetālan, mājūšan*... Zoričić navodi dva pravila vrijede za *dužinu padežnih nastavaka* (Zoričić 1995: 29). Prema prvom, nastavci su dugi u pridjevsko-zamjeničkoj sklonidbi određenih pridjeva. Kad je nastavak dvosložan, dužina je na prvom slogu. U DLI množine sva tri roda kraći oblik uvijek ima dužinu (*pōštenīm*) dok se duži katkad čuje i bez nje (*čīstima*). Prema drugom pravilu, u imeničkoj sklonidbi neodređenih pridjeva dugi su GDL jednine ženskog roda, I jednine muškog, ženskog, srednjeg roda i GDLI množine svih rodova.

3. 4. 1. Prozodijska obilježja naglasnih složenica

Za naglasno ponašanje složenica može se reći da je prilično neustaljeno i da se norma i uzus u tom dijelu naglasnoga sustava često razilaze što utječe i na ograničenost općih pravila o naglašavanju. Naglasak pridjevnih složenica primjer je kako književnonaglasna prihvatljivost obasiže dva pa i tri lika različite vrijednosti. (v. Zoričić, 1995: 194).

Pridjevi se tvore na više različitih načina, najviše složeno-sufiksalsnom (*slavonskobrodski, kratkovalni*) i prefiksalsno-sufiksalsna tvorbom (*prigradski, matoševski*). Kod pisanja, crtica u složenih pridjeva dolazi ako je posljednji dio složenog pridjeva samostalna riječ koja zadržava svoj naglasak (*žuto-siv, Babić-Finka-Mogušev*), ispred svakog dijela ako je pridjev višesložan. Dio ispred crtice završava samoglasnikom *o*, osim kad su osnovne riječi složenice prezimena (HJS: 213). Prema svojim prozodijskim obilježjima može se reći da se pridjevine složenice dijele u nekoliko skupina. Tako razlikujemo složenice s naglaskom na početku riječi i na drugom dijelu, potom dvonaglasne složenice i, konačno, s kratkouzlaznim na spojniku. Upravo o tome ćemo detaljnije u nastavku poglavlja. Mnogo je pridjevnih složenica u kojih je jedan naglasak iako su dvije riječi u tvorbenoj vezi (*višenāmjenskī*). Nadalje, u suvremenim gramatike stoji da se pravilo o oslabljenom i neoslabljnom prenošenju naglaska odnosi na proklitike i riječi dobivene prefiksalsnom tvorbom. (usp. HJS: 93). Ni o njihovu naglasku nitko ne dvoji: *prōsijēd*... No u tom dijelu pridjevnoga korpusa norma nije uvijek stabilna pa su česta naglasna kolebanja, javljaju se dvostrukosti pa i trostrukosti. Takve su duže složenice sa silaznim naglaskom u drugome dijelu kao što je pridjev *novogrčki* ← *nōv-(ī) + o + grčki* (Zoričić 1995: 31) i druge složene po tom obrascu. Zoričić donosi nekoliko naglasnih inačica

toga pridjeva razmatrajući naglasno ponašanje takvih složenica i naglasni sustav pridjevnih složenica općenito:

novògrčkī – u suvremenoj akcentologiji postoji pravilo prema kojemu se silazni ne ostvaruju izvan početnoga sloga pa je ovdje kratkouzlazni na spojniku; ovaj se naglasak često čuje i u kraćih složenica

nòvogrčkī – naglasak na prvoj osnovi nije čest, ali je potvrđen primjerima iz prakse: *nèdovōljan, mnògobrōjan, pòduzētan*

novogrčkī – naglasak kao u druge osnove ali norma ne prihvaća silazni naglasak u sredini riječi.

novogrčkī – preinačeni silazni u drugome dijelu (Zoričić 1995: 31)

Prema novijoj jezičnoj praksi duže su složenice katkad dvonaglasne (*dèsnokrīlnī, pònājstàrijī, svijétloplâv, visòkocijênjenī*). Potvrdu ćemo naći više u pisanim izvorima (uglavnom rječnicima), a manje u govornoj praksi, ali i ovdje možemo govoriti o kolebanju naglasne norme.

U istome kontekstu treba promotriti i naglasno ponašanje prefikslnih tvorenica koje u prvome dijelu imaju dvosložni ili trosložni prefiks koji dolazi kao samostalna riječ, a u drugome dijelu osnovu sa silaznim naglaskom. Nasuprot uobičajenom naglasku (*tròmjesečnī, prigradskī...*) može stajati i slabije proširen koji je također zabilježen u izvorima: *mèđuratnī, poslijeràtnī/posljeràtnī, mèđuzūbnī, ùnutarstrànačkī...* (usp. Zoričić 2001)

Možemo zaključiti da naglasak složenica nije ustaljen što smo ustvrdili i ranije. Nekoliko je općih pravila za naglasak složenica. Prema osnovnom, složenica ima jedan naglasak, iznimno dva. Tako duži superlativi čuvaju ustaljen naglasak prefiksa (dugosilazni) i kratkouzlazni na trećem slogu od kraja dok se u kraćih (trosložnih) javlja dvostrukost. Ili imaju naglasak na prefiksu ili ostvaruju dva naglasaka: *nâjdalekovìdnijī, nâjvèćī/nâjvećī*. Norma, vidimo, prihvaća dvonaglasne pridjevne složenice, ali ih je ponekad teško razgraničiti od jednonaglasnih jer je osnovno mjerilo razgraničenja izgovor. Ponegdje je veoma teško odrediti je li što složenica, polusloženica ili su dvije samostalne riječi jer prijelazi među njima ovise o morfološkom obliku, značenju i naglasku. Tako, primjerice, pridjevne sraslice od priloga i pridjeva imaju jako slabu vezu među dijelovima, a samim time i dva naglasaka, pa bi

se mogle pisati i odvojeno (Zoričić 1998: 37). U govornoj praksi se to odnosi na sve duže složenice, pogotovo kojima su ishodišne riječi dvosložne ili višesložne.

Općenito se može reći i to da naglasak složenica ovisi o njezinome drugom dijelu. Uzlazni naglasak druge osnove se ne prinačuje (*starozávjetnī*). Ako druga osnova ima silazni naglasak, on se mijenja prema pravilima o prenošenju naglasaka tako da će kratkouzlazni u složenica doći na spojnik, a u prefikslnih tvorenica na dugom prefikslni slog. U ostalim pridjevima dođe jedan od kratkih naglasaka na prvi slog prefiksa (*pràdāvnī*). No pojedine kategorije odstupaju od toga pravila. Primjerice, neuobičajen je kratkouzlazni naglasak na posljednjem slogu višesložnog prefiksa. Nema ga u prefiksima stranog podrijetla a, nije uobičajen ni na kraju domaćeg prefiksa. Naime, u standardnome jeziku nije prošireno prenošenje naglasaka s višesložnih riječi na drugi slog proklitike, a to isto vrijedi i u slaganju. Nadalje, kratkouzlazni naglasak na spojniku nije stilski neutralan. U složenica toga tipa naglasak je ili kao u prve osnove ili je kratkosilazni na prvome slogu bez obzira na naglasak osnove kako bi se izbjegao naglasak na spojniku.

Konačno, može se reći da se silazni naglasci izvan početnoga sloga mogu ostvariti i u pridjevskim složenicama. Silazni naglasak na srednjem slogu kao znak naglasne neprilagođenosti tuđice i prodora iz govorne prakse norma je dosad odbacivala. No silazne naglaske na srednjim slogovima u govornoj riječi (proklitika + tonička riječ) pravogovorna norma ne drži pogrešnima a, sve je izrazitija težnja da naglasak ostaje i na dvosložnim i na višesložnim riječima bilo da se radi o oslabljenom ili neoslabljenom prenošenju naglasaka. Stoga je od dviju riječi jedna govorna, a to se odnosi i na slabije složenice i one koje se iz nekog razloga opiru pomicanju naglasaka na spojnik ili proklitiku (Zoričić 1995: 32).

Iz navedenoga u ovome poglavlju može se zaključiti da na prozodijska svojstva složenice utječu prozodijski odnosi među dijelovima govorne riječi. Osim toga, naglasno ponašanje složenice ovisi o stupanju naglasne povezanosti s ishodišnim riječima i čvrstina slaganja, a svakako je važna i dužina složenice kao cjeline, ali i svakog njezina dijela zasebno.

4. O pridjevima na sintaktičkoj razini

4.1. Sročnost

Sročnost je vrsta slaganja (usp. *Hrvatska gramatika*) koje se definira kao "veoma raširena i odavno poznata gramatička pojava obličnoga podudaranja jedne rečenične sastavnice s drugom, odnosno zahtjev da se rečenična sastavnica pojavi u obliku koji odgovara obliku druge sastavnice, s kojom je sastavnicom na neki način povezana". (Marković 2010: 170). Kategorije sročnosti su *rod, broj, lice i padež*⁵⁴, a sintaktičko okruženje u kojemu se pojavljuje je *domena sročnosti*. Na sročnost mogu utjecati i drugi čimbenici (npr. red riječi) koji se nazivaju *uvjeti sročnosti*⁵⁵. Prema Corbettu, riječi kojima je rod inherentna kategorija kontroliraju riječi nazivaju se *kontrolori*, a uvjetuju oblik *metama*. Na njima se i potvrđuje postojanje sročnosti. U hrvatskome jeziku kanonski su kontrolori opće i vlastite imenice, zamjenice, brojevi, brojevne imenice, poimeničeni pridjevi, odnosno svaka riječ ili skupina riječi koja može vršiti funkciju subjekta. Mete su u hrvatskome jeziku opisni i odnosni pridjevi koji se javljaju kao atributi (*lijêpa noć*), a rjeđe kao predikatno ime (*Sava je dúboka*) ili predikatni proširak (*lijêpo se ošišao*), glagolski pridjevi i kad su dio perifrastičnih glagolskih oblika (*Žena je došla*) i kad preoblikom postaju pridjevi (*Pristigla djevojka je sjela*), sintetski glagolski oblici, redni brojevi i neke zamjenice⁵⁶. Svaki pridjev može imati sva tri roda i oba broja, a preuzima ih od najbliže imenske riječi koja upravlja njime⁵⁷:

N	<i>vèlik kâmēn, vèlika knjìga, vèliko môre</i>
G	<i>vèlika kàmēna, vèlike knjìge, vèlika jèzera</i>
Množina	<i>vèliki ljûdī, vèlike stvâri, vèlika pòlja.</i>
Predikat	<i>grad-∅ je lijêp-∅ zemlj-a je lijêp-a jezer-o je lijêp-o</i>

⁵⁴ Corbett (2006; prema: Pišković 2011) smatra da podudaranje u padežu nije kanonska kategorija sročnosti nego rezultat drugih sintaktičkih veza (upravljanje, pridruživanje) i time nametnut kontrolorima i metama. Npr. u sintagmi *pokraj tvoje kuće* kontrolor i meta nisu u istom padežu zato što se prijedlog slaže s genitivom.

⁵⁵ U hrvatskome jeziku među njima je najvažnija gramatička i semantička kategorija živosti.

⁵⁶ Usp. Pišković 2011.

⁵⁷ Glagolski pridjevi ovise o kategorijama roda i broja, ali ne i lica. Uz brojeve *dva, tri, četiri* dolaze oblici pridjeva koji se ne javljaju ni u jednoj drugoj domeni.

Rod kao kanonska kategorija sročnosti inherentno je obilježje kontrolora i flektivno obilježje meta, a njena realizacija je osnovni uvjet sintaktičke sročnosti. Broj je flektivna kategorija i kontrolora i mete⁵⁸. Kanonski su kontrolori imenice i lične zamjenice jer kontroliraju sve tri kanonske kategorije sročnosti (*lice, broj i rod*). U gramatikama hrvatskoga jezika kanonska je kategorija i *padež*. Sročnost se kao sintaktički fenomen ostvaruje gramatičkim morfemima koji uvijek dolaze iza osnove (*vèlik-a jabuk-a*)⁵⁹. Corbett uspostavlja stalne sročnosne obrasce koji podrazumijevaju "postojanje stalne relacije između gramatema na kontrolorima i njihovim metama." (Pišković 2011: 208) Hrvatski jezik obiluje i sinkretizmom⁶⁰: *vèlik-ø/ vèlik-i stol, naš-e vèlik-o selo, lijêp-a Kate*. Postoje četiri tipa sročnih meta koje se mogu uvrstiti uz kontrolor da bi mu se provjerili rod i broj: pridjevski atributi, predikati, odnosno i lične zamjenice. (Pišković 2011, Marković 2010). Prema Corbettovoj ljestvici slaganja (koja ponajviše vrijedi za hibridne imenice u kojih dolazi do sukoba spola i gramatičkoga roda kao i na druge imenice problematičnoga roda kao što su na primjer imenice općega roda, te imenice različitih rodova) koja izgleda ovako:

atribut > predikat > relativna zamjenica > lična zamjenica

Najveća je vjerojatnost semantičkoga slaganja prema spolu, a ne rodu na desnoj strani ljestvice. Tako, primjerice, uz imenicu *budala* normalno je da u atributu i predikatu pridjev i particip budu ženskoga roda: *Ta glupa budala mi je rekla... a ne taj glupi budala mi je rekao*. Ista je stvar i s relativnom zamjenicom: *Ta glûpā budala, koja mi je rekla.... a ne taj glûpi budala, koji mi je rekao...* S ličnom se zamjenicom događa spolno slaganje (u suprotnome bi se imenica *budala* mogla protumačiti ženskom osobom): *Vjerovao sam toj glûpoj budali. On/Ona mi je rekao/rekla...* Imenice *djeca, braća, gospoda, vlastela, dvojica, trojica* imaju različito atributno i predikatno slaganje, a prema ljestvici slaganja to su ipak imenice ženskoga roda jednine.

⁵⁸ Defektivnost se kontrolora (činjenica da imaju samo oblik za jedninu ili množinu) očituje i na metama.

⁵⁹ Sustav u kojemu bi kontrolori i mete imali uvijek iste markere koji bi ih vezali za isti obrazac (*jedn-a velik-a jabuk-a je pal-a*; po markeru *-a* su femininski sročnosni obrazac) Corbett naziva aliteracijskom sročnošću. Hrvatski jezik ima umjerenu aliteracijsku sročnost (*izaša-o je dobr-i duh-ø*) koja se obično javlja u N (*malen-o mjest-o*)

⁶⁰ "Sinkretizam je morfološka pojava u kojoj više različitih morfosintaktičkih oblika istog leksema ima istu morfološku realizaciju." (Pišković 2011: 209). O tome više u: o. c. 209-219.

N *ta slòžnā braća*

G *toj slòžnōj braći*

Pred. Braća su slòžna

Predikatno slaganje često bude i u muškome rodu jednine: *Trojica prosvjednika bacila su/bacili su zapàljivē koktele.*

Pridjev se u našem jeziku slaže i sa zamjenicama:

On je glûp kao top. Ona je tãnka kao breza. Ono je neòdgojeno.

4. 2. Kategorija roda

Rod se u našoj literaturi određuje morfološki (prema dočetu u nominativu i prema deklinaciji) te sintaktički (prema deklinacijskim oblicima atributnih riječi koje stoje uz imenicu)⁶¹. Obično se definira kao imenička klasa koja se očituje tek u vladanju riječi sintaktički povezanih s imenicama (Hockett 1958, prema: Pišković 2011), ali, prema Unterbecku (2000, prema: Pišković 2011), to nije univerzalan kriterij pa razlikuje razine aktualizacije elemenata kojima se potvrđuje pripadnost klasi: prva je imenica, a druga sročnost, odnosno realiziranje klase na riječima pridruženima imenici. Upravo se na drugoj razini može precizno definirati rod u hrvatskome jeziku jer se na ovoj razini operira markerima sročnosti na riječima pridruženima imenici. Imenice jednakih gramatičkih morfema mogu imati različite rodove (*tat-a, mam-a*), a s druge strane motiviraju različite markere sročnosti (*moj-e ogledal-o*). Rod je kategorija je bez paradigme, ne dodaje značenje, a u nekim je jezicima nestao što pokazuje da nije obavezna kategorija jer nije nužan za funkcioniranje jezika, a neki se pitaju je li to uopće gramatička kategorija. Definira se kao kategorija koja motivira sročnost, preciznije definira kvantifikaciju pa se može reći da preuzima funkciju vida imenice, povezuje se i s mehanizmom provjere grešaka (ponavljanje gramatičkoga markera iste kategorije na različitim riječima pridruženima imenici). Rod definiran sročnošću najbolje opisuje narav roda u hrvatskome jeziku. Za pridjeve rod je

⁶¹ Prema Pintariću i leksički (prema: Tafra 2005)

*flektivna gramatička kategorija*⁶² jer mogu imati sve tri rodne vrijednosti. (Pišković 2011). Pridjevi su trorodni i rod im ovisi o imenicama uz koje stoje odnosno riječima kojima je rod inherentna kategorija. O tome se govori od prve naše gramatike, a Silić-Pranjković (2005) tvrde da je to glavna gramatička posebnost pridjeva.

Gramatičke kategorije definiraju se u *Hrvatskoj gramatici* sintaktički te se za tipove imeničke sklonidbe rabi naziv vrste: *a*, *e* i *i*.

4. 2. 1. Razgraničavanje roda

U jezikoslovnim priručnicima nije dovoljno jasno postavljena granica između roda i spola. Hrvatski jezik ima trorodovni sustav koji ima podrod muškoga roda u kojemu razlikuje živo i neživo. U literaturi se kategorija živosti uzima kao četvrta imenička kategorija ili kao potkategorija muškoga roda odnosno kao podrod. Može se reći da su pridjevi tek periferno zahvaćeni ovom kategorijom, ako su joj u jezgri imenice, a na samom rubu glagolski rodovni oblici. Mnogi su rodovno netipični slučajevi, među njima i raznorodovne riječi u atributnom i predikatnom slaganju, u hrvatskim gramatikama nedovoljno obrađeni. Za određivanje roda koristi se i sintaktički kriterij, i to atributivno, a ne predikatno slaganje. Opće je pravilo da se pridjevi u atributnoj i predikatnoj funkciji slažu s imenicama u rodu, ali postoji određen broj imenica u kojih atributno i predikatno slaganje nije podudarno (ž. r. jd.: *bđlesna djeca*; s. r. mn.: *djeca su bđlesna*)⁶³. Kada je u pitanju atributno slaganje kao kriterij za identifikaciju roda imenica, imenica *dvojica* je ženskoga roda, a ne srednjega u množini što zaključujemo po predikatnoj sročnosti (*ova su dvojica došla*). S druge strane, iz atributnoga slaganja ne mora uvijek biti jasan spol referenta imenice, ali kad imenica znači osobu, slaganje je semantičko: *vjēštī/vjēštā varalica*. Rod je najlakše utvrditi A jednine imenica i njihovih determinatora. U primjeru *imam dđbrōga tatu* po pridjevu se vidi da je imenica muškoga roda i da na sklonidbu djeluje kategorija živosti. (Tafra 2005: 91)

⁶² Flektivna gramatička kategorija označava svojstvo/kriterij prema kojemu su riječi promjenjive, za razliku od selektivne gramatičke kategorije koje označavaju kakvo stalno svojstvo riječi. Rod u hrvatskome jeziku dobiva status *generičke kategorije* jer je sredstvo klasifikacije imenica, a muški, ženski i srednji rod kao pojedine klase u takvom sustavu zovu se *specifične* kategorije.

⁶³ Prema Katičiću je u tom slučaju predikatna riječ koja se mijenja po rodu u jednini i ženskoga roda (usp. Katičić 1986)

4. 3. Atributivna konstrukcija

Atributivna je konstrukcija pridjev u čvrstoj sintaktičkoj konstrukciji s imenicom.

Određeni opisni pridjevi mogu biti modifikatori unutar imeničke sintagme, ali ne i komplement kopule. Imenicu mogu modificirati i druge leksičke kategorije, ali uklopljene u kakvo funkcionalno ustrojstvo (npr. glagol u predikat: *čovjek koji glada*, imenica u prijedložni izraz: *čovjek za sva vremena*, imenica unutar složenice: *vjeroučitelj, rak-rana*, glagol i imenica derivacijom pretvoreni u pridjeve (*bólno koljeno, pìtka voda*). Sve to mogu i pridjevi (*čovjek koji je gladan, suhozid*), ali mogu i modificirati imenicu tako da su izravno spojeni s njom, bez posredovanja što druge leksičke kategorije ne mogu. Pridjevi se mogu dodavati bez ikakvih gramatičkih ograničenja (*vìsok žena*), a kad ograničenja postoje, obično su leksičko semantičke (*pòznāta òblāčna sīva žena, trúdan muškarac*). Rezultat spajanja pridjeva s imenicom je imenska sintagma⁶⁴. Imenska se sintagma sastoji od glave – imenice i modifikatora – i jednog ili više pridjeva. U hrvatskome modifikator može biti i imenica koji se od pridjevskoga razlikuje kosim padežom i postpozicijom (*kraj stoljeća, kraj priči, trgovina drogom*). Postoje imeničke sintagme kojima je glava sam pridjev, a u njima se imenoliki pridjev od imenica razlikuju time što pridjev uvijek ima ograničenja pa se često, kao glava, pojavljuje u rodu imenice koju modificira:

dàljīnskī upravljāč – dāl̄jīnskī, gòdišnjī odmor – gòdišnjī, hřvātskī jezik – hřvātskī, bènzīnskā crpka – bènzīnskā, ìntērna medicina – ìntērna, kémījska olovka – kémījska, vòzāčkā dozvola – vòzāčkā, žvākācā guma – žvākācā, zdrāvstvenō osiguranje – zdrāvstvenō

Genitivni izraz kojim se izriče posvojni odnos treba zamijeniti posvojnim pridjevom. Umjesto **red vožnje, *broj telefona, *pravo manjina, *faza proizvodnje* bolje je *vòznī red, telèfōnskī broj, mājīnskō pravo, pròizvodnā faza*. Ako takva zamjena mijenja značenje izraza, izraz ostavljamo nepromijenjenim (*praznik rada ne treba mijenjati u *radni praznik*). Takva zamjena nije moguća ni ako se u genitivu nalazi skupina riječi (*prava nekih manjina, faza ručne proizvodnje*), ili ako se, što je uobičajeno u administrativnom stilu, imenicom u jednini označuje cijela skupina (*pravo je djeteta, dužnost je tajnice*). (Savjetnik). Svaka

⁶⁴ Imenska sintagma kao glavu ima imenicu, a modifikator je jedan ili više pridjeva. Modifikator može biti i imenica koja se od pridjeva tada razlikuje kosim padežom i podređenošću (G – *cvrkut ptice*, D – *uzrok svađi*, I – *trgovina drogom*).

imenica pripada jednoj od triju imeničkih klasa, a pridjevi se mocijski mijenjaju ovisno o klasi imenice koju modificira. Ipak, mocijski se ne mijenjaju nepromjenljivi pridjevi te pridjevi koji dolaze u samo jednom rodu (npr. *trudna*). Pridjev će imati na raspolaganju skup afikasa imenica. Imenice ž. r. nastale od pridjeva deriviraju se u posvojne pridjeve (*mlâda – mlâdîn*) za razliku do onih nastale od pridjeva m. i s. r. (*stâri – stârōv*) koji svoju posvojnost iskazuju genitivom (*stârōga*) zbog svoje netipične sklonidbe. Razlikovati ih se može i repeticijskim leksemima i konstrukcijama (*pùn pùncat*). Parametar komparacije u sintetičkim komparativnim konstrukcijama može biti samo pridjev, a imenice se mogu stupnjevati samo perifrastično (*vèća budala od mene*)⁶⁵.

Baker (prema: Marković 2010) zaključuje da je atributivna modifikacija jedno od temeljnih funkcija pridjeva, ali ne i odredbena što pokazuju pridjevi koji mogu biti i dopuna kopuli i atributi, ali im se značenje razlikuje: *òdgvōrna osoba - osoba je òdgvōrna; àktuālna politika – politika je àktuālna*. Pridjevi tipa *glâvnī, pûkī, bîvši* dolaze samo u atributu jer imaju dugu deklinaciju. Ako pridjev ima obje deklinacije, u predikatu dolaze samo neprijelazni, a i za to postoji semantičko objašnjenje (*òprēznī Luka, Luka je òprēznī*). Može se zaključiti da pridjevi u hrvatskome jeziku bez ograničenja mogu biti i atributi i komplementi kopule. Prema gramatici Silića i Pranjkovića (2005: 275) "pridjevi s česticama (tipa vrlo dobar) ne čine posebne sintagme". Marković ih, s druge strane, smatra sintagmama, kao rezultat pridruživanja⁶⁶. Isto tako, prilozi u pridjevskoj sintagmi ne moraju biti suznačni, odnosno intenzifikatori i usporedne čestice (*lûdo zàljūbljen, tēško osvòjiv, iznenàđujūće ìskren*). U standardu se leksemi ne mogu pojaviti kao prilozi, ali u dijalektu to nije ništa neobično (*vřlo sam se najeo, sàsvīm je prolupao*). Pridjevska sintagma uvijek dolazi ispred atribuirane imenice, a iza nje samo ako ima padežnu dopunu: *dosad svakako ničim službeno*⁶⁷ *pòtvřđena vijest*.

⁶⁵ U razgovornome jeziku i novinarskome stilu sve je češću superlativni prefiks: *najgol, najželjeti*.

⁶⁶ U toj se gramatici kaže da su sintagme rezultat, između ostaloga, pridruživanja priloga glagolu, ali ne stoji zašto nisu i pridruživanja priloga imenici.

⁶⁷ Dodaci obično dolaze ovim redoslijedom (Mološnaja 1985, prema: Marković 2010): situativni (*svojedobno, dosad*), subjektivni (*zaista, vjerojatno*), negacijski (*nimalo, ni u kom slučaju*), modifikacijski (*veoma, lijepo*).

4. 4. Komparativna konstrukcija

Komparativna konstrukcija vrsta je konstrukcije pridjeva i dodatka (*bžži od zeca, pàmetnijī nego svi mi zajedno*). Tako je i sa zavisnom surečenicom (*dòsādan da dòsādnijī ne može biti, šīrī nego što je vīso*k). Redosljed u komparativnoj konstrukciji je parametar usporedbe – standard usporedbe:

srètnijī – od mene

srètnijī – nego pametniji

Pridjevi s dopunom slijede atribuiranu imenicu (*dečko sklòn alkoholu, dečko jâk kao bik*) osim ako se radi o određenom pridjevu kada dolazi ispred imenice (*kao bik jâkī dečko, budućnosti òkrènūtī čovjek*). Pridjevi unutar komparativne konstrukcije u našem jeziku funkcioniraju kao proširenje funkcije izricanja da što ima kakvo svojstvo. Standard usporedbe u hrvatskome jeziku je prijedložna sintagma s prijedlogom *od* +G ili konstrukcijom *nego/no* + N, nešto rjeđe *nego* + I:

bòljī od nas, bžži od zeca, spòrijī od puža, pamètniji od mene

Dani su ljeti dūžī nego zimi. On je srètnijī nego pamètnijī.

bžži nego zec, pamètnijī nego ja

Superlativne konstrukcije kao standard usporedbe mogu imati dopunu, prijedložni izraz *od, između* + G, *među* + I⁶⁸: *nâjbòlji od nas, nâjbòlji među nama, nâjbòlji na svijetu*. Ako je standard usporedbe uklopljen u zavisnu surečenicu povezuje se veznikom *nego što, nego li*:

Dora je zgòdnijā nego što/negoli je Ana.

Komparativnu konstrukciju s *nego* Marković (2010) naziva eliptiranom komparativnom surečenicom (*nego što je Ana*) s tim da se konstrukcija s *nego* razlikuje od surečenice s veznikom *nego što* zbog kojih bi se *nego* moglo smatrati čak i komparativnom česticom, a ne veznikom. Naime, veznik se *nego što* češće zamjenjuje s *no što* nego što se *nego* mijenja s *no*:

Dani su ljeti dūžī nego što su zimi.

Dani su ljeti dūžī nego zimi.

⁶⁸ Mogu to biti i druge prijedložne konstrukcije koje znače kakvu cjelinu jer dopuna nije gramatikalizirana kao u komparativnim konstrukcijama.

Dani su ljeti duži no što su zimi.

Dani su ljeti duži no zimi.

Treba uočiti da se ne radi o istoj eliptiranoj rečenici jer, ako su parametar i standard komparacije pridjevi, u surečenici s *nego što* doći će pozitiv, a u konstrukciji s *nego* komparativ:

Nogometni gol je širi nego duži.

Ne: *Nogometni gol je širi nego dug.*

Nogometni gol je širi nego što je dug.

Ne: *Nogometni gol je širi nego što je duži.*

Nadalje, *nego (no)* može biti i dio intenzifikatorskoga skupa *više nego (više nego dobar)* za razliku od veznika *nego što*. Uspoređujemo li po jednakosti, pridjevu može biti dodana i sintagma s česticom *kao*, npr. *dobar kao kruh, gladan kao vuk, lijep kao slika, skup kao Svetog Petra kajgana, hladan kao spricer*. Uz tu česticu može doći i prijedložna sintagma s imenicom u kosom padežu: *gol kao od majke rođen, čupav kao iz poplave izbačen*.

Komparativna sintagma nema dopune kada znači pozitiv, ali pridjev u njoj dobiva neodređenije značenje:

Nismo imali većih problema.

Mršaviji ljudi skloni su nerviranju.

U novijoj književnosti mnogo je primjera za to.

U hrvatskome postoji i repeticijsko-gradacijska konstrukcija *sve + KOMP + i + KOMP: sve krći i krći, sve ljepša i ljepša, sve hladnije i hladnije*.

Neki pridjevi u hrvatskome jeziku ne mogu bez dopune biti gramatički upotrijebljeni: *kadar, nalik, nesklon*. Ima i onih koji u konstrukcijama s dopunom i bez nje imaju različito značenje, odnosno bez dopune ne bi mogao imati drugo značenje: *rávan* – bez neravnina; jednak, isti (*nitko mu nije rávan*). Isto je i s komparativima kojima značenje više nije komparativno izvan komparativne konstrukcije (*mlađi svijet, jača fora*). Rijetko se samostalno pojavljuju i pridjevi *vóljan, željlan, òprečan, pròtivan*, a čak i kad stoje sami, njihova se dopuna podrazumijeva iz konteksta. Samostalno se ne rabe niti pridjevi sa

sufiksom *-cat* (dolaze u sintagmi s paralelnim pridjevom bez sufiksa (*sâm sâmcâc*), osim pridjeva *jedincat*. Parametar je usporedbe komparativ – sintetički⁶⁹ ili analitički.

4. 5. Redosljed premodifikacijskih pridjeva

O redosljedu premodifikacijskih pridjeva⁷⁰ u jezikoslovnim priručnicima gotovo da i nije bilo puno govora⁷¹. Belaj-Tanacković (2014) uočavaju da gramatike samo popisuju kombinacije različitih atributa uz imenicu ne istražujući kriterije njihova upravo takva redosljeda. Ipak, Silić (1984) dijeli pridjevne atribute na kvalitativne, diferencijalne, posvojne i relativne navodeći i njihov redosljed: *relativni atribut + posvojni atribut + diferencijalni atribut + kvalitativni atribut* pomoći primjera *svâkâ brâtôva nòva bijêla košulja*. Osnovni je kriterij udaljenosti atributa od imenice, smatra, kriterij semantičke predvidivosti čiji je viši stupanj proporcionalan bližem položaju atributa imenici, ali se u dublju analizu semantičke predvidivosti ne ulazi. Temeljni kriteriji koji uvjetuju hoće li neki pridjev biti bliži ili udaljeniji od imenice su postojanost i nepromjenjivost svojstava pridjeva kao modifikatora pa će imenici biti bliži oni koji imaju veći stupanj postojanosti svojstava imenice. Naime, nepromjenjiva svojstva identificiraju entitet⁷². Već sama podjela na opisne i odnosne pridjeve sugerira da će odnosni biti bliže imenici jer su više povezani s identifikacijom. To se vidi i iz pitanja na koja odgovaraju: *koji?* svojstvenog odnosnim pridjevima i *kakav?* svojstveno opisnim pridjevima (Belaj - Kuna 2013), npr.

*filmskî festival – nòvî filmskî festival - *filmskî nòvî festival*

*švìcarskî sat – stârî švìcarskî sat - *švìcarskî stârî sat*

*djèčjî sabor – vèlikî djèčjî sabor - *djèčjî vèlikî sabor.*

Ako se, umjesto opisnoga, uvrsti još jedan odnosni pridjev širega značenja, kriterij poretka je obavijesnost pa obavjesniji pridjev užega značenja dolazi bliže imenici:

⁶⁹ Parametar komparacije u sintetičkim komparativnim konstrukcijama može biti samo pridjev (*svjetliji od sunca*) što je važan kriterij za odredbu pridjeva kao vrste riječi.

⁷⁰ O fonološkoj i semantičkoj integraciji premodifikacije vidi: Belaj – Faletar Tanacković 2014: 182 – 186.

⁷¹ Usp. Babić 1995: 177-179.

⁷² Nepromjenjiva svojstva označuju skup temeljnih obilježja po kojima se entitet razlikuje od drugih primjeraka iste kategorije (npr. crte lica i boja očiju kao stalna i nepromjenjiva svojstva osiguravaju ljudima jedinstvenost za razliku od promjenjivih obilježja kao što je vrsta odjeće).

*pûlskî filmskî festival – *filmskî pûlskî festival*

*òčev švìcarskî sat – *švìcarskî òčev sat*

*svjètskî djèčjī sabor - *djèčjī svjètskī sabor*

Upravo zbog svoje postojanosti i nepromjenjivosti odnosni se pridjevi ne mogu komparirati. Još je nekoliko činjenica zbog kojih odnosni pridjevi imaju postojana konkretizirana obilježja što rezultira njihovim položajem. To su činjenice koje se tiču razlika između odnosnih pridjeva u užem smislu i posvojnih pridjeva koji se, kao i gradivni, obično smatraju podvrstom odnosnih. Dvije su važne razlike između odnosnih i posvojnih pridjeva. Prototipnim se sufiksima posvojnih pridjeva (-ov(∅), -ev(∅), -in(∅)) tvore pridjevi od imenica koje označavaju što živo, a suprotstavljaju im se odnosni pridjevi na -sk(i), i -n(i) (usp. *Akademijina gramatika*, Znika 1999), tj. tim se sufiksima mogu tvoriti pridjevi od imenica koje označavaju neživo⁷³. "Takvi se pridjevi odnose na množinu ili na bilo kojega pojedinca, npr. *cârskî*, 'koji se odnosi na careve ili na bilo kojega cara' (...) Po tome su takvi pridjevi u opreci s pridjevima -ov, -ev, -in od iste osnove, koji označuju odnos prema poznatom, spomenutom pojedincu." (*Akademijina gramatika*: 376). Pridjevi na -ski se mogu, osim množinom, parafrazirati i univerzalnim relativnim kvantifikatorom *bilo koji* kojemu je "svojstvena neprecizna pojedinačna referencija koja slabi individualiziranost entiteta koji čine skup" (Belaj – Tanacković Faletar 2014: 125). Taj je kvantifikator u opreci s kvantifikatorom *svaki* kojim se aktualizira precizna pojedinačna referencija te se približava množinskom značenju kvantifikatora *svi* kojim se referira na cjelinu. Druga važna razlika između posvojnih i odnosnih pridjeva je u tome što kad se tvore od istih osnova, posvojni označuju odnos prema jednini, a odnosni prema množini (*admirálov* – koji se odnosi na admirala, *admirálskî* – koji se odnosi na admirale). Pripadnost izražena posvojnim pridjevom aktualizira se i činjenicom da oni označavaju pripadnost nečem živom pa se u vezu mogu dovesti jednina i živost (Znika 1999), dok je kod odnosnih opreka živo/neživo neutralizirana i najčešće se tvore od imenica koje znače neživo pa se orijentiraju prema množini. Množina i neživo uopćava obilježja zbog čega je i smanjena njihova promjenjivost koja najviše dolaze do izražaja kod pojedinačna promatranih živih entiteta pa posvojni pridjevi imaju izraženiju

⁷³ Češće sufiksom -ni.

lokalnu, vanjsku referencijsku ulogu, tj. njihovu određenost uvjetuje njihova jediničnost i živost. Upravo zato što im je inherentnost određena, posvojni pridjevi imaju samo neodređene sklonidbene oblike (npr. *na Mârkovu trgu/ *na Mârkovôm trgu*⁷⁴), a odnosni samo određene jer im je inherentna leksička neodređenost.

Vrlo blizu imenici smješteni su i gradivni pridjevi s obzirom na to da je građa predmeta visoko rangirana na ljestvici postojanosti pa zamjena mjesta s odnosnim pridjevom manje prihvatljiva jer, iako se za građu može reći da je nepromjenjiva, konkretnija je od obilježja koju nose odnosni pridjevi, a time i smanjen stupanj općenitosti prema odnosnim pridjevima pa zamjena njihova mjesta s gradivnima rezultira konstrukcijom niskoga stupnja neovjerenosti:

*dřvenī kùcni stolci - *kùcni dřvenī stolci*

*žëljeznē stàmbenē konstrukcije - *stàmbenē žëljeznē konstrukcije*

*porcùlānskē bàroknē šalice - *bàroknē porcùlānskē šalice*

Kriterij postojanosti opisne pridjeve kod višestruko modificiranih imenica još više udaljava od njih jer su obilježja njima konkretizirana promjenjivija, tj. podložna subjektivnoj procjeni u usporedbi s obilježjima odnosnih i gradivnih pridjeva (*dòbro, lðše, lijêpo, břzo, nèobično*). Među opisnim pridjevima najpostojanija svojstva označavaju pridjevi za boju jer su najmanje podložni subjektivnoj procjeni pa dolaze ispred gradivnih pridjeva jer se boja ipak može promijeniti, za razliku od građe. Stoga su manje ovjerene konstrukcije u kojima su zamijenjena mjesta pridjeva za boju i gradivnih pridjeva, kao i zamjena mjesta opisnog pridjeva za boju i odnosnoga pridjeva, npr.

bijêli kàmenī kùcni pragovi

? kàmenī bijêli kùcni pragovi

? kàmenī kùcni bijêli pragovi

⁷⁴ Određeni oblik posvojnoga pridjeva čest je u razgovornom stilu.

Opisnim pridjevima prethode koji znače brzinu, dimenziju i dob⁷⁵, npr.

vèlikī stârī spòrī bijêlī zečevi

stârī vèlikī spòrī bijêlī zečevi

spòrī vèlikī stârī bijêlī zečevi

vèlikī spòrī stârī bijêlī zečevi

Određeni oblici pridjeva identificiraju jedinku, ali ne i vrstu u cjelini što je posebno svojstveno pridjevima za boju (*bijêlā kava, cfnī prišt*), ali njihova značenja utječu na redosljed sastavnica imenske sintagme jer njihova generičnost rezultira čvrstom vezom između pridjeva i imenice koju nije moguće rastavljati drugim modifikatorom pa se u takvim konstrukcijama ponašaju kao odnosni (**bijêlā tðplā kava, *cfnī vèlikī prišt*). Opisni pridjevi koji su nosioci najpromjenjivijih osobina imeničkog referenta znače vrijednost, složenost i kvalifikaciju, fizičko i tjelesno svojstvo te ljudsku osobinu. Oni su također međusobno zamjenjivi jer im je značenjska granica teško određiva, ali ne mogu mijenjati mjesto s pridjevima za brzinu, dimenziju i dob. Ipak, ta je konstrukcija manje neovjerena nego one u kojima je došlo do zamjene mjesta s pridjevima za boju jer su razlike prema kriteriju promjenjivosti između pridjeva za brzinu, dimenziju, dob, vrijednost, složenost i kvalifikaciju, fizičko i tjelesno svojstvo te ljudsku osobinu nisu toliko velike kao razlike između tih pridjeva i pridjeva za boju. (Belaj – Faletar 2014).

5. O pridjevima na tvorbenoj razini

Preobrazba ili konverzija je prelazak riječi ili njezina oblika iz jedne vrste riječi u drugu, ali zbog nepostojanja čvrstih granica među vrstama riječi. Jedan je od tvorbenih načina kojim nastaju nove riječi: od osnovne riječi nastaje nulta derivacija koja ima drugo leksičko i gramatičko značenje. Razlikuje se puna konverzija kada riječ poprima sva gramatička

⁷⁵ Kod njih postoji veća mogućnost zamjene mjesta budući da je među njima teže povući granicu, ali nikada u odnosu na boju jer se ona od njih jasno razlikuje., npr. *bijeli spori veliki stari zečevi*.

obilježja nove vrste. U gramatikama su opisane najosnovniji tipovi konverzije⁷⁶, između ostalih i popridjevljenje kojim ćemo se baviti u ovome radu. Kriteriji za provjeru su:

1. *akcenatski*⁷⁷: popridjevljeni glagolski prilozi dobivaju dužinu na zadnjem slogu (*šúmēći* i *šùmēći*, *blijéšteći* i *bljèštēći*, *slijédēći* i *sljèdēći*).

2. *morfološki*⁷⁸: poimeničeni pridjevi gube opreku po rodu; popriloženi pridjevi postaju nepromjenljivi; popridjevljeni glagolski pridjevi dobivaju kategoriju roda, padeža i stupnjevanja (*zrèlijī*), popridjevljeni glagolski prilozi dobivaju pridjevni kategorije i ne upućuju više na sadašnje ili prošlo vrijeme. Rijetko se mijenja sklonidbeni tip pa se, primjerice, poimeničeni pridjevi srednjega roda sklanjaju po imeničkoj sklonidbi (*dobro*, *zlo*), a oni muškoga i ženskoga (*velečasni*, *Hrvatska*) zadržavaju pridjevu sklonidbu; popridjevljena imenica *biser-zubi*

3. *tvorbeni*⁷⁹: popridjevljeni glagolski pridjev trpni: *ljubljenik*, *zatucanko*, *izbezumljen*

4. *sintaktički*: u konverziji je možda najočitija promjena sintaktičkih funkcija: poimeničeni pridjev nije više atribut nego subjekt ili objekt. Razlike nastaju u distribuciji i kolokacijskim vezama: *u lijepoj Hrvatskoj*, *nova seoska mlada*.

5. *semantički*: riječi se značenjski udaljuju. Popridjevljeni glagolski prilozi i pridjevi dobivaju značenje stalnog svojstva bez obzira na vrijeme (*visēcā kuhinja*, *prīstao momak*, *mlāda*).

6. *leksikološki*: sinonimijski i antonimijski odnosi

Na razini kolokacijske sveze, popridjevljenje je najbrojnija sintaktička leksička funkcija. Kolokacijske sveze uglavnom čine pridjev i imenica, dakle komunikacijski kontekst često uvjetuje proširenje imenice kao značenjskoga nositelja kakva općega pojma pridjevnom izvedenicom. Adjektivizacija je svojstvena svim kolokacijskim svezama koje se mogu zamijeniti jednom riječju iste tvorbene skupine kojoj pripada jedna kolokacijska sastavnica (Blagus Bartolić 2014: 98, 114):

⁷⁶ Tipovi konverzije ime dobivaju prema vrsti riječi koja nastaje: *poimeničenje*, *popriloženje*, *popridjevljenje* itd.

⁷⁷ Babić smatra da nema preobrazbe ako se mijenja naglasak ili zanaglasna dužina.

⁷⁸ Konverzijom riječi gube jedne, a dobivaju nove morfološke kategorije.

⁷⁹ Riječi dobivene konverzijom načelno su neproduktivne.

bogat čovjek – bogataš, maloljetna osoba – maloljetnik, privatni poduzetnik – privatnik, streljačka dvorana – streljana...

Popridjeviti se mogu prilozi (*idūci, bivši*), pridjevi radni (*zreo, umrlj*), pridjev trpni (*ugrožen*), a popridjevljivanje glagolskih pridjeva i priloga je najživlji preobrazbeni proces u hrvatskome jeziku⁸⁰. Popridjevljene riječi označuju stalno svojstvo koje ima predmet imenovan imenicom. S druge strane, poimeničenje je pridjeva u hrvatskome rijetkost, a poimeničeni pridjevi zadržavaju pridjevsku sklonidbu. Popridjeviti se mogu brojevi (*jedan*), prilozi (*idūci, bivši*), pridjevi radni (*zreo, umrlj*), pridjev trpni (*ugrožen*). Rubni primjer konverzije je slučaj eliptične upotrebe pridjeva *hrvatski, brz, žaljski, glazbeni* umjesto imenične skupine *hrvatski jezik, brz vlak, žaljska ulica, glazbeni odgoj*. Jezikoslovci ih svrstavaju pod konverziju, ali među njima ima i kandidata za poimeničenje (*čajna, dnevna, spavaca*), a u priručnicima uglavnom nisu razdvojeni. Zbog toga je upitna i sadašnja podjela na vrste riječi koja se temelji na morfološkim kriterijima, a primjeri pokazuju da nije isključivo tako. (Tafra 2005).

Neki se poimeničeni pridjevi više ne osjećaju kao pridjevi. Sklanjaju se po imeničkoj promjeni (*N Draga, G Dragi; N Jadrano, G Jadrano*). Drugi su dobili značenje imenice zadržavši pridjevni oblik: *Madžarska, Turska, Visoka, Pòkupska, Slano* pa prema tomu i V glasi *Hrvatska, Visoka, Slano*. Od imena na *-ski* obično se izvode posvojni pridjevi na *-ev/-jev/-ov* (*Musorgskijev, Lisinskijev*), a za posvojnost se upotrebljava i G uz imenicu (*djelo Lisinskoga*). To se odnosi i na naša i na prezimena drugih slavenskih jezika. Pridjev se može upotrebljavati u imeničkoj službi, a da zadrži svoj oblik i značenje: *...nadmoć irònijskoga, ...čar neuhvatljivoga, ...dolaze zeleni*.

5. 1. Glagolski pridjevi

Glagolski pridjevi radni i trpni već svojim nazivom otkrivaju glagolsku i pridjevnu narav koji su u disjunktivnom odnosu (ili-ili). Analizirajući status glagolskih pridjeva s obzirom na njihovu dvojnu narav, Znika (2005) uočava da se pridjevna narav očituje u tome što može izražavati svojstvo, određenost, rod, broj i padež (*radio, radila, radilo, radili, radile, radila*;

⁸⁰ Ipak, ima tu još dosta nejasnoća. Glagolski pridjevi trpni su međukategorija koja zadržava gramatička obilježja glagola, a neka pridjeva pa se ne mogu lako razvrstati.

tùčen, tùčena, tùčeno, tùčeni, tùčene, tùčeni) što pridjevu, posebno trpnom, omogućuje da se uvrsti kao atribut u imenicu (*Zavija tùčen pas.*), a glagolska ako je upotrijebljen uz oblike glagola *biti* kojima se tvori pasiv (*On biva tùčen.*). Glagolska narav pridjeva trpnog ogleđa se u tome što on može biti sastavnica predikata u pasivnome obliku koji može otvoriti mjesto subjektu u nominativu (*Pas biva tùčen od Petra*). Napominje da je upravo glagolski pridjev trpni najpogodnije morfološko sredstvo za izražavanje semantike trpnosti u predikatu jer može izražavati rod i broj. Glagolski se pridjev trpni tvori od prijelaznih glagola (Babić i dr. 1991) uz iznimke: *crknuti (cřknūt), zgusnuti se (zgùsnūt), zaljubiti se (zàljūbljen), zamisliti se (zàmišljen)*. Pridjev trpni koji tvori pasiv s nekim glagolskim oblikom se razlikuje od opisnog pridjeva kao imenskoga predikata. Oba izražavaju kategorije roda, broja i padeža, ali zbog prijelaznosti glagola od kojega je tvoren glagolski pridjev (*tūci – tùčen*) može izražavati radnju, a ne samo svojstvo kao što je to u slučaju pravih pridjeva (*Pas je vèlik. Pas je tùčen.*). Glagolski pridjev trpni kao dio predikata pripada glagolskoj paradigmi pa zbog toga nema pridjevskoga vida jer preteže njegova glagolska funkcija, ali kada mu mjesto u sintaktičkoj funkciji otvara imenica on izriče određenost imenice uz koju se uvrštava⁸¹. Tada određenost izriče morfemima *-nī, -nā, -nō (-tī, -tā, -tō)*, a neodređenost *-nø, -na, -no (-tø, -ta, -to)* kao i opisni pridjevi (*tučen pas, tučeni pas*). Glagolski pridjev radni i trpni mogu biti uvršteni kao atributi uz imenicu s kojom čine naziv (*kiselo vrhnje, tučeno vrhnje*). Dakle, ako je glagolski pridjev trpni uvršten uz imenicu aktivira se njegovo pridjevsko značenje i on pripada imenskim riječima pa mu se pridružuju sve pridjevske kategorije: izricanje roda, broja, padeža, svojstva, određenosti i komparaciju (*vrèo čaj – vrèlī čaj – vrèlijī čaj*), a jedan od najboljih kriterija za prepoznavanje glagolskih pridjeva s aktiviranim pridjevskim značenjem jest njihova uporaba s imenicom u nazivu jer je tada osamostaljen i imenska je riječ (*osigurávajūcē društvo, tùčenō vrhnje, lèžēcī policajac, bīvsā žena*). (Znika 2005).

⁸¹ Pridjev kao predikatno ime dolazi samo u neodređenom obliku, a kao takav može biti u predikatnoj funkciji samo uz imenicu pa se može reći da pripada imenskoj paradigmi jer mu mjesto otvara imenica.

6. Uporaba određenih i nepredređenih pridjeva funkcionalnim stilovima

6.1. Uvod

Stilistiku Pranjković (2003) smatra jezikoslovnom disciplinom koja polazi od činjenice da se jezik funkcionalno diferencira na stilove (razgovorni, beletristički, administrativni, publicistički i znanstveni) od kojih svaki ima svoje posebnosti tako da ono što je obilježeno u jednome stilu ne mora biti obilježeno u ostalima. Funkcionalne stilove autor dijeli prema tome pripadaju li više u ingerenciju stilistike (to su razgovorni i beletristički stil) ili normativistike (to su znanstveni i administrativni stil). Publicistički stil negdje je na sredini, a hoće li neki publicistički tekst biti u većoj nadležnosti normativistike ili stilistike, ovisi o tome kojemu publicističkome žanru tekst pripada. U stilovima koji su pod pretežnom ingerencijom normativistike strogo se poštuju normativni propisi zbog čega ćemo se i zanimati upravo za njih.

Znanstvenome stilu tradicionalno se pripisuju objektivnost, preciznost, točnost i racionalnost. Njegova je dominantna funkcija donošenje novih informacija, tj. referencijalna. Dijeli se na dva podstila: znanstveni u užem smislu i udžbeničko-znanstveni. Osnovni su žanrovi usko znanstvenoga stila znanstveni rad, izvorni znanstveni članak, pregledni članak, stručni članak, znanstvena knjiga, monografija, referat, recenzija, doktorat, magistarski, diplomski i seminarski radovi. Posebni žanrovi toga stila jesu enciklopedijski članci i natuknice. Žanrovi udžbeničko-znanstvenoga podstila su udžbenici, priručnici, skripte. Administrativni tekstovi služe za javnu komunikaciju između ustanova, pojedinaca i ustanova, država i državnika i sl. zbog čega im je svojstven visok stupanj shematiziranosti i determiniranosti jezičnih sredstava. U literaturi se obično navodi pet podstilova ovoga stila: zakonodavno-pravni (zakoni, statuti, ustavi, odluke, naredbe, rješenja), društveno-politički (rezolucije, povelje, deklaracije, programi, referati, izjave), diplomatski (protokoli, memorandum), poslovni (ugovori, dopisi, fakture, certifikati, narudžbe, uplatnice, računi, specifikacije) i personalni (molbe, autobiografije, žalbe, punomoći, osobni dokumenti,

upitnici, ankete, formulari). Publicistički stil⁸² se dijeli na: publicistički u užem smislu, koji podrazumijeva publicistiku shvaćene kao "ozbiljnije", analitičko novinarstvo (feljtoni ili knjige posvećene nekim temama, političkim, sportskim, kulturnim), književno-publicistički (putopis, reportaža, kritika koja nema osobine znanstvene, polemika), znanstveno-popularni (knjige, feljtoni i članci) i memoarski podstil (memoari, sjećanja, uspomene, dnevnic). (Katnić-Bakaršić 1999).

6. 2. Građa i pristup

Cilj rada je istražiti koliko je zastupljena uporaba određenih i neodređenih pridjeva u znanstvenome, administrativnome i publicističkome stilu, u tom kontekstu i uporabu navezaka. Polazimo od pretpostavke da se u stilovima koji imaju stroži odnos prema normi češće javljaju neodređeni oblici pridjeva. U razmatranje smo uzeli tekstove usko znanstvenoga stila iz jezikoslovnih i nejezikoslovnih područja⁸³ i znanstveno-udžbeničkog, administrativnoga, i to zakonodavno-pravnoga i društveno-političkoga te publicističkoga stila. Tekstove smo pregledali te izdvojili dijelove relevantne za naše istraživanje, a nakon toga izdvojili određene i neodređene prijeve koje smo pronašli, a kasnije i alalizirali.

6. 3. Određeni i neodređeni pridjevi u znanstvenome stilu

6. 3. 1. Određeni i neodređeni pridjevi u znanstvenim tekstovima iz jezikoslovnih područja

Određene i neodređene pridjeve potražili smo u sljedećim znanstvenim člancima⁸⁴:

Vukušić, Stjepan: *Naglasno usavršavanje hrvatskoga jezika*, V. Zamjene jata i novoštokavština; Ham, Sanda: *Suvremeno jezikoslovlje o Ivšićevu odnosu prema hrvatskom književnom jeziku*; Mlikota, Jadranka: *Bojni, bojevi ili borbeni?*; Bratulić, Josip: *Hrvatska ćirilica kao poslovno pismo*.

⁸² Katnić-Bakaršić publicistički stil razdvaja na novinarski i publicistički.

⁸³ O morfološkim razlikama u tekstovima nejezikoslovnih i jezikoslovnih područja usp. Matešić 2014.

⁸⁴ Ovdje navodimo samo naziv članka i njegova autora, a popis svih izvora se nalazi na kraju rada.

Iz tih smo članaka izdvojili sljedeće dijelove:

“Ali, kad se taj novi sustav iz te modelske apstrakcije prenese na različitu jezičnu građu koju su dotada stekli pojedini prednovoštokavski idiomi na svome ukupnom odsječnom i nadodsječnom planu, nastaju konkretne novoštokavštine: zapadna i istočna. (...) Sa svim pripadnim oblicima u jednini i množini dobije se znatan broj likova koji zapadnonovoštokavskom naglašavanju daju poseban ton.” (Vukušić 2014: 126)

“Stjepan Babić 1972. raspravlja o Ivšićevu radu na Mažuranićevu izdanju *Od zore do mraka*, potaknut neopravdanim kritikama koje su upućivane Ivšiću, ali i osobnim razgovorima s Ivšićem o toj temi.” (Ham 2013: 26)

“U Šonjinu rječniku uz pridjev *bojevi* upućuje se na prihvatljiviji lik: *bojni* ('*bojevi* → *bojni 1'*, str. 89.) pa je već tom uputnicom taj rječnik usuprot Anićevu normativnom izjednačivanju pridjeva *bojev(i)*, *bojni*, *bojevni*, ali i onom u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku.” (Mlikota 2013: 32)

“U Assemanijevu izbornom evanđelju piše: *hlêbъ našъ nasъšťьny daždъ namъ dьnes*. U Zografskom evanđelju na tom je mjestu: *hlêbъ našъ nadъnevьny*. U Marijinskom: *hlêbъ našъ nastavъšaago dьne, daždъ namъ dьnesъ*.” (Bratulić 2015: 20)

“Jedno od glavnih metodoloških načela pri oblikovanju sinonimskoga skupa bilo je što sustavnije oblikovanje definicija s obzirom na sinonimske skupove koje opisuju. Valja napomenuti da smo se pri oblikovanju definicija koristili trima postupcima: a) gdje god je bilo moguće preuzimanje leksikografskih definicija iz Anićeva ili Šonjina jednojezična rječnika te njihova prilagodba, b) prilagodba postojećih definicija u PWN-u te c) samostalna izrada definicija.” (Raffaelli, Katunar 2013: 74)

“To se dogodilo, primjerice, s izgovorom otvornika. Naime, izgovor otvornika u neutralnome književnom jeziku zasigurno je sličniji njihovom izgovoru u zagrebačkome, karlovačkom, riječkom, bjelovarskom, sisačkom ili pulskome gradskome govoru, tj. u govorima hrvatskih sjeverozapadnih gradova gdje ima podosta stanovnika različita dijalekatnog podrijetla i koji su pod snažnim utjecajem književnoga jezika, negoli izgovoru u bilo kojemu od zapadnonovoštokavskih govora koji se smatraju uzornima za književni jezik.” (Milas 2014: 4)

“Pregledom navedenih naziva vidimo da se oni mogu podijeliti u dvije temeljne skupine. Prvoj pripadaju riječi koje bi mogle postati nazivi koji pripadaju hrvatskome standardnom jeziku, a drugoj one koje mogu pripadati jedino računalnomu žargonu. Česta je poteškoća pri stvaranju i normiranju hrvatskoga računalnog nazivlja nerazumijevanje odnosa između računalnoga žargona, koji se najčešće upotrebljava u praksi, i računalnoga nazivlja koje pripada standardnom jeziku. Taj je odnos iscrpno prikazan u knjizi *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja*, a ovdje navodimo samo nekoliko temeljnih značajka žargona.” (Mihaljević 2012: 90)

U njima smo pronašli ove određene i neodređene pridjeve:

- određeni: *taj novi sustav, ukupnom odsječnom nadodsječnom planu, zapadnonovoštokavskom naglašavanju, Hrvatskom enciklopedijskom rječniku, mogući kriterij, Zografskom evanđelju, sinonimskoga skupa, neutralnome književnom jeziku, zagrebačkome, karlovačkom, riječkom, bjelovarskom, sisačkom ili pulskome gradskome govoru, književnoga jezika, hrvatskome standardnom jeziku, računalnomu žargonu, hrvatskoga računalnog nazivlja, računalnoga žargona, standardnomu jeziku, Simeonova rječnika, Ivšićevu radu na Mažuranićevu izdanju, Šonjinu rječniku, Anićevo normativnom izjednačivanju, Assemanijevu izbornom evanđelju, Anićevo ili Šonjina jednojezična rječnika*

- neodređeni: *poseban ton, znatan broj, , različita podrijetla*

Može se zaključiti da je među primjerima podjednak broj određenih i neodređenih pridjeva. Svi se primjeri posvojnih pridjeva na *-ov, -ev, -in* dekliniraju se prema neodređenoj sklonidbi (*Mažuranićevu, Simeonova, Anićevo, Ivšićevu*), a oni na *-ski, -ki, -ji, -nji, -šnji* prema određenoj deklinaciji (*zapadnonovoštokavskom, Hrvatskom enciklopedijskom, Zoografskom*). U službi atributa smo pronašli i određene i neodređene pridjeve. Gotovo svi pridjevi imaju navezak. Kad su ispred imenice dva pridjeva, najčešće se povezuje prvi, ali strogog pravila o povezivanju nema tako da se negdje razlikuje, a negdje ne razlikuje dativni od lokativnoga nastavka.

6. 3. 2. Određeni i neodređeni pridjevi u znanstvenim tekstovima iz nejezikoslovnih područja

Određene i neodređene pridjeve smo tražili u sljedećim znanstvenim člancima i knjigama:

Fabulić Ruszkowski, Maja, Telen, Sanda, Kučan Polak, Vesna, Čović Knezović Ivana, Erceg, Ana, Rukavina, Vinko: *Ispitivanje hidroobrađenog biljnog ulja kao biokomponente u dizelskom gorivu*, Kučinić, Mladen, Mihoci, Iva, Delić Antun, *Leptiri oko nas*, Čaldarović, Ognjen, Šarinić, Jana: *Suvremena sociologija grada*, Janković, Stipan, Marinović Guić, Maja: *Osnove radiologije za fizioterapeute*, Tipurić, Darko i suradnici: *Korporativno upravljanje u Hrvatskoj*.

Iz tih smo članaka izdvojili sljedeće dijelove:

“Kod korištenja hidroobrađenog biljnog ulja kao samostalnog dizelskog goriva zabilježeno je smanjenje NOx emisije i emisije čestica. Hidroobrađeno biljno ulje radi toga je pogodno za korištenje kao dizelsko gorivo u gradskom prometu poput goriva za gradske autobuse. (...) Ona za mješavinu 1 iznosi nezadovoljavajućih -5,1 °C, što je lošija vrijednost od postignute operabilnosti dizelskog goriva, dok za mješavinu 3 ona iznosi boljih -11,6 °C u donosu na operabilnost baznoga dizelskoga goriva.” (Fabulić Ruszkowski, Telen, Kučan Polak, Čović Knezović, Erceg, Rukavina: 2014: 132, 322.)”

“Odrasla gusjenica na prvom prsnom kolutiću ima mirisnu žlijezdu osmeterij kojom stvara neugodan miris kojim tjera neprijatelja. (...) Na prostoru Hrvatske lastin rep čest je faunistički element, iako ne brojan. Susrećemo ga u nizinsko-kontinentalnome, središnjem planinskome i mediteranskom dijelu. Nešto brojnije populacije zabilježene su u južnijemu, mediteranskom području Hrvatske. (...) Smeđi debeloglavac pripada, kao većina vrsta iz porodice debeloglavaca, manjim danjim leptirima. Krila smeđeg debeloglavca s gornje su strane jednolične narančastosmeđe boje...” (Kučinić, Mihoci, Delić: 2014: 28 - 29, 168).

“Urbana sociologija uobičajeno je bila definirana kao znanstvena disciplina, dio opće sociologije, koja proučava (...) razne aspekte tzv. urbanog života. (...) Giddens je u sociologiju uveo koncept strukturalizacije i društvene odnose vratio u relacije prostora i vremena, pa je njegov doprinos vjerojatno najjasniji i svakako najviše izložen kritici tijekom godina.

Poticajnu, ali vrlo oštru kritiku Giddensovog razumijevanja prostornosti daje Edward Soja u knjizi Postmoderne geografije (Postmodern Geographies, 1989), u poglavlju "Prostornosti: kritika Giddensove verzije". (Čaldarović, Šarinić 2015: 68, 94, 95).

"U profesionalno osoblje izloženo kraćem ili dužem djelovanju ionizirajućih zračenja za vrijeme obavljanja profesionalne djelatnosti spadaju (...) U prirodnom elektromagnetskom spektru ova zračenja se nalaze između radiovalova najnižih frekvencija i najmekših rendgenskih zraka. (...) Kompjutorizirana tomografija, CT (eng. Computed Tomography) digitalna je tehnika slikovnog prikaza koja koristi snop rendgenskih zraka u obliku lepeze. (...) Kontrastna rezolucija CT-a je visoka, za razliku od konvencionalnog radiografskog filma. (...) Brahiterapijskom tehnikom postiže se aplikacija vrlo visokih doza zračenja na mali volumen tkiva u relativno kratkom vremenu, uz očuvanje okolnog tkiva. (Janković, Marinović, Gučić 2015: 45, 51, 76 - 78).

"Veličina odbora može biti jedan od činitelja koji determinira djelotvornost i relacije nadzornog odnosno upravnog odbora s vrhovnim menadžerima. (...) U hrvatskom Kodeksu korporativnog upravljanja stoji kako je nadzorni odbor dužan svake godine izraditi ocjenu svojega rada u proteklom razdoblju. Takva procjena uključuje osobito vrednovanje doprinosa i kompetentnosti svakoga pojedinog člana kao i zajedničkog rada odbora, procjenu rada komisije koje je osnovao nadzorni odbor i procjenu postignutih u usporedbi s planiranim ciljevima. Transparentnost i adekvatno objavljivanje relevantnih informacija o društvu jedna je od temeljnih sastavnica dobrog korporativnog upravljanja. (...) Jedna od najčešće citiranih definicija društveno odgovornog poslovanja jest ona Svjetskoga poslovnog savjeta za održivi razvoj..." (Tipurić i sur. 2015: 3, 45, 64, 99).

Pronašli smo ove određene i neodređene pridjeve:

- određeni: **hidroobrađenog biljnog ulja, samostalnog dizelskog goriva, gradskom prometu, dizelskog goriva, baznoga dizelskoga goriva, prsnom kolutiću, nizinsko-kontinentalnome dijelu, središnjem planinskom, južnijemu mediteranskom području, smeđeg debeloglavca, smeđi debeloglavac, mediteranskom, urbanog života, kraćem i dužem djelovanju, prirodnom elektromagnetskom spektru, slikovnog prikaza, konvencionalnog radiografskog filma, relativno kratkom vremenu, okolnog tkiva,**

nadzornog, upravnog odbora, hrvatskom Kodeksu, svakoga pojedinog člana, zajedničkog rada, dobrog korporativnoga upravljanja, odgovornog poslovanja, Svjetskoga poslovnog, Giddensovog razumijevanja

- neodređeni: *je čest, izložen kritici, je dužan, proteklu razdoblju.*

U ovim tekstovima pretežu određeni pridjevi. Drugi su dijelovi predikata i atributi. Pridjevi se rijetko navezuju, a kada to i je slučaj, obično su povezani samoglasnikom *-a*. Pronašli smo i pridjeve s naveskom *-e* i *-u*. Kada su dva pridjeva ispred imenice, povezivanje je raznoliko. Najčešće se povezuje prvi pridjev, ali ima primjera gdje su povezana oba. Često se nedosljedno povezuje pa, kada se govori o dva pridjeva uz imenicu, u istome tekstu možemo pronaći oba nenavezana, oba povezana ili navezan samo prvi.

6. 4. Određeni i neodređeni pridjevi u administrativnom stilu

U aministrativnom stilu određene i neodređene pridjeve smo potražili u sljedećim zakonima, ugovorima, protokolima, službenim odlukama i izjavama: *Ovršni zakon, Odluka Ustavnog suda o proglašenju zakona o doplatku za djecu, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, Službene izjave Kršćanske adventističke crkve: Odnosi s drugim kršćanskim Crkavama, Croatia Airlines: Izjava o privatnosti.*

“6) Žalba protiv novoga rješenja o ovrsi iz stavka 3. ovoga članka ne može se izjaviti iz razloga zbog kojih se mogla izjaviti protiv prijašnjeg rješenja o ovrsi. (...) (9) Određivanje ovrhe novim sredstvom ili na novom predmetu te njezina provedba smatrat će se prigodom vrednovanja obujma sudačkoga rada novim ovršnim predmetom. (...) (1) Sudski ovršitelj je dužan prigodom pretrage ovršenikova stana ili odjeće koju on nosi na sebi i poduzimanja drugih ovršnih radnji postupati s dužnim obzirima prema osobi ovršenika i članova njegova kućanstava. (2) Ovršnim radnjama u ovršenikovu stanu kojima nije nazočan ovršenik, njegov zakonski zastupnik, opunomoćenik ili odrasli član njegova kućanstva, moraju biti nazočna dva punoljetna svjedoka ili javni bilježnik. (3) Rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave mora sadržavati: – upozorenje ovršeniku da prigovor protiv rješenja o ovrsi mora biti obrazložen i koje su pravne posljedice podnošenja neobrazloženog prigovora...” (Ovršni zakon 2008: čl. 5, 47, 142)

“(1) Pod kućanstvom korisnika razumijeva se zajednica života, privređivanja i trošenja ostvarenoga ukupnog dohotka svih članova obitelji bez obzira na stupanj srodstva.” (*Odluka Ustavnog suda o proglašenju zakona o doplatku za djecu*, 2001: čl. 20).

“Žurno i bez dogode uputiti na mjesto događaja, kada je moguće, najmanje dva policijska službenika/ce (po mogućnosti različitog spola) radi pružanja intervencije, tj. provjere dojave ili zahtjeva (provjeru je potrebno izvršiti i u slučaju zatvorenog stana/kuće). (...) Sva su tijela u postupku dužna štiti interese žena izloženih obiteljskom nasilju, sukladno Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i Preporukama Odbora UN-a zaduženog za praćenje primjene ove Konvencije, kao i ostalih međunarodnih propisa.” (*Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji* 2008: 9, 22).

“Unija utvrđuje i provodi zajedničke politike i djelovanja i nastoji ostvariti visok stupanj suradnje u svim područjima međunarodnih odnosa radi: (...) promicanja međunarodnog sustava utemeljenog na snažnijoj multilateralnoj suradnji i dobrom globalnom upravljanju. (...) Najmanje jedan milijun građana, državljana znatnog broja država članica, može na svoju inicijativu pozvati Europsku komisiju da u okviru svojih ovlasti podnese odgovarajući prijedlog o pitanjima za koja građani smatraju da je potreban pravni akt Unije u svrhu provedbe Ugovorâ.” (*Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji* 2012: 27, 29)

“Naša vijest za kršćane i nekršćane jest prenijeti nadu usmjeravajući se na kvalitetu života ostvarenog u Kristu.” (Službene izjave Kršćanske adventističke crkve, *Odnosi s drugim kršćanskim Crkavama* 2015)

“Croatia Airlines štiti vaše osobne podatke od neovlaštenog pristupa, uporabe ili otkrivanja. Kad se osobne informacije (kao što je broj kreditne kartice) prenose preko web stranice, štiti ih se zaštitnim kodiranjem kao što je Secure Socket Layer (SSL).” (*Izjava o privatnosti*, Croatia Airlines 2015)

Pronašli smo sljedeće određene i neodređen pridjeve:

- određeni: **novoga rješenja, prijašnjeg rješenja, sudačkoga rada, novom predmetu, neobrazloženog prigovora, ostvarenoga ukupnog dohotka, , različitog spola, zatvorenog stana/kuće, međunarodnog sustava utemeljenog na snažnijoj**

multilateralnoj suradnji i dobrom globalnom upravljanju, pravni akt, ostvarenog u Kristu, različitog spola, zaduženog za praćenje, zatvorenog stana/kuće, ostvarenog u Kristu, ovršenikova stana, ovršenikovu stanu

- neodređeni: je **dužan**, nije **nazočan**, biti **obrazložen**, visok stupanj, je **potreban**

U administrativnome je stilu uobičajena određena deklinacija. Posvojni se pridjevi na -ov, -ev i -in najčešće dekliniraju kao određeni pridjevi, ali i prema pravilima norme. Neodređeni su pridjevi dio predikata.

6. 5. Određeni i neodređeni pridjevi u publicističkome stilu

Određene i neodređene pridjeve smo potražili i u nekoliko članaka iz dnevnih novina *Jutarnji list*: Ivin, Danijel: "ŠTO SE ZAPRAVO DOGODILO 1945. GODINE? Kako je stvaran bleiburški mit o izdaji nevinih"; Inoslav Bešker: "Turska je europski sin, huligan kojemu se ispunjavaju hirevi"; Lovrić, Jelena: "Analiza Kolindinog govora"; Zdravko Reić: "VULIĆ ZA JUTARNJI 'Da su mi ostali Cikalleshi i Rog, Split bi se borio za vrh, ne rađaju se često takvi", jednom članku iz *Slobodne Dalmacije*: Krile, Davor: "Republika Groteska" i publicističkoj knjizi *Četvrti svjetski rat* Dražena Šimleše.

"Ovdje treba napomenuti kako globalizaciju stvarnom smatraju i akteri alterglobalizacijskoga pokreta pokušavajući njene loše strane promijeniti i zaustaviti, a dobre proširiti i razvijati (...) Utjecaj globalizacije na koncept nacije-države i od Westfalskog mira iz 1648. godine prihvaćeni koncept suvereniteta. (...) Svjedočimo naddržavnom i nadnacionalnom Imperiju koji je globalan (Hardt i Negri, 2003). (...) Williamson je naravno pod tim pojmom mislio i početak širenja neoliberalnoga koncepta kao globalno prevladavajućeg i neupitnog. (...) Dok Jihad s jedne strane traži identitet u krvi, McWorld s druge strane zahtijeva odanost cijeloga globalnoga konzumerističkog plemena. (...) Naravno, jasno je kako su u Barberovom slučaju McWorld i mcdonaldizacija metafore, te je umjesto McDonald'sa mogla stajati i MTV, Nike, Burger King, Coca-Cola ili neka druga korporacija." (Šimleša 2015).

"No, jasno je da će upravo njezin odnos s vodstvom HDZ-a biti pod posebnim povećalom, ne samo zbog optužbi koje su tijekom kampanje stizale iz SDP-a i Josipovićevog stožera, već i zbog činjenice da nas je i sam njezin pobjednički govor na trenutke dovodio u dilemu -

svjedočimo li pobjedničkom govoru nakon predsjedničkih ili parlamentarnih izbora.” (Lovrić 2015)

“Na krovu Sanaderova automobila kojim se sa svojim braniteljima odvozi u slobodu pleše poznati Youtube performer Vitalij Zdorovecki, sve trijumfalistički mašući s dva podignuta prsta, a Dica ćaćina vrište od sreće i pseudohumora, premda nikome više ništa nije smiješno.” (Krile 2011)

“Može zadržati prognanike, kao što je činila sve dok ih, poslije Erdoğanova proljetnoga izbornog poraza, nije počela goniti na grčke egejske otoke (ondje Turska ima dvjestotinjak patrolnih brodova, pa da jedan jedini nije vratio neki čamac s izbjeglicama; ondje Turska svako malo svojim avionima povrijedi grčki zračni prostor, ne bojeći se da bi Tsipras dao srušiti neki njihov zrakoplov kao što je Erdoğan dao srušiti ruski “suhoj” (poput najbalavijeg klinca u gangu, koji izaziva daleko snažnije prolaznike, računajući da će ga gang, NATO, obraniti pošto ga je, možda, i nahuckao).” (Bešker 2015)

“Premda subotnji derbi ni izbliza nema taj značaj kao onaj finalni, ipak je to premijerni dvoboj u kojem Vulićev Split, poslije pet kola prvenstva, kao vodeći dolazi u goste Dinamu.” (Reić 2015)

“Odmah nakon što je taj jadni Memorandum odaslan, ta ista ustaška vlada donosi odluku - kao da je već samom tom odaslanom ponudom sve sređeno! - da sljedećeg dana započne sveopći odlazak vojske i civila prema austrijskoj granici Vinko Nikolić zapisuje u svoj dnevnik kako će ih “na granici prihvatiti Angloamerikanci.” (Ivin 2015)

Pronašli samo ove određene i neodređene piridjeve:

- određeni: **alterglobalizacijskoga** pokreta, **neoliberalnoga** koncepta, **prevladavajućeg** i **neupitnog**, **cjeloga** globalnoga **konzumerističkog** plemena, **najbalavijeg** klinca, onaj **finalni** derbi, taj **jadni** Memorandum, **Westfalskog** mira, **Erdoğanova proljetnoga izbornog** poraza, **Barberovom** slučaju, **Sanaderova** automobila, **Josipovićevo** stožera
- neodređeni: je **globalan**

U odabranim tekstovima pretežu određeni pridjevi. Posvojni pridjevi na *-ov* se najčešće dekliniraju kao određeni, ali pronašli smo i pravilno deklinirane primjere. Većina je pridjeva nenavezana, a kad ih je više, obično je navezna prvi, odnosno prva dva od tri. Ako se navezuju, pridjevi se navezuju samoglasnikom *-a*. Neodređeni je pridjev dio predikata.

6. 6. Analiza rezultata i zaključak

Uočili smo da se obično griješi, kada su u pitanju određeni i neodređeni pridjevi, u uporabi određenoga vida sklonidbi posvojnih pridjeva izvedenih sufiksom *-ov*, *-ev*, *-ljev*, *-in*. To se najmanje odnosi na znanstveni stil u tekstovima iz jezikoslovnih područja jer se u njima u pravilu ti pridjevi sklanjaju kako je propisano (*Ivšićevu*, *Mažuranićevu*, *Šonjinu*, *Anićevu*). U administrativnome stilu preteže određena deklinacija (*neobrazloženog*, *neovlaštenog*, *različitog*, *zatvorenog*, *zaduženog*, *utemeljenog*, *ostvarenog*). U najvišim i najvažnijim pravnim aktima ima i primjera neodređene deklinacije (*ovršenikova*, *ovršenikovu*). Isto se odnosi na publicistički stil (*Barberovom*, *Kolindinog*, *Josipovićevog*), iako ih u ozbiljnijemu ima pravilno dekliniranih (*Erdođanova*, *Sanaderova*). U svim je funkcionalnim stilovima pridjev unutar imenskoga predikata dosljedno neodređen (*je prisutan*, *je ostvaren*, *je podijeljen*, *je pogodan*, *čest je*, *je globalan*, *je dužan*), a unutar naziva i ustaljenih sintagmi određen (*globalnoga konzumerističkog plemena*, *književnoumjetničkom stilu*, *gradskom prometu*, *prsnom kolutiću*, *urbanog života*, *prirodnom elektromagnetskom spektru*, *slikovnog prikaza*, *radiografskog filma*, *Svjetskoga poslovnog savjeta*, *alterglobalizacijskoga pokreta*, *najbalavijeg klinca*). Kada je u pitanju pridjev iza pokazne zamjenice, u sva je tri stila u većini primjera u pitanju određeni vid pridjeva (*taj novi*, *taj jadni*, *onaj finalni*), ali ima i pogrešnih primjera. U tom kontekstu podsjećamo na nedosljednost koju smo uočili u Hrvatskoj gramatici. Podsjećamo, dijelu gdje se govori o više atributa uz neku imenicu (str. 545-551), navode se kao prihvatljivi primjeri gdje se pojavljuje pokazna zamjenica s određenim pridjevom (*taj cñnī put do mene*) i primjeri gdje uz pokaznu zamjenicu stoji neodređeni pridjev (*Udarimo ovaj nèravan put pod noge*). Pokazna zamjenica daje određeno značenje, pa stoga pridjev ima određeni oblik.

U navedenim primjerima tekstova uporaba je navezaka vrlo šarolika, što samo preslikava takvo stanje u normativnim priručnicima. Najčešći su u znanstvenome funkcionalnom stilu (*aktualnoga kulturnog*, *književnog* i *društveno-političkog*) jer su, kako je rečeno, odlika

biranijega stila iako ih, rjeđe, ima i u administrativnome i u publicističkome. Prema navescima se ipak razlikuju znanstveni tekstovi iz jezikoslovnih i nejezikoslovnih područja. U posljednjima se navesci koriste rijetko, i u najvećoj mjeri nedosljedno (*Giddensovog, urbanog; kraćem, dužem, prirodnom elektromagnetskom, slikovnog, konvencionalnog radiografskog; kratkom; okolnog; dizelskog goriva, baznoga dizelskoga; prsnom kolutiću, nizinsko-kontinentalnome, središnjem planinskome i mediteranskom dijelu, južnijemu, mediteranskom*). I u znanstvenim tekstovima, iako vrlo rijetko, može se pronaći i nenavezanih nastavaka (*zapadnonovoštokavskom, odsječnom i nadodsječnom; Anićevo normativnom, Hrvatskom enciklopedijskom; izbornom, Zografskom, Marijinskom*). U administrativnome stilu povezuje se rijetko (*različitog, zatvorenog, zaduženog; međunarodnog, utemeljenog, dobrom globalnom*) i nedosljedno⁸⁵ (*ostvarenog novoga, prijašnjeg; novom, sudačkoga; neobrazloženog; ostvarenoga ukupnog, Ustavnog*), kao i u publicističkome (*Josipovićevo, Kolindinog; Erdoğanova proljetnoga izbornog, sljedećeg alterglobalizacijskoga, Westfalskog, naddržavnog, nadnacionalnog, neoliberalnoga, prevladavajućeg, neupitnog, cijeloga globalnoga konzumerističkog, Barberovom*). Uočili smo da se nastavci dativni i lokativni navesci *-u, -e* pojavljuju vrlo rijetko u administrativnome stilu, a u znanstvenome češće u tekstovima iz jezikoslovnih područja, a rjeđe u tekstovima iz nejezikoslovnih područja. Nema pravila o njihovoj uporabi tako da ih neki razlikuju, neki ne, a vrlo ih se često i izostavlja.

⁸⁵ Pod nedosljednim povezivanjem u tekstovima podrazumijevamo pojavu i izostanak navezaka u istom tekstu.

7. Zaključak

Može se zaključiti da je još uvijek niz otvorenih pitanja kada su pridjevi u pitanju. Trenutno postoje tri podjele pridjeva, a neki se pridjevi opisuju kao brojevne riječi. Pravopisi su neusuglašeni kada je riječ o posvojnim pridjevima, a u rječnicima je nepotpuno obrađena višeznačnost pridjeva i ne opisuje se značenje pridjeva u različitim sintagmama, definicije su kružne. Na leksikografskoj se razini može zaključiti i da je paronimija jedan od najčešćih izvora odstupanja od jezične norme zbog jakoga potencijala zamjenjivosti paronimnih parnjaka u istim kontekstima. Do odstupanja od norme može doći i zbog pretjerane uporabe pridjeva. Istražujući uporabu određenih i neodređenih pridjeva u znanstvenome, administrativnome i publicističkome stilu možemo zaključiti da se u tim funkcionalnim stilovima najčešće pogrešno dekliniraju posvojni pridjevi na *-ov*, *-ev* i *-in*. To se odnosi i na znanstvene tekstove, ali iz nejezikoslovnih područja, dok u znanstvenim tekstovima iz jezikoslovnih područja vrlo rijetko. U njima se navesci pojavljuju gotovo obavezno. U publicističkome se stilu pojavljuju rjeđe i nedosljednije, uglavnom u ozbiljnijim analitičkim tekstovima. U administrativnome stilu gotovo da ih nema, osim u najvažnijim i najvišim pravnim aktima. Izuzev znanstvenih tekstova iz jezikoslovnih područja, rijetko se upotrebljavaju dativni i lokativni nastavci *-u* i *-e*. Rezultati su pokazali da neobavezni navesci jesu odlika biranijega stila kojim su pisani znanstveni, ozbiljniji analitički i najvažniji zakonodavno-pravni tekstovi. Za razliku od određenih i neodređenih pridjeva, o nesklonjivim pridjevima u normativnim priručnicima nema puno. Za naglasno ponašanje složenica može se reći da je prilično neustaljeno i da se norma i uzus u tom dijelu naglasnoga sustava često razilaze, a promjenjivi i nepromjenjivi oblik pridjeva u izgovornoj se praksi često ne razlikuje naglaskom. Problematične su i raznorodovne riječi u atributnom i predikatnom slaganju jer u literaturi nije dovoljno jasno postavljena granica između roda i spola, a malo se govorilo i o redosljedu premodifikacijskih pridjeva kao i o popridjevljenju.

8. Izvori

1. Croatia Airlines, "Izjava o privatnosti", <http://www.croatiaairlines.com/hr/izjava-o-privatnosti>, stranica posjećena 2. prosinca 2015.
2. Čaldarović, Ognjen, Šarinić, Jana: *Suvremena sociologija grada*, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 2015.
3. Fabulić Ruszkowski, Maja, Telen, Sanda, Kučan Polak, Vesna, Čović Knezović Ivana, Erceg, Ana, Rukavina, Vinko: "Ispitivanje hidroobrađenog biljnog ulja kao biokomponente u dizelskom gorivu", *Goriva i maziva*, 53/4, Zagreb, 2014, 315 – 328.
4. Ham, Sanda: "Suvremeno jezikoslovlje o Ivšićevu odnosu prema hrvatskom književnom jeziku", *Jezik*, 60/1, 2013, 25 – 31.
5. Inoslav Bešker: "Turska je europski sin, huligan kojemu se ispunjavaju hirevi", *Jutarnji list*, 1. prosinca 2015, posjećeno 2. prosinca 2015.
6. Ivin, Danijel: "ŠTO SE ZAPRAVO DOGODILO 1945. GODINE? Kako je stvaran bleiburški mit o izdaji nevinih", *Jutarnji list*, objavljeno 16. svibanja 2015. posjećeno 1. prosinca 2015
7. Janković, Stipan, Marinović Guić, Maja: *Osnove radiologije za fizioterapeute*, Sveučilište u Splitu, 2015.
8. Krile, Davor: "Republika Groteska", *Slobodna Dalmacija*, objavljeno 27. Studenoga 2011., posjećeno 29. studenoga 2015.
9. Kučinić Mladen, Mihoci Iva, Delić Antun, *Leptiri oko nas*, ŠK, Zagreb, 2014.
10. Lovrić, Jelena: "Analiza Kolindinog govora", *Jutarnji list*, objavljeno 12. siječnja 2015., posjećeno 29. studenoga 2015.
11. Mihaljević, Milica: "Novotvorenice u računalnome nazivlju", *Jezik*, 59/3, 2012, 87 – 94.
12. Milas, Mate: "Prenošenje silaznoga naglaska na prednaglasnicu. Je li ispravno Radim ù škôli. ili Radim u škôli.?, *Jezik*, 61/4-5, 2014, 131 – 139.
13. Mlikota, Jadranka: "Bojni, bojevi ili borbeni?", *Jezik*, Zagreb, 60/1, 2013, 31 – 35.
14. *Odluka Ustavnog suda o proglašenju zakona o doplatku za djecu*, U-I-3851/2004, (NN-94/01,138/06, 107/07, 37/08, 2001.

15. *Odnosi s drugim kršćanskim Crkavama*, Službene izjave Kršćanske adventističke crkve, adventisti.hr, <http://adventisti.hr/izjave/>, posjećeno 2. prosinca 2015.
16. *Ovršni zakon* - Urednički pročišćeni tekst, „Narodne novine“, broj 112/12, 25/13 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 93/14, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo pravosuđa, 2008.
17. *Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Zagreb, 2008.
18. Raffaelli, Ida, Katunar, Daniel: „Leksičko-semantičke strukture u hrvatskom WordNetu“, *Filologija*, 59, Zagreb, 2013, 69 – 101.
19. Šimleša, Dražen: *Četvrti svjetski rat*, Društvo za promicanje književnosti na drugim medijima, 2008, 2015., <http://elektronickeknjige.com/biblioteke/online/cetvrti-svjetski-rat/>, posjećeno 2. prosinca 2015.
20. Tipurić, Darko i suradnici: *Korporativno upravljanje u Hrvatskoj*, CIRU, Zagreb, 2015.
21. *Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji*, Vlada Republike Hrvatsku, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Zagreb, 2012.
22. Vukušić, Stjepan: „Naglasno usavršavanje hrvatskoga jezika, V. Zamjene jata i novoštokavština“, *Jezik*, 61/4-5, Zagreb, 2014, 124 – 131.
23. Zdravko Reić: „VULIĆ ZA JUTARNJI 'Da su mi ostali Cikalleshi i Rog, Split bi se borio za vrh, ne rađaju se često takvi'“, *Jutarnji list*, objavljeno 13. lipnja 2015., posjećeno 1. prosinca 2015.

9. Literatura

1. Anić, Vladimir: *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 1998.
2. Babić Stjepan: *Hrvatska jezikoslovna prenja*, Nakladni zavod Globus, 2001.
3. Babić, Stjepan i dr.: *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika. Nacrti za gramatiku*, Zagreb, 1991.
4. Babić, Stjepan: *Hrvatski jučer i danas*, Školske novine, Zagreb, 1995.
5. Babić, Stjepan: O Daničićevu naglasnom sustavu kao sustavu, *Jezik*, XV/5: 150 – 157, Zagreb, 1968.
6. Babić, Stjepan: *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*, JAZU, Globus, Zagreb, 1986.
7. Barić, Eugenija i dr.: *Hrvatska gramatika*, ŠK, Zagreb, 2005.
8. Barić, Eugenija i dr.: *Hrvatski jezični savjetnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, ŠN, Pergamena, Zagreb, 1999.
9. Belaj, Branimir, Kuna, Branko: "O kognitivnim temeljima položaja modifikatora, determinatora i kvantifikatora u imenskoj sintagmi", *Rasprave, Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 39/2, 2013., 311 – 344.
10. Belaj, Branimir, Tanacković Faletar, Goran: *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva. Imenska sintagma i sintaksa padeža*, Disput, Zagreb, 2014.
11. Blagus Bartolec, Goranka: *Riječi i njihovi susjedi*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2014.
12. Brabec, Ivan, Hraste, Mate, Živković, Sreten: *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*, Zagreb, 1961.
13. Brozović, Dalibor: "Normiranju književnih naglasaka", *Jezik*, VI/3.: Zagreb, 1958, 65 – 73.
14. Grasselli-Vukušić, Marija: "Posebnosti korpusa u akcentologiji", *Jezik*, 37/2, Zagreb, 1989, 53 – 56.
15. Ham, Sandra: *Školska gramatika hrvatskoga jezika*, ŠK, Zagreb, 2007.
16. Karabalić, Vladimir: "Hrvatski imenski predikatni proširak i njegovi njemački ekvivalenti", *Suvremena lingvistika*, 55-56/1-2, Zagreb, 2003, 85 – 101.
17. Katičić, Radoslav: *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Nacrt za gramatiku, JAZU, Globus, 1986.
18. Marković, Ivan, *Uvod u pridjev*, Disput, Zagreb, 2010.

19. Matešić, Mihaela: "Pisani akademski diskurs i tradicionalna normativnost", u: Stojić, Aneta, Brala-Vukanović, Marija, Matešić, Mihaela: *Priručnik za prevoditelje: prilog teoriji i praksi*, 2014., 339 – 354.
20. Matković, Maja: *Jezični savjetnik – iz prakse za praksu*, Škorpion, Zagreb, 2006.
21. Mihaljević, Milica, Hudečak, Lana, Frančić Anđela: *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnome jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2005.
22. Pišković, Tatjana: *Gramatika roda*, Disput, Zagreb, 2011.
23. Pranjković, Ivo: "Izražavanje neodređenosti/određenosti imenica u hrvatskome jeziku", *Riječki filološki dani, 3 (zbornik)*, Rijeka, 2000, str. 343 – 350.
24. Pranjković, Ivo: "Suznačne riječi i njihove vrste", u: *Gramatička značenja*, Matica hrvatska, Zagreb, 2013, 171 – 186.
25. Pranjković, Ivo: *Jezik i beletristika*, Disput, Zagreb, 2003.
26. *Pravopisni priručnik*, ur. Lj. Jojić, Novi Liber-Jutarnji list, Zagreb, 2004.
27. Rafaelović Bagdasarov, Artur: "Još jednom o dvostrukostima i trostrukostima nastavaka u pridjevnoj sklonidbi", *Jezik*, Zagreb, 2007, 54/1, 28 – 31.
28. Rišner, Vlasta: "Atributi i njihova značenja", *Filologija*, Zagreb, 2007, 46/47, 253 – 269.
29. Samardžija, Marko: "O silaznom naglašavanju nepočasnog sloga", *Jezik*, 40/3: Zagreb, 1993, 76 – 79.
30. Sanda Ham: "Suvremeno jezikoslovlje o Ivšićevu odnosu prema hrvatskom književnom jeziku", *Jezik*, Zagreb, 60/1, 2013, 25 – 31.
31. Silić, Josip, Rosandić, Dragutin: *Osnove morfologije i morfostilistike hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb, 1979.
32. Silić, Josip: *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*, Disput, Zagreb, 2006.
33. Silić, Josip: *Od rečenice do teksta (teoretsko-metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedinstva)*, Liber, Zagreb, 1984.
34. Simeon, Rikard: *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, I-II*, Zagreb, 1969.
35. Šonje, Jure: *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslava Krležice i ŠK, Zagreb, 2000.
36. Tafra, Branka: "Dopune hrvatskoj gramatici", *Hrvatski plus – Zagrebačka slavistička škola*,
http://www.hrvatskiplus.org/index.php?option=com_content&view=article&id=519%3A

posjećena 21. svibnja 2015.)

37. Tafra, Branka: *Gramatika u Hrvata i Vjekoslav Babukić*, Zagreb, 1993.
38. Tafra, Branka: *Jezikoslovna razdvojba*, Zagreb, 1995.
39. Težak, Stjepko, Babić, Stjepan: *Gramatika hrvatskoga jezika*, priručnik za osnovno jezično obrazovanje, Zagreb, 1996.
40. Vukušić, S., Zoričić, I., Grasselli-Vukušić, M.: *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku*, Nakladni zavod Globus, 2007.
41. Vukušić, Stjepan, *Naglašavanje pridjeva u hrvatskoj uporabnoj normi*, JAZU, Zagreb, 1979.
42. Znika, M.: "Kategorija određenosti i predikatno ime", *Jezik*, 53/1, 2006, 16 – 25.
43. Znika, Marija: "Posvojni i odnosni pridjevi", *Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 1999, 377 – 389.
44. Znika, Marija: "Status glagolskih pridjeva", *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 31, 2005, 429 – 440.
45. Zoričić, Ivan: *Naglasak pridjeva u hrvatskome književnom jeziku*, Pedagoški fakultet u Puli, Pula 1998.
46. Zoričić, Ivan: *Naglasni odnosi i norme*, Školske novine, Zagreb, 1990.
47. Zoričić, Ivan: *Tragom jezičnih nedoumica*, Zavičajna naklada «Žakan Juri», Pula 2004.

10. Sažetak

U radu su objedinjena otvorena pitanja pridjeva na svim jezičnim razinama te je istražena uporaba određenih i neodređenih pridjeva u funkcionalnim stilovima iz normativistike. Pokazalo se da su otvorena pitanja pridjeva njihova podjela, odnos s brojevnim riječima, pisanje posvojnih pridjeva, paronimija, nepotpuna obrada višeznačnosti i pretjerana uporaba pridjeva. Norma i uzus se u izgovornoj praksi razilaze kada je u pitanju naglasak pridjevnih složenica zbog njihovog neustaljenog ponašanja. U normativnim su priručnicima nesklonjivi pridjevi nedovoljno i površno obrađeni, a u literaturi su još problematične i raznorodovne riječi u atributnome i predikatnome slaganju. Malo se govori i o redosljedu premodifikacijskih pridjeva. Istražujući uporabu određenih i neodređenih pridjeva u znanstvenome, administrativnome i publicističkome stilu, može se zaključiti da se najčešće griješi u sklonidbi posvojnih pridjevi na *-ov*, *-ev* i *-in*, najmanje u znanstvenome stilu (izuzev tekstova iz nejezikoslovnih područja), a nešto više u administrativnome i publicističkome. Navesci su, kao odlika biranijega stila, češći u znanstvenim, ozbiljnijim analitičkim i najvažnijim zakonodavno-pravnim tekstovima.

Ključne riječi: *pridjevi, određeni pridjevi, neodređeni pridjevi, paronimija, naglasak pridjeva, funkcionalni stilovi*

Summary

In this research we have included all open issues regarding adjectives on all linguistic levels, and have examined the usage of definite and indefinite adjectives in the functional styles of normativistics. The issues were allocation of adjectives, their relation to numerical words, writing of possessive adjectives, paronymy, incomplete analysis of ambiguity and overusage of adjectives. Standard norm and usage diverge in the spoken language regarding adjective compound's stress because of their inconsistent behaviour. In normative manuals non-inflective adjectives are insufficiently and flighty analyzed, whereas in literature problematic and multigender words are in attributive and predicative condition. Also, little is said about the order of premodification adjectives. While researching the usage of definite

and indefinite adjectives in scientific, administrative and publicist styles, we have concluded that the most mistakes are being made with the inflection of possessive adjectives that end in *-ov*, *-ev* and *-in*, and the least in the scientific style (except the texts from non-linguistic areas), while some more in the administrative and publicist style. Vowel extensions, as a characteristic of a more selective style, are more common in scientific, serious analytical and the most important legislative texts.

Key words: *adjectives, paronymy, accents of adjectives, definite adjectives, indefinite adjectives, functional styles*